UCHWAŁA NR XXXII/189/2017
RADY GMINY RAKÓW

z dnia 29 marca 2017 r.

w sprawie przyjecia „Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016-2025"

Na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 18 maca 1999 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm) w związku z art. 19 ust. 3b ustawy z dnia 6 października 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2016 poz.3863 z późn. zm) Rada Gminy Raków uchwala co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016-2025" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie powierza się Wójtowi Gminy Raków.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Nowak

Załącznik do Uchwały nr XXXII/189/2017
Rady Gminy Raków z dnia 29 marca 2017 roku

Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025

Marzec 2017

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Raków na lata 2016–2025” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego

INICJATYWALOKALNA.PL

InicjatywaLokalna.pl
ul. Targowa 18/609, 25-520 Kielce
tel./fax 41 343 01 24
e-mail: biuro@inicjatywalokalna.pl
www.inicjatywalokalna.pl

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis treści

I. Część wprowadzająca ... 7
1. Metodologia prac nad dokumentem ... 7
2. Powiązanie Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi ... 9
II. Część diagnostyczno-analityczna ... 17
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ... 17
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ... 20
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych ... 24
III. Część programowa ... 64
1. Założenia Programu Rewitalizacji ... 64
1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji ... 64
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań ... 67
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne ... 71
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć ... 71
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć ... 84
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ... 88
3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania ... 97
IV. Część wdrożeniowa ... 99
1. System realizacji Programu Rewitalizacji ... 99
1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami ... 99
1.2. Harmonogram realizacji Programu ... 102
1.3. *Public relations* dokumentu ... 105
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu ... 107
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości ... 107
2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu ... 112
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji ... 114
4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko ... 118
Spis fotografii ... 121
Spis map ... 121
Spis tabel ... 122
Spis wykresów ... 123
Załączniki ... 125

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarach gmin, takich jak degradacja techniczna oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikającą z nich skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Na potrzeby prowadzenia procesu rewitalizacji współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej *rewitalizację* należy rozumieć jako: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno--funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany (…). Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością”[1].

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.). Jest to „wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji”[2].

[1] *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s. 5–6.
[2] jw., s. 7–8.

Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie efektów.

Objęcie danego obszaru zdegradowanego Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji (programy unijne oraz krajowe) lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 (PR) stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego mającego istotne znaczenie dla rozwoju gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany i zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydanymi na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 *Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020* (Dz. U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.).

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu, a także jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, wskazujące na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze Gminy Raków, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego (planowany efekt), cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie potencjałów

lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe (główne) oraz uzupełniające (komplementarne) projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł ich finansowania.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Ostatnim elementem jest opis przebiegu procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Programu Rewitalizacji warunkowały przede wszystkim *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.), a także obowiązujące *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydane przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku.

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części (podzielone na poszczególne etapy), składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025*, a mianowicie:

I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy* – obejmowało następujące etapy:
   1) podjęcie na sesji Rady Gminy Raków *Uchwały Nr XVII/106/2016 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025* oraz ogłoszenie tej informacji na stronie internetowej gminy, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Raków;
   2) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa gminy) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej zarówno z Urzędu Gminy, jak i instytucji zewnętrznych;
   3) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
   4) przeprowadzenie w dniach 06.09–05.10.2016 roku konsultacji społecznych dokumentu *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru*

rewitalizacji na terenie Gminy Raków wraz z mapami poglądowymi przedstawiającymi granice ww. obszarów.

II. *Opracowanie Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:

1) powołanie Zarządzeniem Nr 36/2016 Wójta Gminy Raków z dnia 29 kwietnia 2016 roku w sprawie powołania Koordynatora Projektu i Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025;
2) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu" bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego;
3) opracowanie i przeprowadzenie konsultacji projektu 1.0 dokumentu z Koordynatorem i Zespołem ds. rewitalizacji;
4) opracowanie i przeprowadzenie zewnętrznych konsultacji społecznych projektu 2.0 dokumentu;
5) wystąpienie z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z uzyskaniem stanowiska ww. instytucji;
6) przekazanie i uchwalenie projektu dokumentu na sesji przez Radę Gminy.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w części IV niniejszego dokumentu, w rozdziale pn. „Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji".

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego przy współudziale (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

2. Powiązanie Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Program Rewitalizacji, odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy), a także założenia dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji.

Zestawienie dokumentów ponadlokalnych wraz z nawiązaniem Programu Rewitalizacji do ich założeń przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1 Nawiązanie Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych i planistycznych

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie PR do zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych[3]
POZIOM EUROPEJSKI		
1.	**Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**	*Priorytet III.* Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Ponadto wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych: *CEL 1* Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lata. *CEL 4* Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne. *CEL 5* Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydźwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.
POZIOM KRAJOWY		
2.	**Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju**	*Obszar* Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: *Cel 3* Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki: *Cel 6* Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state"; *Obszar* Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski*:* Rozwój regionalny: *Cel 8* Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych; *Obszar* Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny: *Cel 11* Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

[3] Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

3.	**Strategia Rozwoju Kraju 2020**	*Obszar strategiczny*: Sprawne i efektywne państwo, *Cel 3* Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, *kierunek interwencji:* rozwój kapitału społecznego. *Obszar strategiczny*: Konkurencyjna gospodarka, *Cel 4* Rozwój kapitału ludzkiego, *kierunki interwencji:* zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego. *Obszar strategiczny:* Spójność społeczna i terytorialna, *Cel 1* Integracja społeczna, *kierunki interwencji*: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.
4.	**Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**	*Cel główny:* Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. *Cel 2* Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
5.	**Strategia rozwoju społeczno--gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020**	*Wizja*: Polska Wschodnia makroregionem dynamicznie rozwijającym się z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, stopniowo i systematycznie poprawiającym swoją pozycję rozwojową i konkurencyjną w kraju oraz w Unii Europejskiej. *Cel główny*: Wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej. *Obszar strategiczny 2*: Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego. *Kierunek działań*: Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy i Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.
POZIOM REGIONALNY I SUBREGIONALNY		
6.	**Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020**	*Wizja Strategii:* Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania. *Misja Strategii*: pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska. *Cel strategiczny 1.* Koncentracja na poprawie Infrastruktury regionalnej. *1.2* Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w Regionie. *1.3* Rozwój harmonijny i ład przestrzenny czyli nie zapominajmy o tym co już jest. *Cel strategiczny 3*. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki. *3.1* Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości. *Cel strategiczny 5.* Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich. 5.1 Rozwój usług publicznych. 5.3 Rozwój funkcji pozarolniczych. *Cel strategiczny 6.* Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu. *6.1* Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce. *6.2* Inżynieria środowiska, czyli dokończenie infrastruktury komunalnej oraz

		efektywne wykorzystanie zlewni Wisły. *6.4* Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.
7.	**Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012–2020**	Misją strategii polityki społecznej województwa świętokrzyskiego jest włączenie wszystkich mieszkańców, rodzin i podmiotów województwa do działań na rzecz trwałego rozwoju, poprawy jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia. Cele rewitalizacji są spójne w szczególności z następującymi elementami struktury celów Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012–2020: *1. Cel strategiczny*: Minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego. *2. Cel strategiczny:* Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych. *3. Cel strategiczny:* Efektywny system polityki społecznej. *5. Cel strategiczny*: Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
8.	**Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego**	*Cel generalny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego:* Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa świętokrzyskiego, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu oraz efektywnemu wykorzystaniu jego potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu. *Cel warunkujący 1.* Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej województwa w tym szczególnie miast z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. *Priorytety polityki przestrzennej:* Kształtowanie warunków przestrzennych do dywersyfikacji przedsiębiorczości, rozwoju sektora MSP oraz utrwalania specjalizacji gospodarczej; *Cel warunkujący 2.* Formowanie policentrycznego układu osadnictwa i powiązań funkcjonalnych sieci miast, rozwijanych w ramach harmonijnych struktur obszarowych z jednoczesnym wsparciem procesów metropolizacji i działań służących wzmocnieniu więzi województwa z krajową i europejską przestrzenią gospodarczą. *Priorytety polityki przestrzennej:* Poprawa jakości życia mieszkańców drogą zwiększania dostępności do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług, zwłaszcza na obszarach niedosłużonych. *Cel warunkujący 3.* Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy. *Priorytety polityki przestrzennej:* Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz małych miast z jednoczesnym tworzeniem warunków do intensyfikacji rolnictwa, zwłaszcza na obszarach najlepszych gleb; Poprawa dostępności do rynków pracy oraz systemu szkolnictwa zawodowego wraz z dostosowaniem tych funkcji do charakteru i specyfiki struktur osadniczych; Sprzyjanie rozbudowie istniejących oraz powstawaniu nowych segmentów rynku pracy, zwłaszcza w małych miastach i na obszarach wiejskich; Kształtowanie optymalnych relacji: mieszkanie – usługi – praca – rekreacja i wypoczynek, w różnych skalach obszarowych. *Cel warunkujący* 4. Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. *Priorytety polityki przestrzennej:* Przywracanie równowagi przyrodniczej na obszarach zdegradowanych; Rozwój komunalnej infrastruktury ochrony

		środowiska; Minimalizacja zagrożenia hałasem w miastach i w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów; Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne wkomponowanie zabytków w przestrzeń turystyczną. *Cel warunkujący 5*. Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług. *Priorytet polityki przestrzennej:* Zapewnienie wysokiego standardu dostępności do usług publicznych we wszystkich skalach obszarowych. *Cel warunkujący 7.* Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego. *Priorytet polityki przestrzennej:* Preferencje dla regeneracji zabudowy, powtórnego zagospodarowania terenów.
9.	**Strategia Rozwoju Powiatu Kieleckiego 2020**	Cele rewitalizacji są spójne w szczególności z następującymi elementami struktury celów *Strategii Rozwoju Powiatu Kieleckiego 2020:* *Cel główny:* Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu kieleckiego oraz poprawa standardu usług publicznych poprzez realizowanie polityki zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego z poszanowaniem środowiska naturalnego i racjonalne wykorzystanie walorów kulturowych i turystycznych powiatu. *Cel strategiczny I* – Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych; Priorytet 2 – Przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja rynku pracy i wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców powiatu. Priorytet 7 – Rozwijanie aktywnych form integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.
POZIOM LOKALNY		
10.	**Strategia Rozwoju Gminy Raków na lata 2016–2020**	*Wizja Gminy Raków*: Wykorzystując walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz bogatą historię, społeczność Gminy Raków wspólnie i demokratycznie buduje lepszą przyszłość dla siebie i następnych pokoleń. Poprzez aktywność społeczną, rozwój przedsiębiorczości oraz turystyki tworzymy dobre miejsce do życia i atrakcyjnego wypoczynku. *Misja Gminy Raków:* Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez wykorzystanie zasobów gminy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. 1. Cel strategiczny: Pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców. Cele operacyjne: 1.1. Rozwój sektora organizacji pozarządowych. 1.2. Wzmocnienie więzi społecznej i tożsamości lokalnej. 1.3. Aktywizacja środowisk młodzieżowych. 1.4. Aktywizacja i integracja środowiska seniorów. 2. Cel strategiczny: Poprawa warunków życia mieszkańców. Cele operacyjne: 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej. 2.2. Rozwój infrastruktury społecznej. 2.3. Ograniczenie wykluczenia społecznego. 2.4. Zwiększenie szans edukacyjnych młodzieży. 3. Cel strategiczny: Rozwój przedsiębiorczości. 3.1. Poprawa infrastruktury technicznej. 3.2. Utworzenie systemu wsparcia dla młodych przedsiębiorców. 4. Cel strategiczny: Rozwój turystyki.

		4.1. Rozwój oferty turystycznej. 4.2. Promocja walorów i oferty turystycznej.
11.	**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raków**	W Studium określono 5 głównych kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów. Proces rewitalizacji w gminie wpisuje się w zadania: • utrzymanie funkcji centrum administracyjnego i usługowego w Rakowie; • wykreowanie przestrzeni publicznych w ramach centrum administracyjnego i usługowego w Rakowie, a także w Dębnie oraz w miarę potrzeb w pozostałych sołectwach gminy; • wykorzystanie atrakcyjnych krajobrazowo terenów dla rozwoju usług turystyki, rekreacji i wypoczynku.
12.	**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raków na lata 2014–2020**	Cel główny: Świadome i aktywne społeczeństwo, podstawowym warunkiem rozwoju i integracji społeczności lokalnej. Cele szczegółowe: ▪ Nowoczesny system oświaty. ▪ Dostępność bogatej oferty edukacyjnej. ▪ Wyrównanie szans rozwojowych. Cel główny: Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców. Cele szczegółowe: ▪ Wzmocnienie i rozwój zintegrowanej pomocy socjalnej. ▪ Wzmacnianie działań mających na celu integrację społeczną. ▪ Aktywizowanie i motywowanie klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i poprawy sytuacji materialnej. ▪ Promocja samorealizacji i przedsiębiorczości. ▪ Kontynuacja prac społecznie użytecznych realizowanych przez osoby bezrobotne posiadające uprawienia do świadczeń pomocy społecznej. ▪ Zmiana postaw społecznych – dotychczas dominujących – roszczeniowych na samodzielne i aktywne w przezwyciężaniu trudności życiowych. ▪ Monitorowanie i wspieranie rodzin zagrożonych przemocą. ▪ Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów planistycznych i strategicznych

Strategia Rozwoju Gminy Raków na lata 2016–2020[4] opiera się na czterech celach strategicznych:

1. Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców gminy.
2. Poprawa warunków życia mieszkańców.
3. Rozwój przedsiębiorczości.
4. Rozwój turystyki.

Działania rewitalizacyjne powiązane są z celami strategicznymi i operacyjnymi, które zostały przedstawione zostały w tabeli 1.

[4] Strategia Rozwoju przyjęta została Uchwałą Nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Raków z dnia 19 lutego 2016 roku.

Realizacja powyższych założeń pozwoli na spełnienie misji postawionej w dokumencie, która zakłada „zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez wykorzystanie zasobów gminy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju" oraz wizji wskazującej wykorzystanie lokalnych potencjałów w celu budowania lepszej przyszłości oraz tworzenia miejsca do dobrego życia i atrakcyjnego wypoczynku. Uzasadnieniem dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych są słabe strony i zagrożenia wskazane w analizie SWOT wykonanej na potrzeby opracowania Strategii, które dotyczą w szczególności sfer: społecznej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Szansami wskazanymi w analizie SWOT mogącymi zniwelować zdiagnozowane problemy są m.in.: rozwój infrastruktury turystycznej, dalszy rozwój zintegrowanej oferty turystycznej, rosnące zainteresowanie agroturystyką i turystyką weekendową, zagospodarowanie terenów nad zalewem Chańcza czy rozwój OZE.

W analizie SWOT przeprowadzonej na potrzeby powstania ww. Strategii wskazano, że słabymi stronami w sferze społecznej są m.in.[5]:

- wysokie bezrobocie, ukryte bezrobocie w rolnictwie,
- niewielka liczba miejsc pracy na terenie gminy,
- niekorzystna struktura wiekowa,
- ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji,
- niska gęstość zaludnienia.

Podstawowym dokumentem ustalającym i określającym politykę zagospodarowania przestrzennego jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raków*[6]. Główne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy są spójne z celami rozwoju określonymi w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Raków, a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zapewnia warunki sprzyjające ich realizacji. Z punktu widzenia interesów społeczności lokalnej gminy jako podstawę formułowania ustaleń Studium przyjmuje się następujące cele operacyjne w następujących sferach:

- społecznej,
- ekonomicznej,

[5] jw., s. 38.

[6] *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raków zmienione Uchwałą Nr XXVIII/182/2013 Rady Gminy Raków z dnia 18 września 2013 roku w sprawie uchwalenia Zmiany Nr 1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Raków.*

• przyrodniczej,
• kulturowej,
• przestrzennej.

Najważniejsze w sferze społecznej to:

- Zapewnienie obsługi mieszkańców w zakresie usług publicznych na poziomie akceptowanych standardów jakościowych i ilościowych.
- Zapewnienie młodzieży możliwości ogólnego, wszechstronnego wykształcenia, w sposób pozwalający na znalezienie w przyszłości zatrudnienia.
- Utworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji społeczności lokalnej oraz zaspokajaniu potrzeb mieszkańców w dziedzinie usług, wypoczynku i rekreacji.
- Tworzenie dogodnych warunków dla realizacji twórczych potrzeb i aspiracji mieszkańców.
- Tworzenie warunków dla włączenia się w życie gminy osób o ograniczonej sprawności.
- Pomoc w możliwości uzyskania nowych kwalifikacji osobom bezrobotnym.

W *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raków na lata 2014–2020*[7] na podstawie przeprowadzonej analizy i diagnozy, określono cele główne dla czterech obszarów[8]:

1. Edukacja publiczna – *Świadome i aktywne społeczeństwo, podstawowym warunkiem rozwoju i integracji społeczności lokalnej.*
2. Ochrona zdrowia – *Świadomość zagrożeń, zdrowy styl życia i skuteczne wsparcie osób potrzebujących pomocy – gwarancją prawidłowo funkcjonującego społeczeństwa.*
3. Pomoc społeczna, polityka prorodzinna oraz jakość zamieszkiwania – *Profesjonalna pomoc społeczna wzmacniająca świadomość społeczną, wspierającą jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców.*
4. Rozwiązywanie problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie – *Zapobieganie i efektywne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii.*

[7] *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raków na lata 2016–2020* przyjęta uchwałą Nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Raków z dnia 19 lutego 2016 r.
[8] jw., s. 75.

Głównymi zdiagnozowanymi problemami jest niska motywacja u mieszkańców, skutkująca brakiem kwalifikacji zawodowych, niedostosowanie szkolnictwa do osób niepełnosprawnych, brak oferty dla osób starszych oraz brak ofert spędzania wolnego czasu dla społeczności lokalnej. Problemy w sferze społecznej skutkują bezradnością w rozwiązywaniu własnych problemów, wysokim bezrobociem, dziedziczeniem biedy, zagrożeniem wykluczenia społecznego.

Wyżej wymienione problemy w sferze społecznej potwierdzone są również analizą danych statystycznych jak i opiniami mieszkańców uzyskanymi podczas wielu spotkań i warsztatów w procesie opracowywania Programu Rewitalizacji. Planowany proces rewitalizacji jest więc powiązany z zagadnieniami opisanymi w ww. Strategiach, szczególnie w zakresie usuwania barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych, organizacji czasu wolnego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz stworzenia miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków,* stanowiąca załącznik 1 do niniejszego dokumentu.

Zgodnie z pkt 1 z rozdziału 3 *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, rewitalizacja* to „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych", dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w pkt 2, który wskazuje na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako „stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych;
4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy”[9].

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Raków podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym. W procesie diagnostycznym przyjęto podział gminy na sołectwa. Analiza danych ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

Zgodnie z ww. Wytycznymi, w przeprowadzonej diagnozie na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Raków z podziałem na jednostki strukturalne. Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 38 wskaźników ustalonych na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Gminy Raków, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach, Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, Urzędu Statystycznego w Kielcach, a także ogólnodostępnych danych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów i lokalne potencjały.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została przy uwzględnieniu zapisów pkt 4 z rozdziału 3 *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, który stanowi, że jest to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (…), na

[9] *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, 02.08.2016, s. 6–7.

którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację".

Zgodnie z powyższym, wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów, a także nawiązanie do gminnych dokumentów strategicznych i planistycznych, w których wybrany obszar będzie ujęty jako ośrodek koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w gminie.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Raków przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

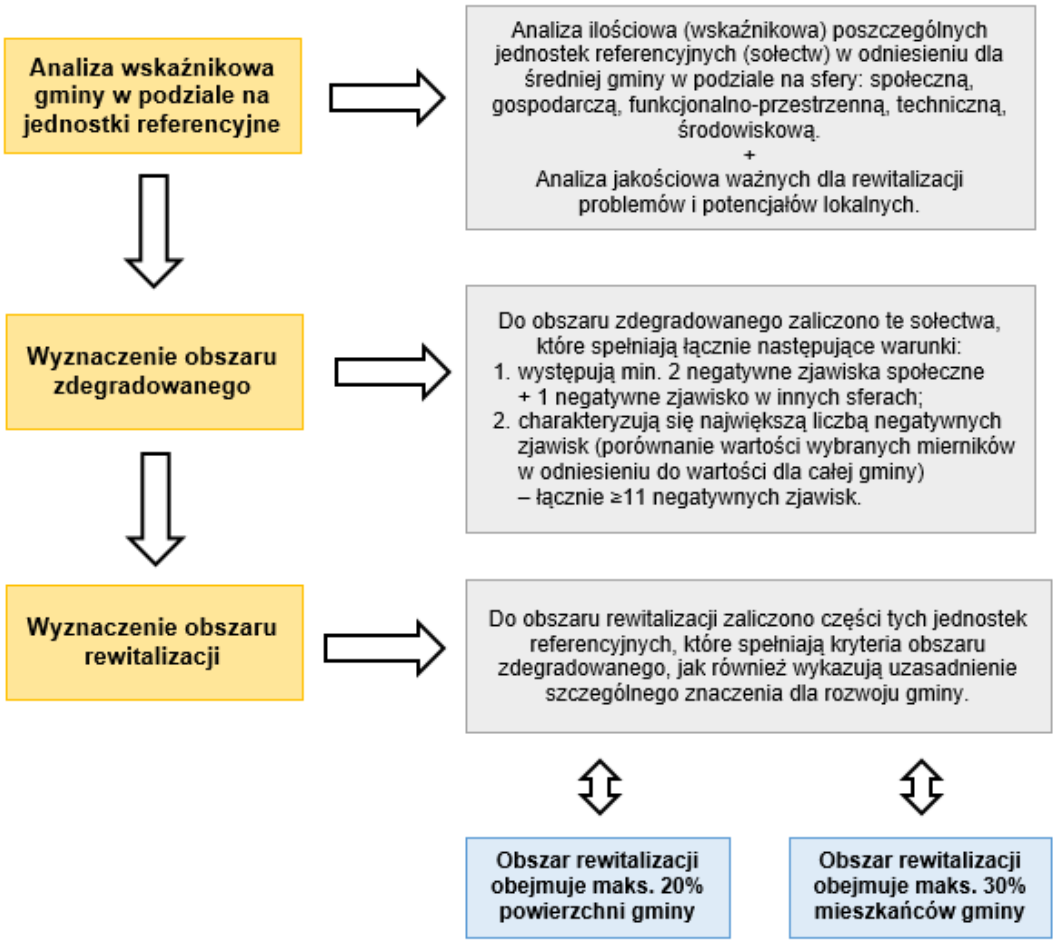

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z pkt 3 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar zdegradowany* to „obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich.

Na podstawie przeprowadzonego audytu gminnego wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 11. Zgodnie z przedstawionymi założeniami, obszar zdegradowany na terenie Gminy Raków obejmuje sołectwa: Pułaczów (20), Rakówka (19), Radostów (16), Bardo (17), Wola Wąkopna (17), Korzenno (16), Smyków (16), Wólka Pokłonna (16), Celiny (16), Drogowle (15), Jamno (15), Chańcza (15), Rembów (15), Dębno (14), Mędrów (14), Nowa Huta (14), Papiernia (14), Głuchów Lasy (14), Zalesie (13), Lipiny (12), Raków (12), Ociesęki (11), Szumsko (11) i Życiny (11).

Wskazany obszar zajmuje 170,24 km^2, co stanowi 89,37% powierzchni gminy i według danych Urzędu Gminy Raków był w 2014 roku zamieszkiwany przez 5 312 osób, tj. 91,22% ogółu mieszkańców gminy.

Zgodnie z pkt 4 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar rewitalizacji* to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (…), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy”.

Na podstawie ww. zapisów Wytycznych wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji, obejmujący sołectwa: Dębno, Chańcza i Raków.

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 9,69 km^2 (5,09% ogólnej powierzchni gminy) i w 2014 roku był zamieszkały przez 1 583 osoby (27,19% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020.*

Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawia mapa 1, natomiast przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków prezentuje mapa 2.

Do opracowania map poglądowych obrazujących podział Gminy Raków na jednostki strukturalne wykorzystano zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, będących w zasobach Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej[10]. W związku z tym, na przedstawionych w dokumencie mapach, występują niewielkie rozbieżności w stosunku do przyjętego podziału i statutu gminy. Sołectwo Szumsko-Kolonia na mapach przedstawione jest jako Kolonia Szumsko.

[10] Strona internetowa Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, codgik.gov.pl, inf. z dnia 20.07.2016.

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Raków

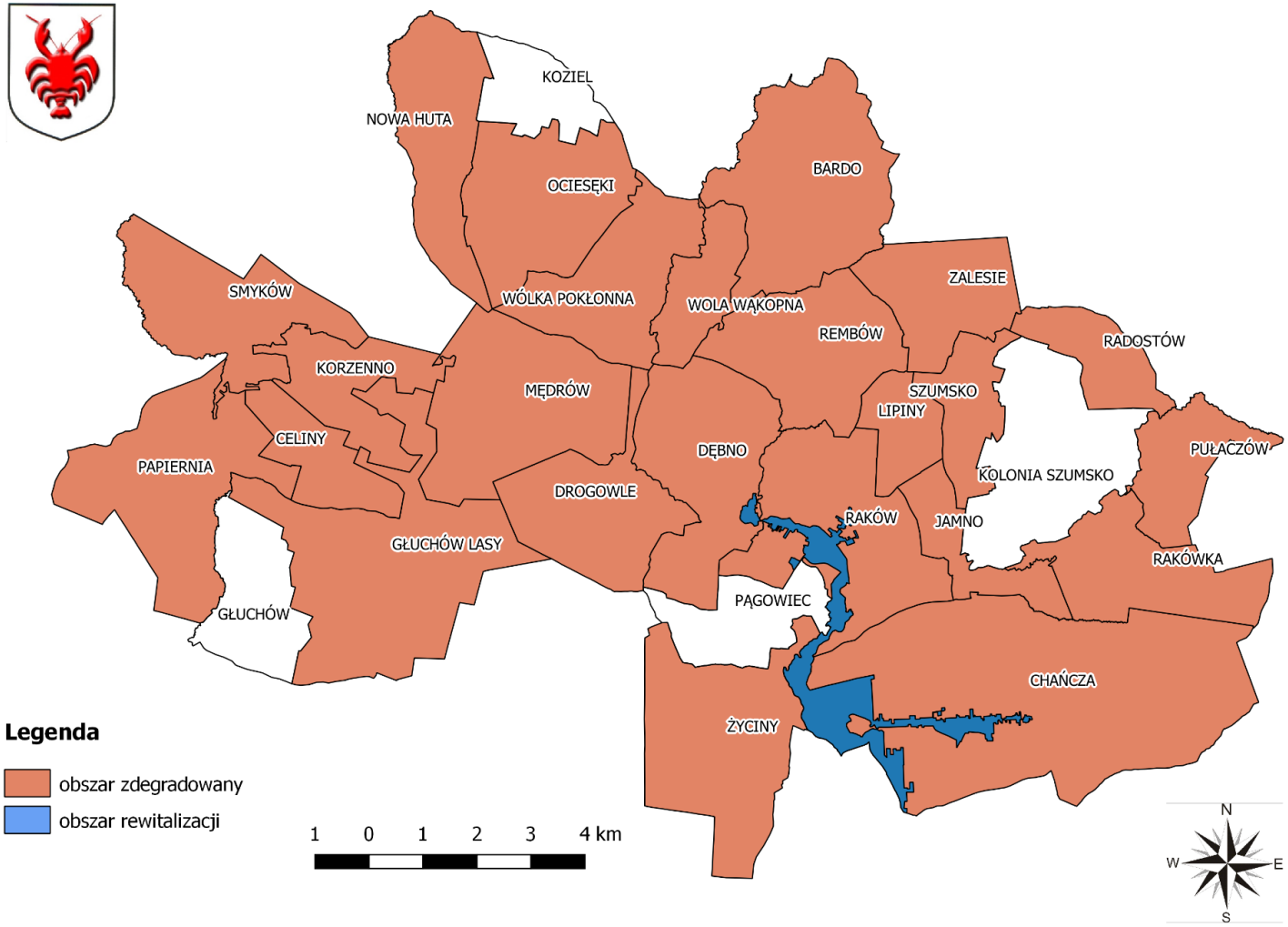

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

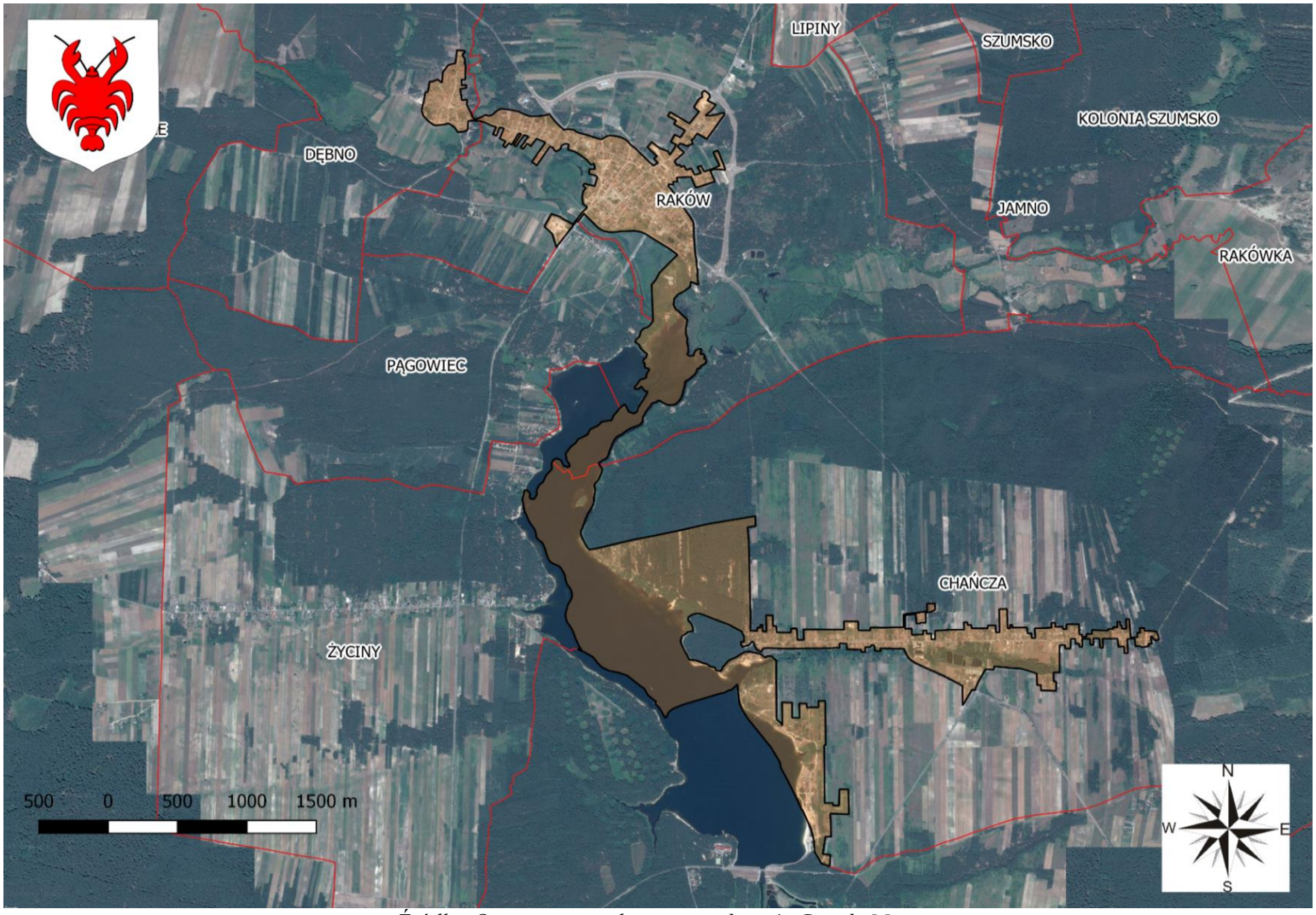

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Google Maps

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Programu Rewitalizacji, wynikającym z zapisów Wytycznych, jest pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji, która obejmuje analizę czynników i zjawisk kryzysowych oraz lokalnych potencjałów we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Jednak należy wziąć pod uwagę fakt, że problemy analizowane we wszystkich aspektach wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoli na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji stanowi centrum działalności administracyjnej, usługowej, gospodarczej, społecznej, kulturalnej, związanej z bezpośrednim oddziaływaniem ośrodka gminnego (Raków), jak również spełnia istotną rolę sportową, rekreacyjną i turystyczną ze względu na położenie przy zalewie Chańcza. W Rakowie krzyżują się dwie drogi wojewódzkie: nr 756 relacji Starachowice – Nowa Słupia – Łagów – Szydłów – Stopnica oraz nr 764 relacji Kielce – Daleszyce – Raków – Staszów – Rytwiany – Połaniec – Tuszów Narodowy. Na terenie obszaru rewitalizacji zlokalizowane są siedziby m.in. Urzędu Gminy Raków, Gminnej Biblioteki Publicznej w Rakowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie, Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rakowie, Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Rakowie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Rakowie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Chańczy oraz obiekty agroturystyczne, noclegowe i handlowo-usługowe.

Obszar rewitalizacji ze względu na potencjały i zasoby ma istotne znaczenie dla rozwoju całej gminy. Jednak z tego samego powodu skupia również największe natężenie sprzeczności i konfliktów rozwojowych prowadzących do nawarstwiania się problemów społecznych i gospodarczych, a także degradacji w sferach: technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Ponadto w związku z lokalizacją na tym terenie największej koncentracji substancji mieszkaniowej, obszar ten wykazuje znaczną kumulację negatywnych zjawisk prowadzących do marginalizacji społecznej jej mieszkańców, występowania patologii społecznych, nasilania się „wyuczonej bezradności", niewielkiej aktywności społecznej oraz niedostatecznej możliwości zaspokajania potrzeb w zakresie świadczonych usług.

Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

Procesy demograficzne związane z ruchem naturalnym ludności, takie jak: urodzenia, zgony i migracje wpływają zarówno na liczbę ludności, jak i na jej strukturę wiekową.

Biorąc pod uwagę liczbę ludności wyznaczonego obszaru rewitalizacji według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2010–2014 zaobserwowano stopniowy i systematyczny spadek liczby ludności (wykres 1). W ostatnim badanym roku wyniosła ona 1 583 osoby.

Wykres 1 Liczba ludności według faktycznego miejsca zamieszkania na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014

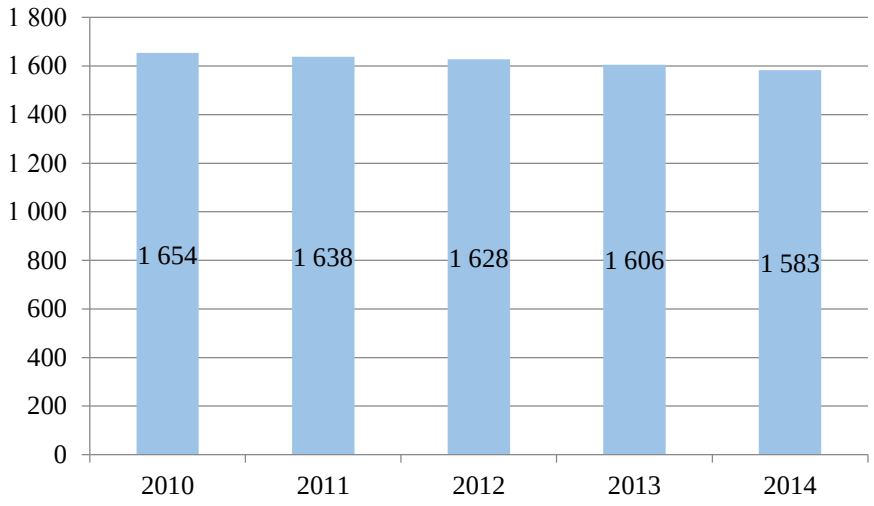

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Analizując wykres 2, przedstawiający udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem obszaru rewitalizacji w latach 2010–2014, można stwierdzić stabilizację. W 2014 roku obszar rewitalizacji charakteryzował się nieco lepszym rozkładem w poszczególnych grupach ekonomicznych w porównaniu do gminy. Poza udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym, których było o 1,9% mniej na obszarze rewitalizacji niż w gminie (wykres 3).

Wykres 2 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014

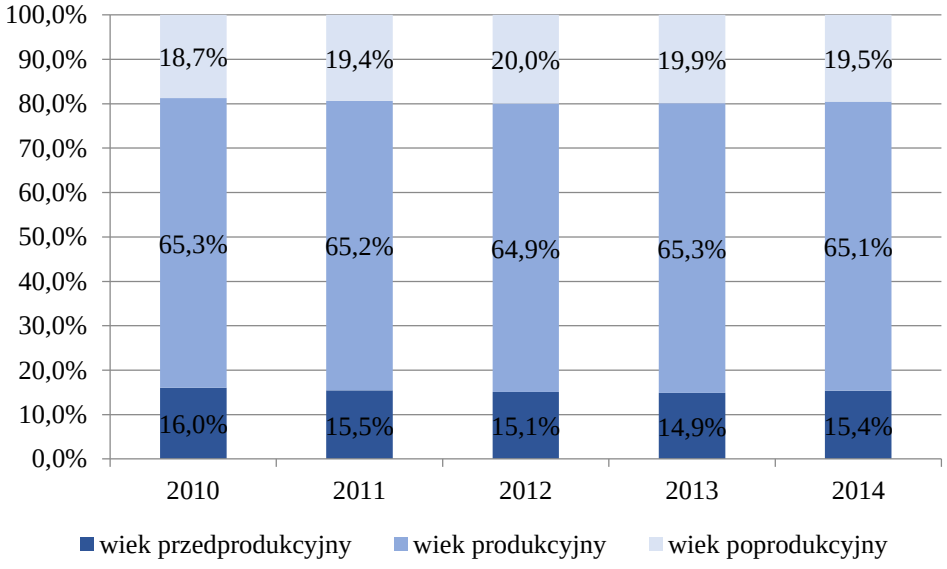

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Wykres 3 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków

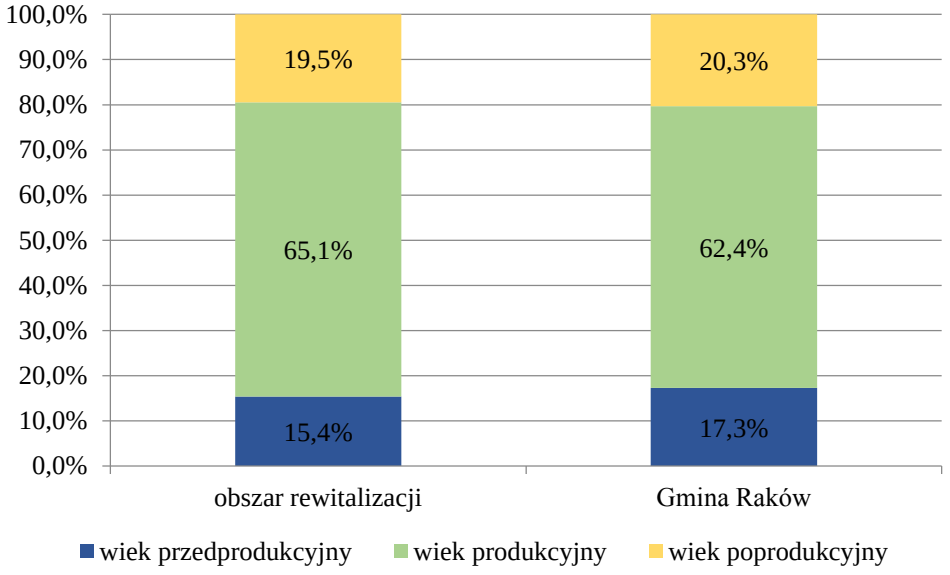

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Potwierdzeniem stabilizacji rozkładu grup ekonomicznych jest wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, czyli liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wykres 4). W latach 2010–2014 zarówno na obszarze rewitalizacji jaki i Gminy Raków nie zauważono dużych zmian wartości. Dodatkowo w ciągu 5 lat sytuacja na obszarze rewitalizacji była korzystniejsza niż na terenie gminy – w 2014 roku wartość wskaźnika wynosiła 53,7% na obszarze rewitalizacji, a na terenie gminy 60,3%. Korzystniejsza sytuacja dla obszaru rewitalizacji świadczy o kapitale społecznym – liczbie ludności w wieku produkcyjnym, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego.

Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2010–2014 – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków

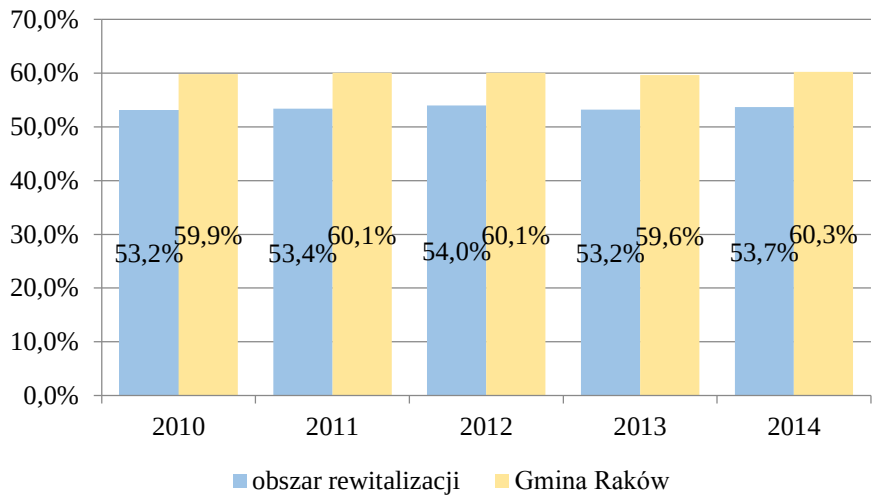

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Rynek pracy na obszarze rewitalizacji oraz terenach sąsiednich jest mało atrakcyjny i niedostatecznie konkurencyjny. Mieszkańcy nie znajdują ofert pracy ze względu na brak dużych przedsiębiorstw działających na obszarze rewitalizacji lub w jego sąsiedztwie. Najbliższymi ośrodkami miejskimi, w których mieszkańcy obszaru rewitalizacji Gminy Raków mogą znaleźć zatrudnienie, są: Kielce (oddalone o około 45 km), Opatów (40 km), Staszów (20 km). Wykres 5 pokazuje, że w latach 2010–2014 udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji utrzymywał się na wysokim poziomie. W 2014 roku wskaźnik ten odnotowano nieco mniejszy w porównaniu do poprzednich lat – 10%, jednak był on większy niż na terenie Gminy Raków (8,6%), powiatu (9,0%), województwa (9,5%) oraz kraju (7,5%), co przedstawiono na wykresie 6.

Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010–2014 na terenie obszaru rewitalizacji Gminy Raków

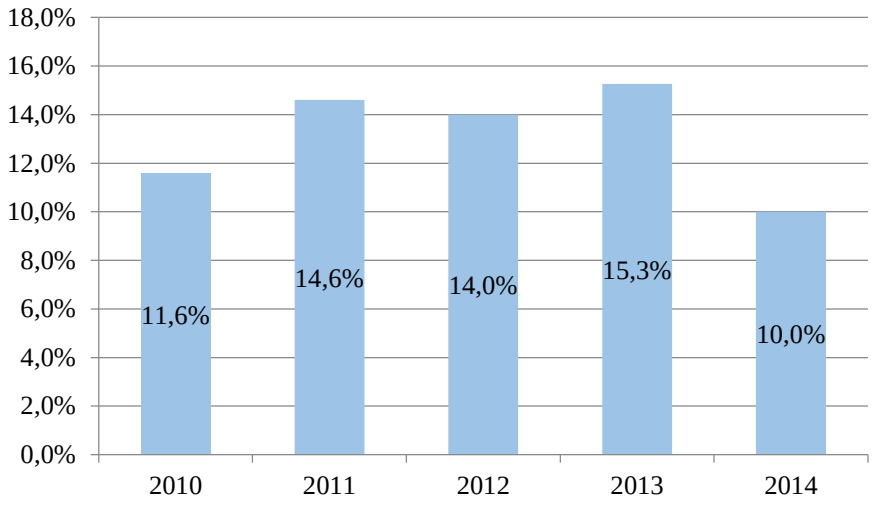

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku na terenie obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski

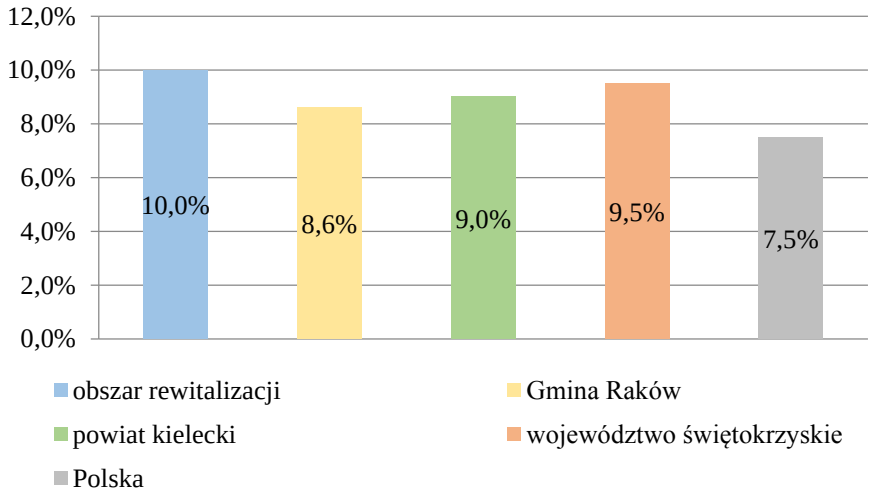

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Bezrobocie jako zjawisko społeczne ma znaczący wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka, zwłaszcza w przypadku długookresowości. Pierwsze odczuwalne skutki wiążą się z naturą ekonomiczną – utratą źródła utrzymania, idącym za tym ubożeniem, a w dalszej kolejności problemami społecznymi czy nawet z przestępczością. Może też prowadzić do rozpadu rodziny czy przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji do dziedziczenia statusu bezrobotnego. Warto nadmienić, że wpływ na rozmiar bezrobocia ma wiele czynników, głównie społecznych.

Bardzo często dane statystyczne w tym zakresie nie odzwierciedlają w pełni rzeczywistej sytuacji. Wiąże się to na przykład z faktem, że mieszkańcy pracują nielegalnie i rejestrują się jako osoby bezrobotne, celem osiągnięcia korzyści z pomocy społecznej.

Wykresy 7 i 8 przedstawiają udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem. W 2014 roku wartość tego wskaźnika na obszarze rewitalizacji wyniosła 23,3%, o 3,5% mniej niż na terenie gminy. Jednak w porównaniu do 2010 roku wartość ta na obszarze rewitalizacji wzrosła o 4,9%.

Wykres 7 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014

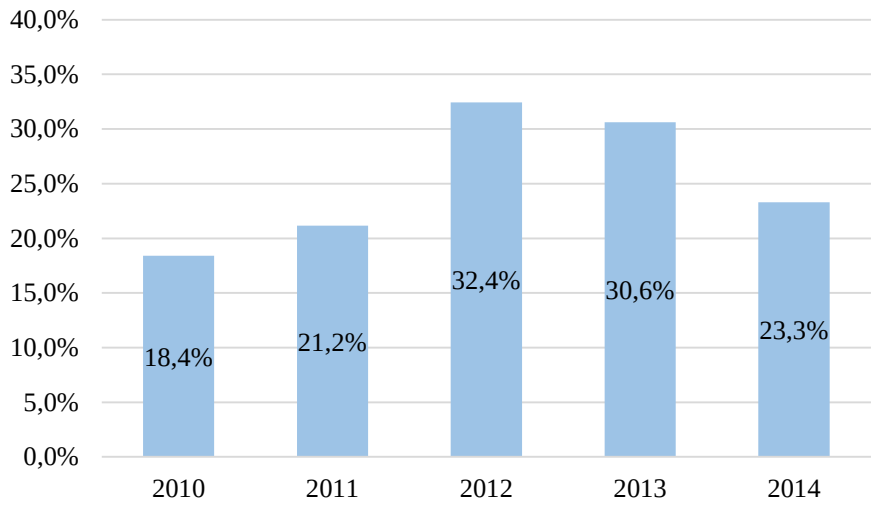

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Wykres 8 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków

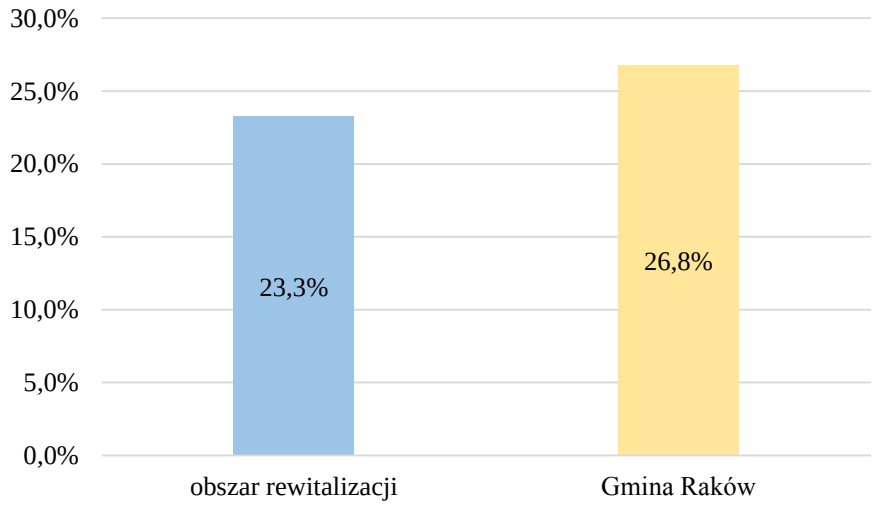

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu przeciwdziałanie przyszłym patologiom społecznym związanym z ubóstwem i biedą. Szczególnie istotne są przedsięwzięcia mobilizujące mieszkańców do aktywności zawodowej i ograniczające uzależnienie społeczeństwa od świadczeń z pomocy społecznej.

Negatywne zjawiska społeczne występują wewnątrz obszaru z różną intensywnością i nieco inne są także ich przyczyny. Nie zmienia to faktu, że rozproszenie koncentracji problemów społecznych wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na obszarze rewitalizacji w 2014 roku to ubóstwo oraz bezrobocie (wykres 9). Z powodu ubóstwa świadczenie otrzymało 28 osób w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, a z powodu bezrobocia – 25.

Ubóstwo rozumiane jest jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego, które oscyluje na granicy minimum egzystencji określonego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych – w 2014 r. ustalone zostało na poziomie 544 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 457 zł dla osoby w rodzinie[11]. Ubóstwo jest wynikiem głównie bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także uzależnień.

Wykres 9 Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w 2014 roku (liczba osób, którym przyznano świadczenie z danego powodu na 1 000 mieszkańców)

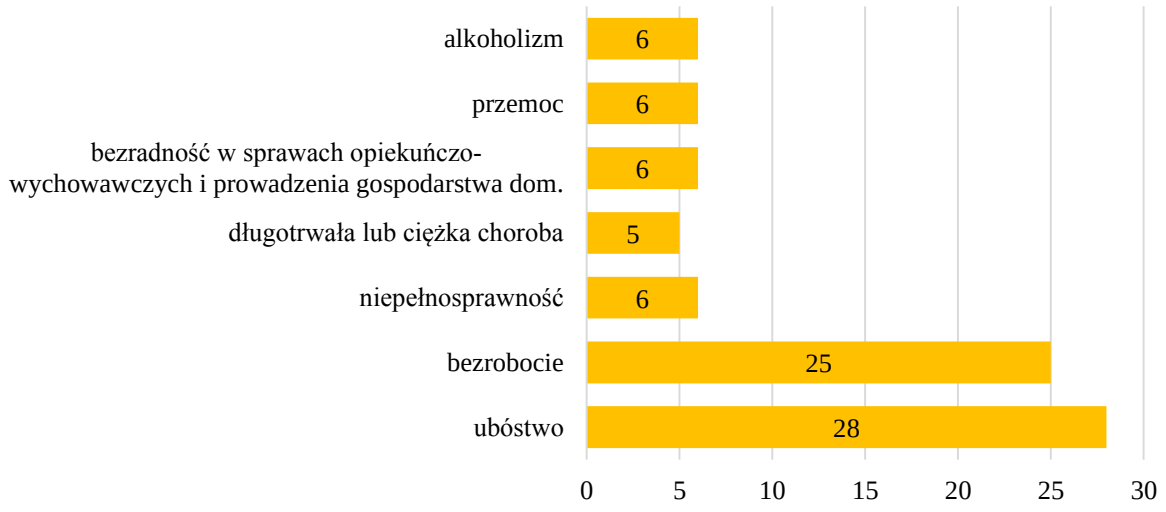

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raków

[11] Strona internetowa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2, inf. z dnia 05.12.2016.

Wykres 9 potwierdza, że na obszarze rewitalizacji pojawia się zagrożenie bezrobociem wśród mieszkańców. W związku z tym należy podjąć kompleksowe działania społeczne służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz integracji i aktywizacji mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Programem Rewitalizacji.

Kolejnym istotnym czynnikiem oceny skali rozwiązywania różnych problemów społecznych w rewitalizacji jest stan bezpieczeństwa publicznego, który został zmierzony na terenie gminy (brak możliwości pozyskania danych dla obszaru rewitalizacji) przy pomocy wskaźników „liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1 000 mieszkańców" oraz „wskaźnik wykrywalności przestępstw". Dane uzyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach wykazały, iż w Gminie Raków w roku 2014 popełniono 72 przestępstwa (12,4 w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców), co było wartością wyższą w porównaniu do powiatu kieleckiego (11,9), ale mniejszą w porównaniu do województwa świętokrzyskiego (20,2) oraz kraju (22,7) (wykres 10). Liczba przestępstw w roku 2014 była znacznie niższa niż w roku 2013, kiedy to stwierdzonych zostało na terenie gminy 160 przestępstw. Jednocześnie Gmina Raków charakteryzuje się niższym w stosunku do powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski wskaźnikiem wykrywalności przestępstw (63,9%) wykres 11. Dane te pokazują, iż poziom bezpieczeństwa publicznego w gminie w zakresie przestępczości jest niezadowalający i niedostateczny. Warto jednak nadmienić, iż problemem zidentyfikowanym na obszarze rewitalizacji są częste dewastacje mienia publicznego i zakłócanie porządku publicznego. Wysoki poziom wykroczeń w tym zakresie może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność lokalną, dlatego tak istotne jest prowadzenie odpowiednich działań prewencyjnych i operacyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego mieszkańców (w szczególności na obszarach problemowych). Przeciwdziałanie takim zjawiskom wymusza również stworzenie spójnego lub uzupełniania istniejącego systemu monitoringu, obejmującego w szczególności miejsca najczęstszego łamania prawa. Zatem podjęcie całościowych działań rewitalizacyjnych, obejmujących w swoich założeniach kompleksowe wsparcie społeczne na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, służące rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów społecznych, pozwoli na wzrost integracji i aktywizacji oraz poczucia bezpieczeństwa ich mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze

wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarach objętych Programem Rewitalizacji.

Wykres 10 Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1 000 mieszkańców w 2014 roku w Gminie Raków, powiecie kieleckim, województwie świętokrzyskim i w Polsce

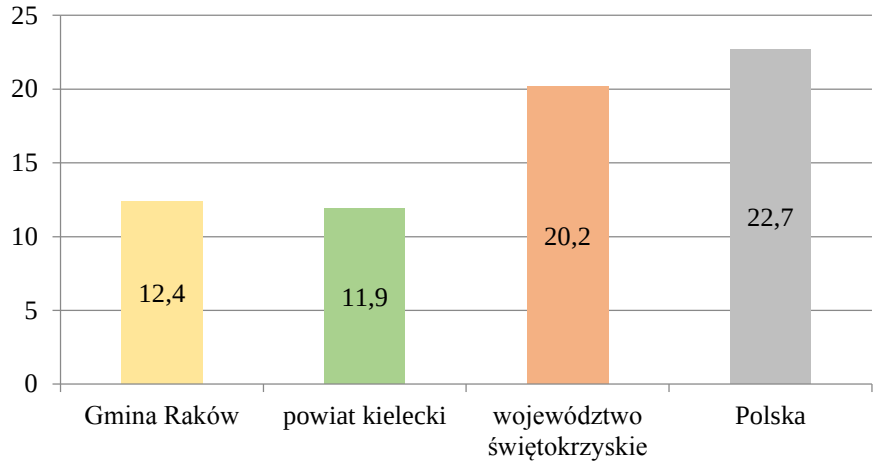

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach oraz GUS

Wykres 11 Wskaźnik wykrywalności przestępstw stwierdzonych przez Policję w 2014 roku w Gminie Raków, powiecie kieleckim, województwie świętokrzyskim i w Polsce

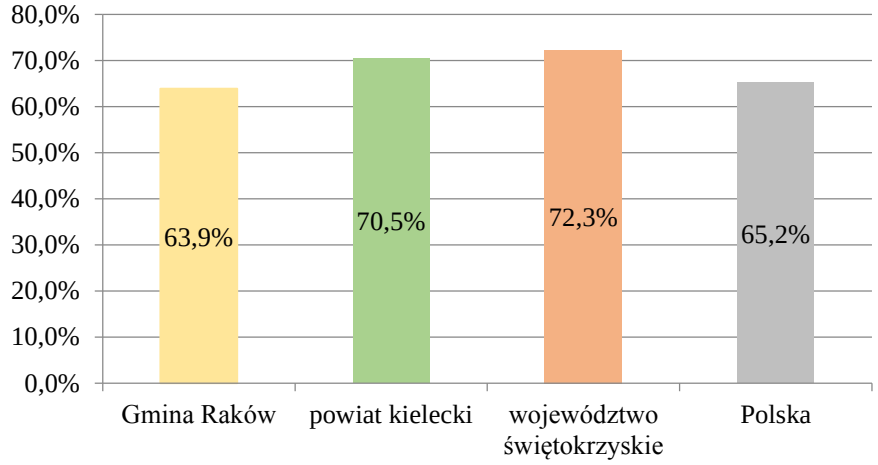

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach oraz GUS

Zasadniczą rolę w podniesieniu jakości zasobów ludzkich, a tym samym rozwiązywaniu problemów występujących na obszarze rewitalizacji, pełni również jakość i poziom edukacji, rozumianej jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności. W związku z tym istotne jest, aby lokalna społeczność miała równy dostęp do wiedzy przez całe życie i usługa ta świadczona była na wysokim poziomie.

Jednym ze wskaźników przedstawiających jakość i efekty kształcenia na wyznaczonym obszarze rewitalizacji są wyniki uzyskane ze sprawdzianu szóstoklasistów oraz z wybranych części egzaminu gimnazjalnego, sprawdzające wiedzę i umiejętności uczniów kończących dany poziom nauczania. W związku z tym dokonano analizy wyników sprawdzianu szóstoklasisty (wykres 12) i egzaminów gimnazjalnych (wykres 14) dla szkół publicznych funkcjonujących na terenie obszaru rewitalizacji (Szkoła Podstawowa w Rakowie, Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie) w latach 2010–2014 oraz porównano je do średnich wartości dla gminy (wykresy 13 i 15).

Wykres 12 Średnie % wyniki uczniów ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w latach 2010–2014 z obszaru rewitalizacji – w Szkole Podstawowej w Rakowie

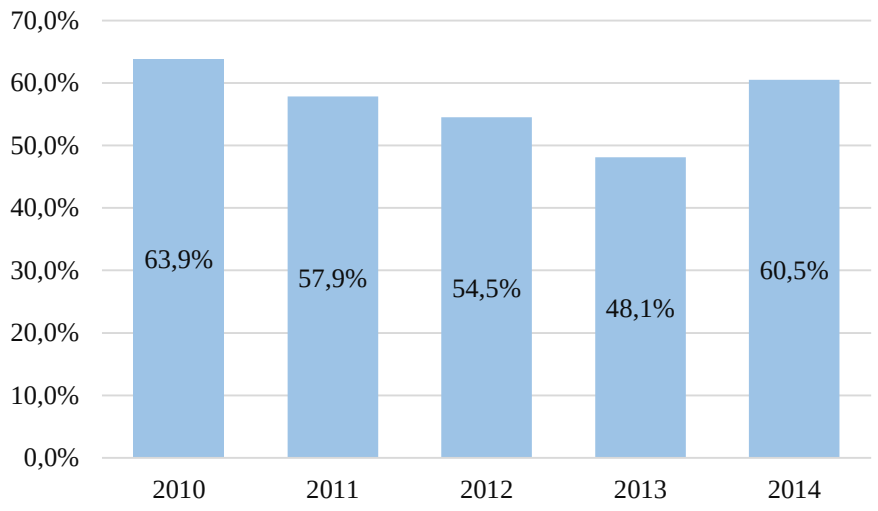

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Średnie wyniki uczniów obszaru rewitalizacji ze sprawdzianu szóstoklasistów stopniowo spadały w ostatnich latach, jednak w 2014 roku nastąpiła znaczna poprawa. Średni wynik wyniósł wówczas 60,5% i był wyższy od średniej wartości dla gminy (53,5%), jednak była to wartość niższa w porównaniu do powiatu kieleckiego (63,8%), województwa świętokrzyskiego (64,6%). Należy jednak zauważyć, że wynik z 2014 roku był wynikiem znacznie wyższym w porównaniu do lat poprzednich. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań z zakresu wsparcia jakości kształcenia, aby uzyskiwane wyniki ze sprawdzianu pozostały na wysokim poziomie.

Wykres 13 Średnie wyniki uczniów ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w roku 2014 – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego

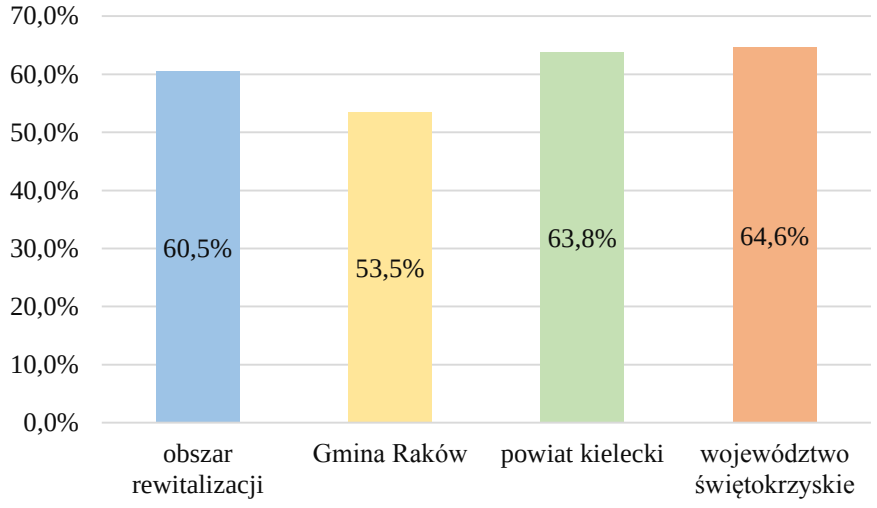

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Wykres 14 przedstawia średnie wyniki uzyskane przez uczniów obszaru rewitalizacji z egzaminu gimnazjalnego latach 2010–2014. W 2014 roku odnotowano najwyższą wartość. Była ona większa w porównaniu do Gminy Raków i nieznacznie niższa niż wyniki uzyskane w powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim (wykres 15).

Wykres 14 Średnie % wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego w latach 2010–2014 z obszaru rewitalizacji – w Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie

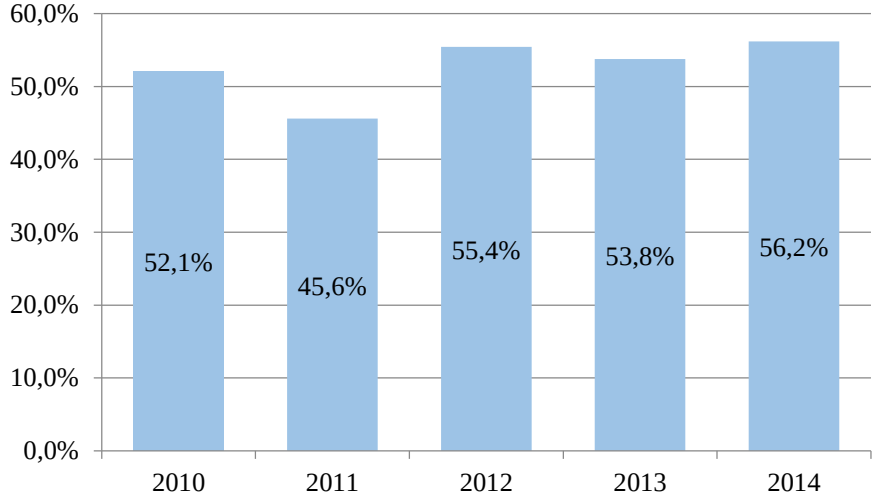

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Wykres 15 Średnie wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego

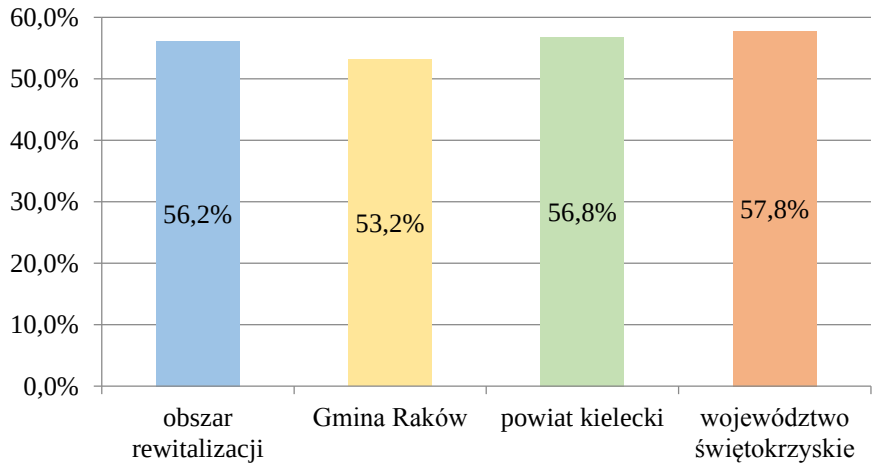

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Udział w życiu publicznym zbadano na podstawie frekwencji w wyborach samorządowych. Zauważa się zależność, w której partycypacja wyborcza silnie związana jest ze strukturą społeczną obywateli. Zdecydowanie niższą aktywność obywatelską w tym zakresie wykazują osoby wykluczone społecznie.

Średnia frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku na obszarze rewitalizacji kształtowała się na poziomie 62,4% i była wyższa w porównaniu do średniej dla Gminy Raków, która wynosiła 55,8% (wykres 16). Był to również wyższy wynik niż średnia frekwencja w powiecie kieleckim (59,1%), województwie świętokrzyskim (53,3%) oraz Polsce (47,2%). Świadczy to o korzystnym udziale społeczności lokalnej w życiu publicznym.

Wykres 16 Średnia % frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski

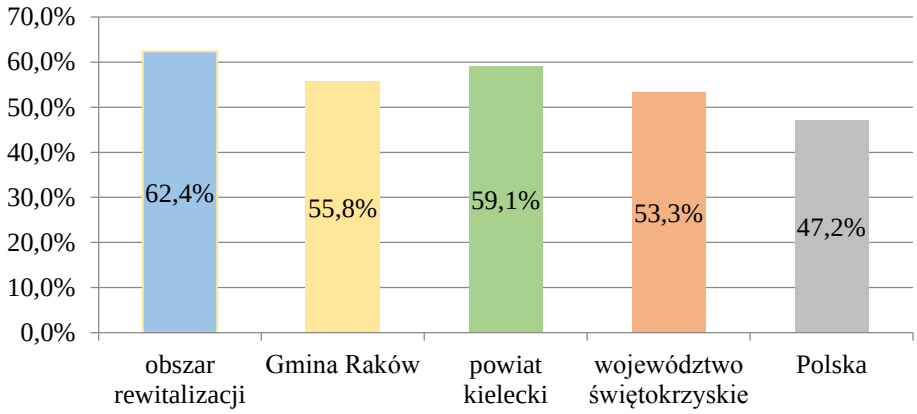

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, pkw.gov.pl

Tabela 2 przedstawia frekwencję z wyborów prezydenckich w 2015 roku na terenie Gminy Raków w poszczególnych okręgach wyborczych. W większości udział mieszkańców w wyborach wynosił poniżej 50%. Frekwencję w tych wyborach w województwie świętokrzyskim odnotowano na poziomie 46,33%, a w powiecie kieleckim – 48,45%.

Tabela 2 Średnia % frekwencja w wyborach prezydenckich w 2015 roku w poszczególnych obwodach wyborczych na terenie Gminy Raków

Szkoła Podstawowa, Bardo 86a, 26-035 Raków	39,00%
Świetlica Wiejska, Celiny 27a, 26-035 Raków	36,26%
Szkoła Podstawowa, Ociesęki 63, 26-035 Raków	38,94%
Zespół Szkolno-Przedszkolny, Raków ul. Sienieńskiego 20, 26-035 Raków	49,04%
Szkoła Podstawowa, Szumsko 42b, 26-035 Raków	44,89%
Świetlica Wiejska, Nowa Huta 68, 26-035 Raków	44,13%
Remiza OSP, Chańcza 59a, 26-035 Raków	50,86%
Świetlica Wiejska, Życiny 91, 26-035 Raków	40,46%
Zespół Szkolno-Przedszkolny, Raków ul. Sienieńskiego 20, 26-035 Raków	51,05%
Dom Wiejski, Szumsko 37, 26-035 Raków	39,25%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, pkw.gov.pl

Na terenie obszaru rewitalizacji na koniec 2016, roku działało 10 organizacji pozarządowych, w tabeli 3 podano ich nazwę oraz lokalizację. Wykres numer 17 przedstawia porównanie wskaźnika liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji i na terenie Gminy Raków. Pomimo faktu, iż wskaźnik ten jest większy na obszarze rewitalizacji (57), w porównaniu do gminy (34), zauważa się potrzebę aktywizacji mieszkańców. Na podstawie odbytych spotkań i wywiadów grupowych można stwierdzić, że aktywność tych organizacji jest niewystarczająca, a zaangażowane są jedynie pojedyncze podmioty. Ich działalność skupia się na uroczystościach o charakterze religijnym, państwowym oraz cyklicznych imprezach, wydarzeniach itp. Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego oraz jedną z form aktywności lokalnej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w umacnianiu więzi społecznych i organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają możliwości rozwoju społecznego. Dlatego istotne jest pobudzenie mieszkańców do wspólnego, szeroko rozumianego, działania na korzyść obszaru rewitalizacji.

Tabela 3 Organizacje pozarządowe zlokalizowane na obszarze rewitalizacji i na terenie Gminy Raków

Obszar rewitalizacji	Miejscowość
Gminne Towarzystwo Sportowe	Raków
Stowarzyszenie Agroturystyczne "Dolina Czarnej"	Raków
Rakowskie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne "Źródło"	Raków
Stowarzyszenie Aktywne Serca	Raków
Ochotnicza Straż Pożarna w Rakowie	Raków
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rakowskiej i Regionu Świętokrzyskiego	Raków
Fundacja Pasja To Ja	Raków
Ochotnicza Straż Pożarna w Chańczy	Chańcza
Ochotnicza Straż Pożarna w Ociesękach	Ociesęki
Pozostałe organizacje na terenie Gminy Raków	**Miejscowość**
Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Bardzie	Bardo
Ochotnicza Straż Pożarna w Bardzie	Bardo
Stowarzyszenie Tradycja i Nowoczesność (TIN)	Celiny
Ochotnicza Straż Pożarna w Celinach	Celiny
Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Celinach	Celiny
Stowarzyszenie Producentów Rolnych w Radostowie	Radostów
Stowarzyszenie Dolina Piastowska "Wrębów" w Rembowie	Rembów
Stowarzyszenie Readaptacji Społecznej "Druga Szansa" w Rembowie	Rembów
Forum Młodego Biznesu	Szumsko
Ochotnicza Straż Pożarna w Szumsku	Szumsko
Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Wąkopnej	Wola Wąkopna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości (Krajowy Rejestr Sądowy)

Wykres 17 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców

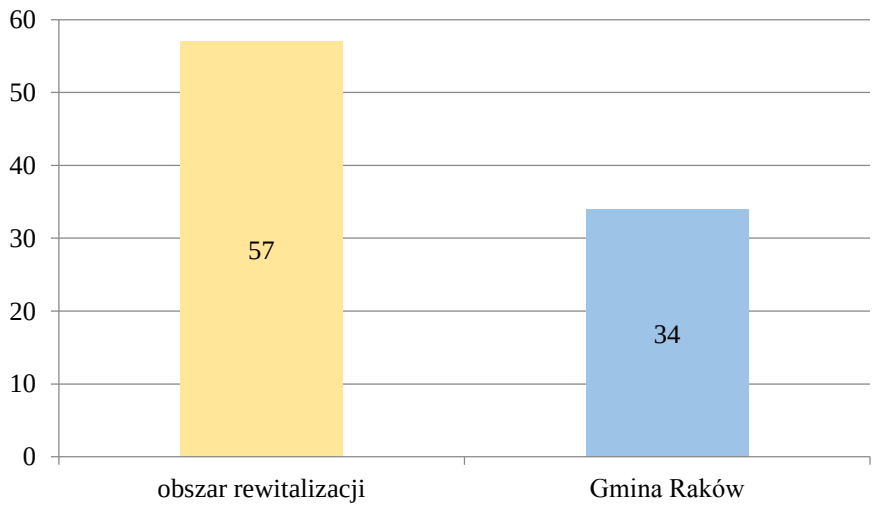

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości (Krajowy Rejestr Sądowy)

Na podstawie analizy zidentyfikowano również liczbę zarejestrowanych działalności gospodarczych, która świadczy o przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji. Sferę gospodarczą przeanalizowano m.in. na podstawie wskaźnika „liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym" (wykres 18), który w 2014 roku był na obszarze rewitalizacji (97) wyższy od średniej wartości dla gminy ogółem (60). Rozkład wartości tego wskaźnika jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Największą wartość odnotowano na terenie sołectwa Raków (116), na terenie Chańczy wartość była nieco mniejsza w porównaniu do gminy (58), zaś na obszarze Dębna nie zlokalizowano działalności gospodarczych wpisanych do REGON (0). Jest to powszechne zjawisko w gminach wiejskich, gdzie większość obiektów handlowych i usługowych zlokalizowanych jest w centralnych miejscowościach gmin.

Wykres 18 Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 roku w Chańczy, Dębnie, Rakowie, ogółem na obszarze rewitalizacji i w Gminie Raków

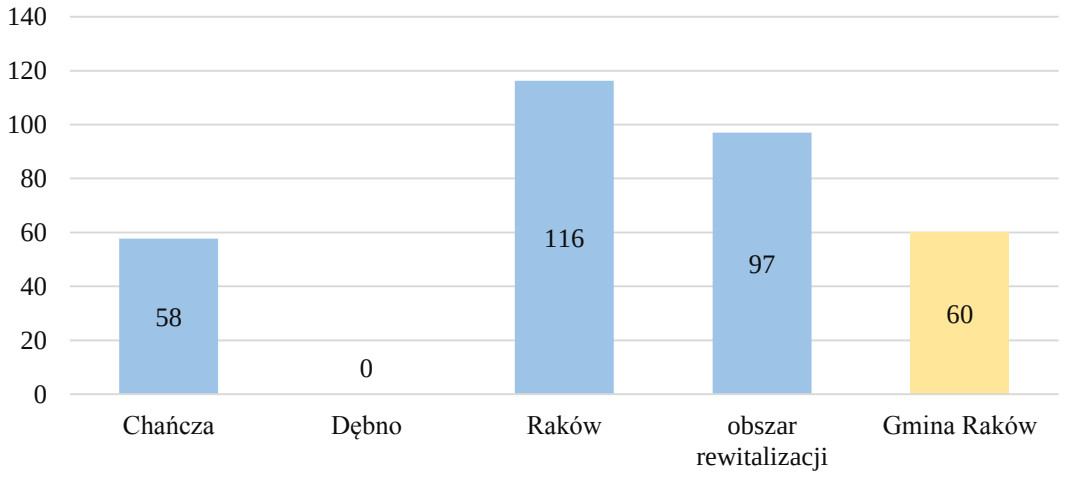

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Na wykresie 19 przedstawiono dwa wskaźniki: liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz zakończonych działalności w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na terenie obszaru rewitalizacji i Gminy Raków w 2014 roku. Pod tym względem sytuacja gospodarcza wypada korzystniej na obszarze rewitalizacji niż na terenie gminy. Należy jednak zwrócić uwagę na dużą liczbę jednostek wyrejestrowanych. Świadczy to występujących trudnościach prowadzących do niepowodzenia wielu działalności gospodarczych na lokalnym rynku. Częstym powodem likwidacji podmiotów gospodarczych jest niedostosowanie zakresu usług do aktualnych potrzeb uczestników rynku oraz niewystarczająca wiedza dotycząca prowadzenia działalności gospodarczych.

Wykres 19 Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz zakończonych działalności w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w 2014 roku na terenie obszaru rewitalizacji i Gminy Raków

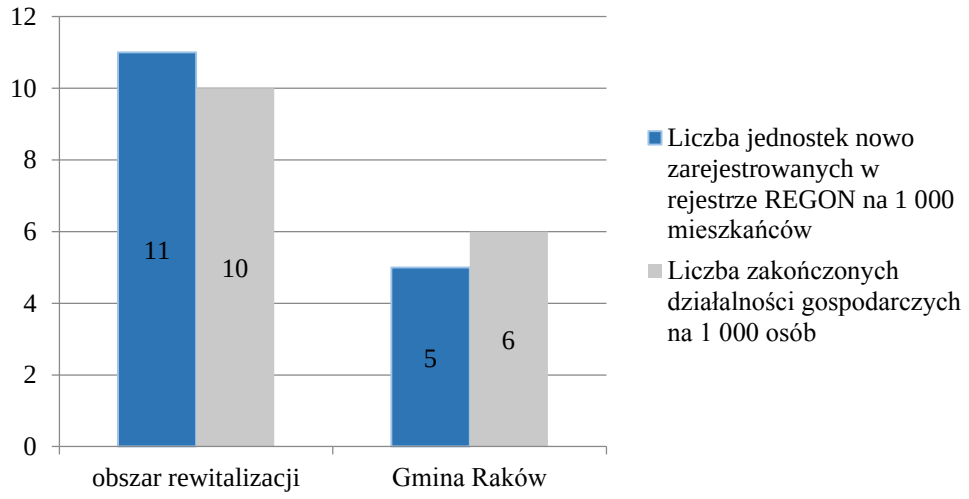

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Wyznaczony obszar rewitalizacji jest terenem zamieszkałym, o skoncentrowanej zabudowie, skupiającej się wokół Rynku w Rakowie oraz wzdłuż głównych ulic w częściach sołectw Dębno oraz Chańcza. Struktura przestrzenna charakteryzuje się jednorodną funkcją zabudowy zagrodowej. Niewiele jest miejsc rozrywki, sportu i rekreacji, możliwości aktywności społeczno-kulturalnej mieszkańców czy też po prostu miejsc spotkań i integracji.
Na obszarze rewitalizacji brakuje obiektów świadczących usługi społeczno-kulturalne dla mieszkańców. Oferta kulturowa jest również niewystarczająca. Powodem tego jest niedostateczne zagospodarowanie przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej. Potwierdza to wykres numer 20 przedstawiający porównanie wskaźnika „powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną,

kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców" na obszarze rewitalizacji i Gminy Raków.

Wykres 20 Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców (w km^2)

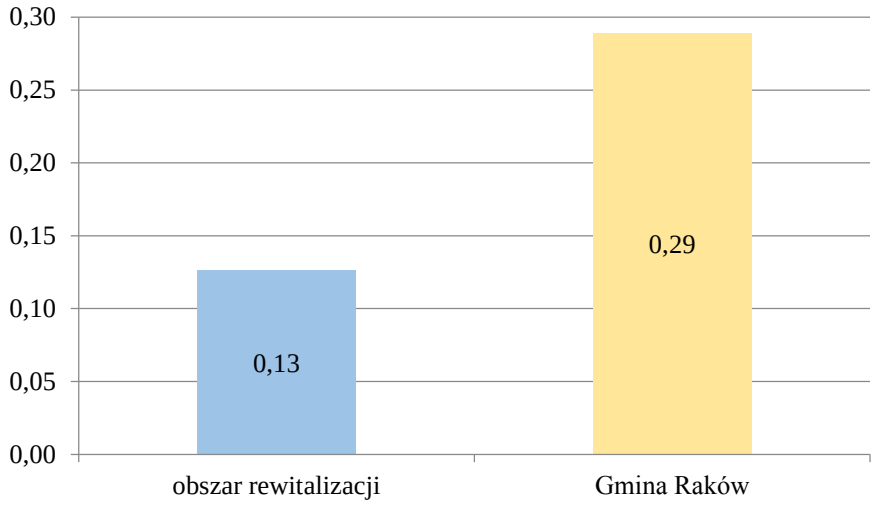

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Obszar rewitalizacji jest obszarem historycznie związanym z przemysłem. Na fotografii 1 przedstawiono zdigitalizowany przez Jagiellońską Bibliotekę Cyfrową Dziennik Urzędowy WRN w Kielcach z uchwałą (*Uchwała Nr 391/64 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z dnia 18 grudnia 1964 r. w sprawie przyjęcia przez przedsiębiorstwo „Jędrzejowskie Zakłady Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych w Jędrzejowie" przedsiębiorstwa „Pińczowskie Zakłady Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych w Pińczowie", zmiany nazwy przedsiębiorstwa przejmującego oraz ustalenia nowego zakładu jego działania i organizacji*), w której mowa o zakładzie betoniarnia "Raków" w Rakowie, w powiecie opatowskim, wchodzącym w skład przedsiębiorstwa: Jędrzejowskie Zakłady Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych (par. 4, pkt. 2., ppkt 18). Uwarunkowania przestrzenne i tradycje przemysłowe obszaru rewitalizacji oraz Gminy Raków związane były w szczególności ze Staropolskim Zagłębiem Przemysłowym z XVII–XIX wieku (mapa 3). Gmina Raków, w tym obszar rewitalizacji, charakteryzowała się przede wszystkim przemysłem huty szkła.

Fotografia 1 Dziennik Urzędowy WRN w Kielcach z 1964 roku

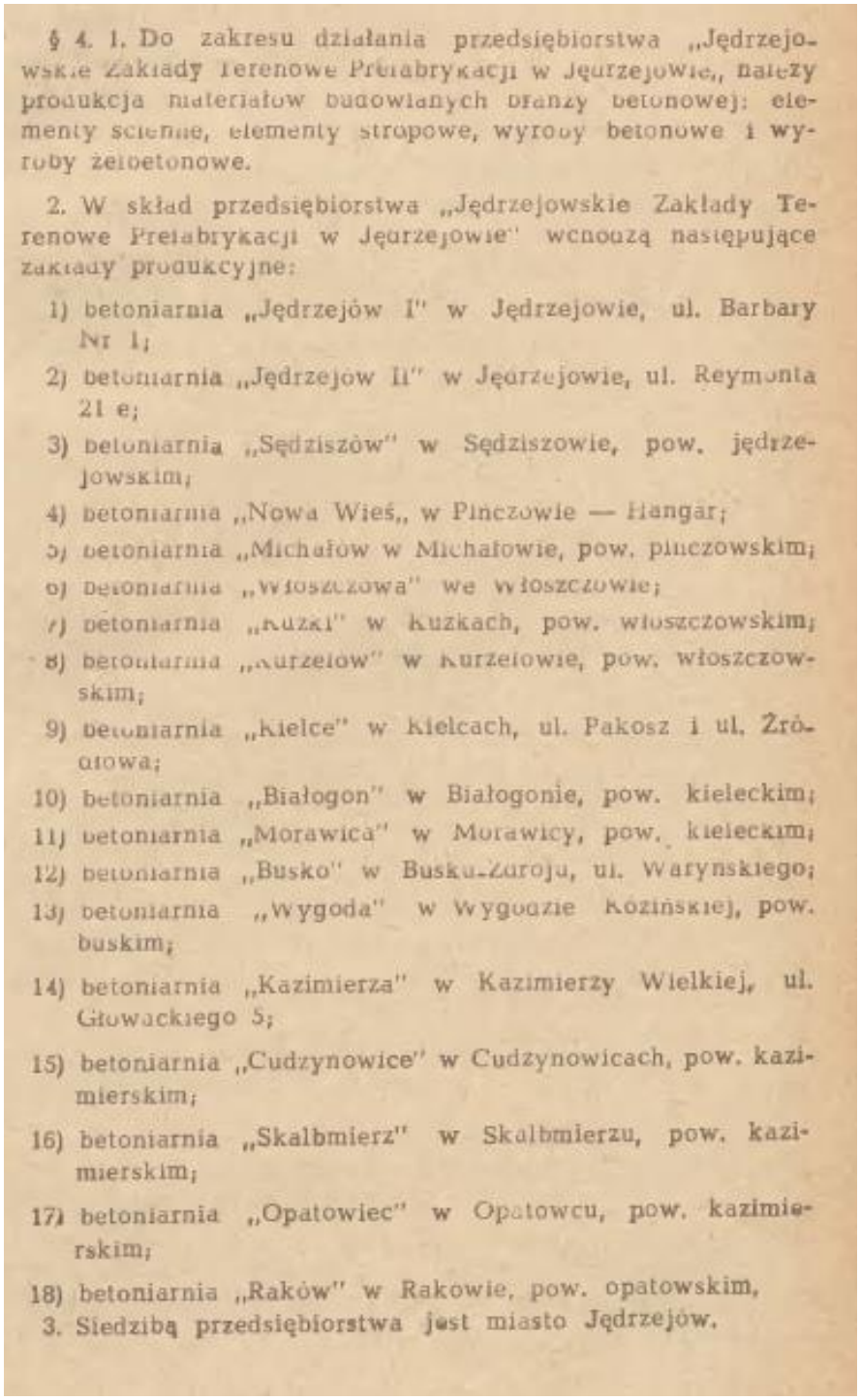

§ 4. 1. Do zakresu działania przedsiębiorstwa „Jędrzejowskie Zakłady Terenowe Prefabrykacji w Jędrzejowie„ należy produkcja materiałów budowlanych branży betonowej: elementy ścienne, elementy stropowe, wyroby betonowe i wyroby żelbetonowe.

2. W skład przedsiębiorstwa „Jędrzejowskie Zakłady Terenowe Prefabrykacji w Jędrzejowie" wchodzą następujące zakłady produkcyjne:

1) betoniarnia „Jędrzejów I" w Jędrzejowie, ul. Barbary Nr 1;
2) betoniarnia „Jędrzejow II" w Jędrzejowie, ul. Reymonta 21 e;
3) betoniarnia „Sędziszów" w Sędziszowie, pow. jędrzejowskim;
4) betoniarnia „Nowa Wieś„ w Pinczowie — Hangar;
5) betoniarnia „Michałów w Michałowie, pow. pinczowskim;
6) betoniarnia „Włoszczowa" we Włoszczowie;
7) betoniarnia „Kuzki" w Kuzkach, pow. włoszczowskim;
8) betoniarnia „Kurzelów" w Kurzelowie, pow. włoszczowskim;
9) betoniarnia „Kielce" w Kielcach, ul. Pakosz i ul. Źródłowa;
10) betoniarnia „Białogon" w Białogonie, pow. kieleckim;
11) betoniarnia „Morawica" w Morawicy, pow. kieleckim;
12) betoniarnia „Busko" w Busku-Zdroju, ul. Warynskiego;
13) betoniarnia „Wygoda" w Wygodzie Kozińskiej, pow. buskim;
14) betoniarnia „Kazimierza" w Kazimierzy Wielkiej, ul. Głowackiego 5;
15) betoniarnia „Cudzynowice" w Cudzynowicach, pow. kazimierskim;
16) betoniarnia „Skalbmierz" w Skalbmierzu, pow. kazimierskim;
17) betoniarnia „Opatowiec" w Opatowcu, pow. kazimierskim;
18) betoniarnia „Raków" w Rakowie, pow. opatowskim,

3. Siedzibą przedsiębiorstwa jest miasto Jędrzejów.

Źródło: Urząd Gminy Raków

Mapa 3 Staropolskie Zagłębie Przemysłowe w latach 1815–1845 według A. Borkiewicza

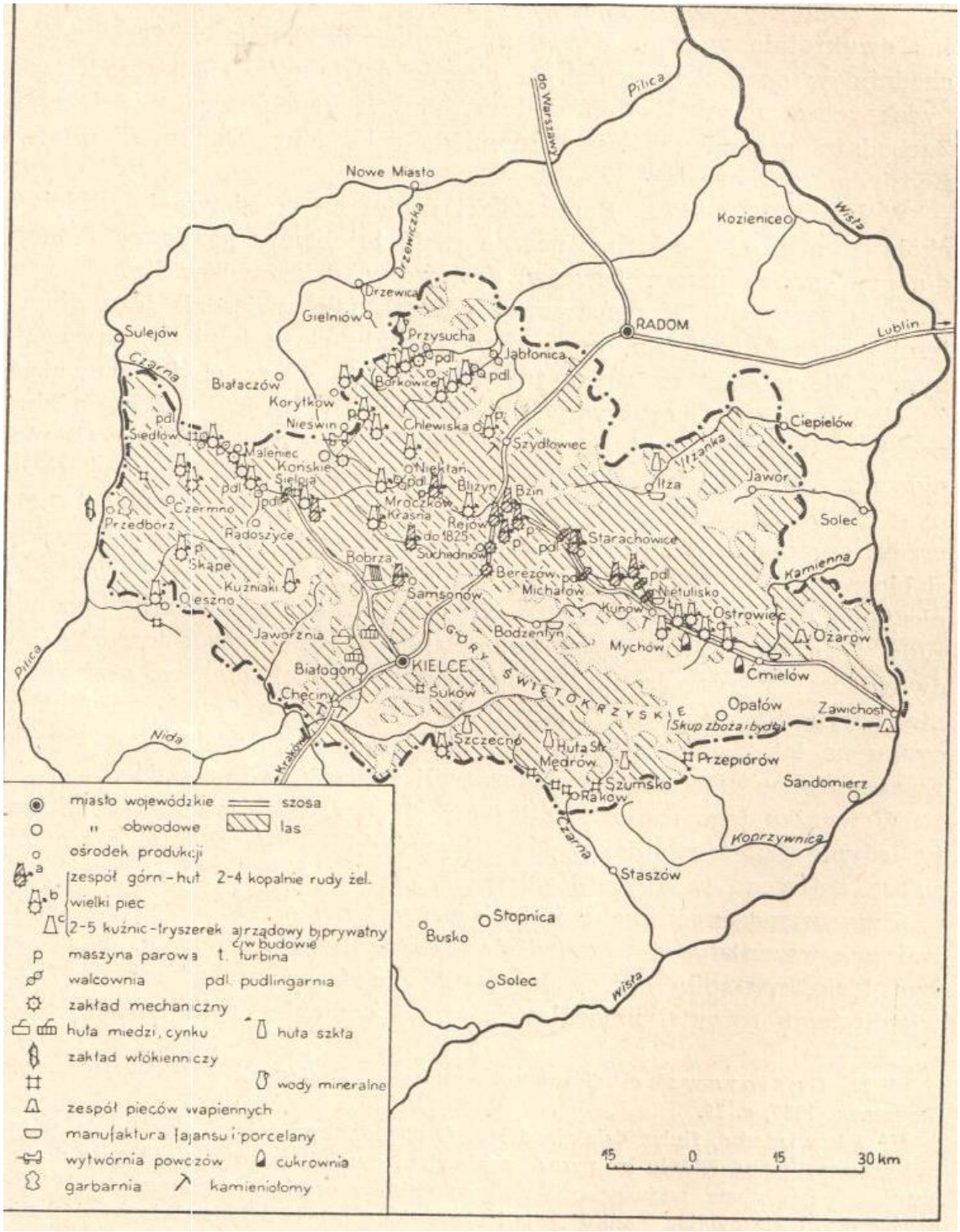

Źródło: Staropolskie zagłębie przemysłowe, J. Zieliński, Wrocław–Warszawa, 1965, s. 81.

Fotografie 2 i 3 przedstawiają tereny poprzemysłowe. Są to zdegradowane tereny byłej Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska (czasy PRL). Prowadzona była tutaj działalność gospodarcza, sprzedaż wszelkich artykułów od spożywczych począwszy poprzez artykuły

przemysłowe, aż do nawozów, materiałów siewnych, budowlanych i węgla na opał. Obecnie budynki podupadły, a teren jest zdegradowany. Obszar ten wymaga uporządkowania oraz ponownego zagospodarowania, również w ramach realizacji projektów rewitalizacyjnych. Postępująca degradacja przestrzenno-funkcjonalna i techniczna obszaru poprzemysłowego na obszarze rewitalizacji nie pozwala na dostateczne wykorzystanie tego terenu do prowadzenia jakiejkolwiek działalności.

Fotografia 2 Teren poprzemysłowy w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 3 Teren poprzemysłowy w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Analizując sferę przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną zauważa się niedostateczną ilość lub niezadawalający stan techniczny parkingów oraz ciągów pieszo-jezdnych (fotografie 4–7). Płyta rynku głównego w Rakowie jest estetyczną, nowo zagospodarowaną przestrzenią publiczna, jednak pozostała część obszaru rewitalizacji, również ta w bliskim sąsiedztwie z rynkiem, charakteryzuje się brakiem odpowiedniej ilości i jakości infrastruktury technicznej w zakresie dróg, chodników dla pieszych, oświetlenia oraz parkingów. Skutkuje to utrudnionym dostępem do obszarów rewitalizowanych oraz niskim poziomem bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

Fotografia 4 Ulica Buźniczna w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 5 Ulica Kościuszki w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 6 Ulica Targowa w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 7 Ulica Górki w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Przy obiektach użyteczności publicznej wyżej wymieniona infrastruktura jest ważnym elementem przestrzeni, wpływającym na poziom bezpieczeństwa publicznego (bezpieczeństwo na drodze), estetykę przestrzeni oraz jej funkcjonalność. Fotografie 8–9 przedstawiają niedostateczne oraz niefunkcjonalne rozwiązania techniczne przy budynkach użyteczności publicznej. Konieczne jest również dostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb niepełnosprawnych. Na obszarze rewitalizacji znajdują się budynki, które wymagają prac modernizacyjnych i doposażenia w celu dostosowania ich do potrzeb mieszkańców oraz świadczenia usług publicznych na wysokim poziomie (Urząd Gminy Raków, świetlica w Rakowie, budynek „Domu Wójta”).

Fotografia 8 Budynek Urzędu Gminy w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 9 Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Spośród wszystkich miejscowości, w których zlokalizowane są budynki użyteczności publicznej, to właśnie na terenie Chańczy i Rakowa, wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, odnotowano największy udział budynków niedostosowanych w ogólnej liczbie budynków użyteczności publicznej (wykres 21).

Wykres 21 Udział obiektów, w których świadczone są usługi publiczne wymagające prac budowlanych i doposażenia w celu dostosowania ich do potrzeb mieszkańców w ogólnej liczbie tych obiektów

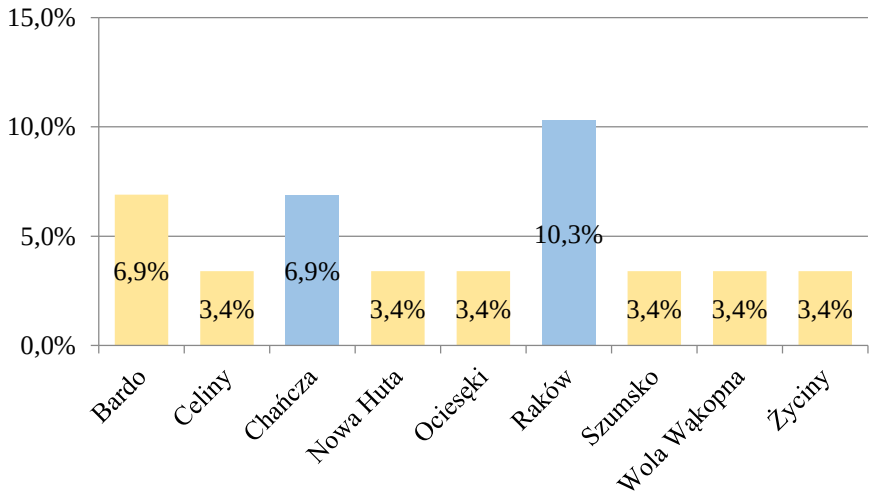

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Konieczna jest poprawa stanu infrastruktury technicznej, która przyczyniłaby się nie tylko do wzrostu jakości życia mieszkańców oraz funkcjonalności i estetyki przestrzeni, a także poprawy bezpieczeństwa publicznego i drogowego.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano również problem dotyczący infrastruktury komunalnej. Pomimo zwodociągowania oraz skanalizowania znacznej części obszaru rewitalizacji, zauważa się potrzebę modernizacji części odcinków tych sieci. Zły stan techniczny, m.in. stare urządzenia i obiekty są powodem występowania awarii, co wpływa niekorzystnie na jakość życia mieszkańców.

Na obszarze rewitalizacji zlokalizowanych jest wiele obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych oraz do Gminnej Ewidencji Zabytków. Zlokalizowane na obszarze rewitalizacji obiekty dziedzictwa kulturowego to:

- układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej, nr rej.: A.453 z 28.04.1984 r.;
- zespół kościoła parafialnego, nr rej.: A.454/1-3 z 2.10.1956 r., z 12.04.1957 r. i z 21.06.1967 r.:
    - kościół parafialny pw. Świętej Trójcy, 1640–50 r., 1947 r.,

  - dzwonnica, 1 połowa XVIII w.,
  - zbór ariański, obecnie plebania, ul. Kościelna 3, XVI/XVII w.;
- kościół (dawny reformatów) pw. św. Anny, 1641 r., XVIII w., nr rej.: A.455 z 5.10.1956 r. i z 21.06.1967 r.;
- dom „Wójtostwo", ul. Sienieńskiego 9, XVI/XVII w., nr rej.: 508 z 18.09.1957 r. oraz 456 z 15.04.1967 r.

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się:

- cmentarz przykościelny w zespole kościoła parafialnego pw. Świętej Trójcy w Rakowie;
- ogrodzenie z bramką w zespole kościoła parafialnego pw. Świętej Trójcy w Rakowie;
- plebania w zespole kościoła parafialnego pw. Świętej Trójcy w Rakowie;
- cmentarz przykościelny oraz ogrodzenie cmentarza przykościelnego w zespole kościoła reformatów, obecnie filialnego pw. Św. Anny w Rakowie;
- cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Rakowie;
- cmentarz ariański w Rakowie;
- cmentarz żydowski w Rakowie;
- figura Chrystusa w Rakowie;
- Dom Ariański w Rakowie – piwnice;
- zabudowa parterowa rynku i przyległych ulic w Rakowie;
- układ urbanistyczny w Dębnie;
- zespół kaplicy pw. Św. Tekli obejmujący kaplicę oraz ogrodzenie z bramą w Dębnie;
- cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich w Dębnie przeniesiony z Nowej Huty;
- Kapliczka Matki Boskiej w Chańczy;
- Kapliczka Św. Mikołaja w Chańczy.

Obiektem świadczącym o lokalnym dziedzictwie związanym z działalnością arian na obszarze rewitalizacji jest budynek domu „Wójtostwo". Jest najokazalszym i największym zachowanym do dnia dzisiejszego obiektem z czasów ariańskich (fotografia 10) pochodzący z przełomu XVI i XVII wieku. Budynek pomimo przeprowadzonych w latach wcześniejszych działań modernizacyjnych, wymaga w szczególności prac mających na celu wymianę i montaż instalacji elektrycznej i oświetleniowej, poprawę efektywności energetycznej (m.in.

poprzez izolację i docieplenie obiektu), zagospodarowanie i wyposażenie nieużytkowanych i nieuporządkowanych piwnic i poddasza (fotografia 11 i 12) na cele społeczne, jak również dostosowania obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych.

Fotografia 10 Dom „Wójtostwo”

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 11 Piwnica w budynku Domu Wójta w Rakowie

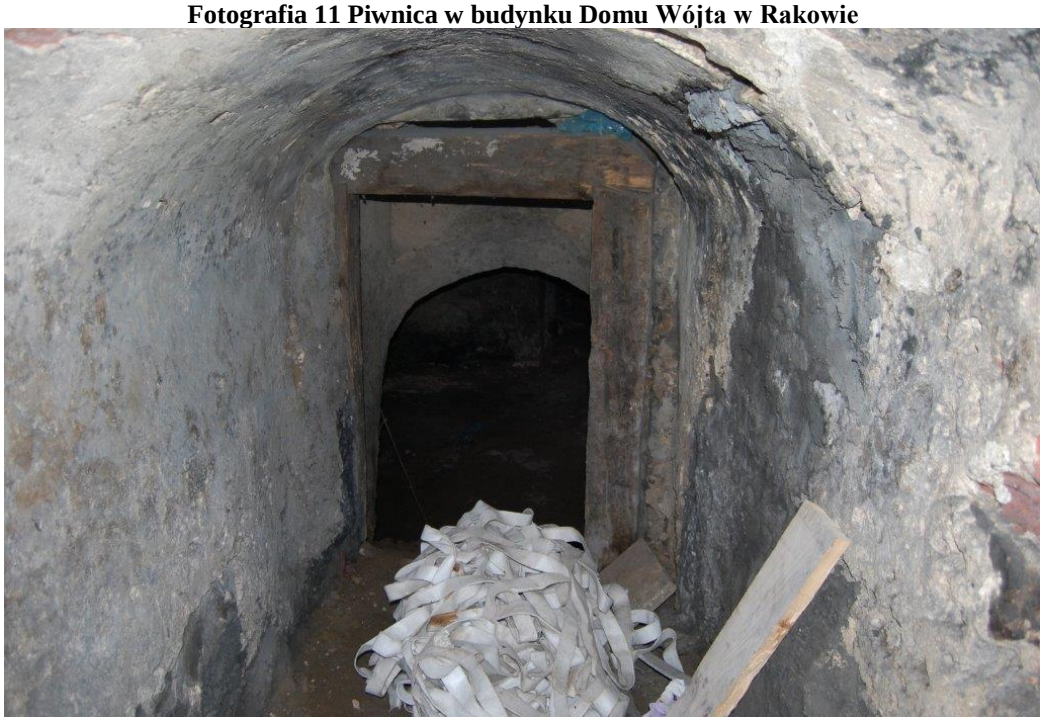

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 12 Dom Wójtostwo

Źródło: Urząd Gminy Raków

Przy ul. J. Sienieńskiego 19 w Rakowie zlokalizowana jest świetlica wiejska „Tęcza" (fotografia 13). W świetlicy organizowane są zajęcia dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. Różnorodność działań świetlicy uzależniona jest od środków finansowych otrzymywanych z Gminy Raków, różnych dotacji i projektów (realizowanych we współpracy z GTS Raków) oraz od aktualnego stanu technicznego, wyposażenia i zagospodarowania budynku. Świetlica "Tęcza" organizuje również różnorodne wycieczki rekreacyjne i kulturalne. Zauważa się jednak potrzebę modernizację budynku świetlicy, z technicznego punktu widzenia, w celu zwiększenia oferty kulturowej i zintegrowania mieszkańców. Istnieje potrzeba rozbudowy poddasza w budynku świetlicy oraz zagospodarowania i uporządkowania jego otoczenia (fotografia 14) oraz zaadaptowania do pełnienia funkcji Rakowskiego Centrum Kultury. Dostosowanie obiektu do pełnienia funkcji kulturalnych umożliwi organizowanie cyklicznych i różnorodnych działań dla społeczności lokalnej, co wpłynie na aktywizację mieszkańców, integrację społeczną oraz wzrost i zwiększenie wiedzy odbiorców. Umożliwi również rozwój umiejętności i zainteresowań oraz aktywne i bezpieczne spędzanie wolnego czasu.

Fotografia 13 Budynek świetlicy wiejskiej w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 14 Otoczenie świetlicy wiejskiej w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach (WIOŚ), dotyczących oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim[12]. Klasyfikacji podlegały dwie strefy – Miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska. Gmina Raków leży w obszarze rozległej powierzchniowo strefy świętokrzyskiej (PL2602) o powierzchni 11 601 km^2, do której należą wszystkie powiaty województwa świętokrzyskiego z wyłączeniem Miasta Kielce. Analizując wyniki oceny rocznej w 2014 roku na terenie strefy świętokrzyskiej należy zauważyć, że nie dotrzymano:

- poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu PM10;
- poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5 dla fazy II;
- poziomu docelowego B(a)P (mapa 3);
- poziomu celu długoterminowego dla ozonu.

Mapa 4 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (1ng/m^3) w województwie świętokrzyskim w 2014 roku

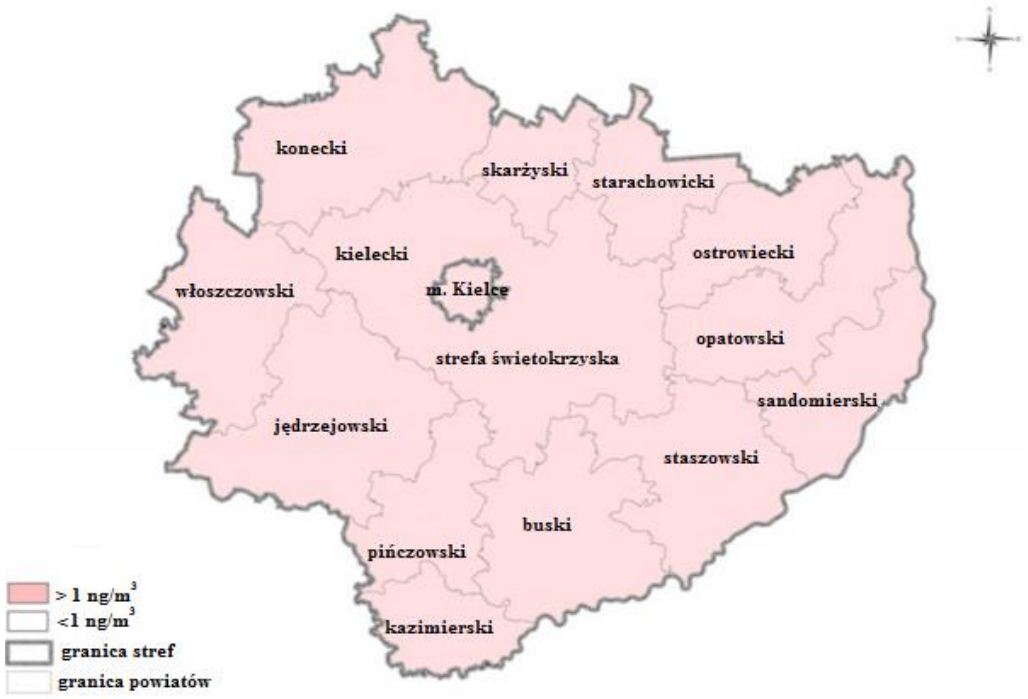

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce 2015, s. 31

[12] Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.pios.gov.pl/raporty,raporty.htm, inf. z dnia 01.07.2016.

Zdiagnozowanym problemem w sferze środowiskowej, wpływającym na stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest opalanie kotłowni domowych paliwem niskiej jakości oraz o niskich parametrach grzewczych, a także odpadami komunalnymi. Efekt ten potęguje użytkowanie przestarzałych i niesprawnych urządzeń grzewczych. Wynika to z braku świadomości społeczeństwa o wpływie spalanego paliwa do ogrzewania domów oraz stanie stosowanych w tym celu pieców na jakość wdychanego przez nich powietrza. W efekcie nieefektywnego spalania paliw stosowanych w kotłowniach domowych do atmosfery uwalnianych jest wiele szkodliwych substancji, w tym głównie: pyły zawieszone, dwutlenek siarki, tlenki azotu, metale ciężkie, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, dioksyny. Ponadto piece w kotłowniach domowych nie są przystosowane do spalania odpadów, gdyż nie posiadają odpowiednich filtrów. W wyniku ich spalania emitowane są trujące i niebezpieczne substancje dla zdrowia i życia człowieka. Należy do nich m.in.: benzo(a)piren, tlenek węgla, dwutlenek siarki, metale ciężkie, kadm, cyjanowodór. Spalanie odpadów, oprócz emisji niebezpiecznych substancji, wiąże się także z ryzykiem zaczadzenia spowodowanego zapchaniem się przewodów kominowych.

Obszar rewitalizacji położony jest w granicach Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego, Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (mapa 5).

Mapa 5 Formy ochrony przyrody na terenie obszaru rewitalizacji w Gminie Raków

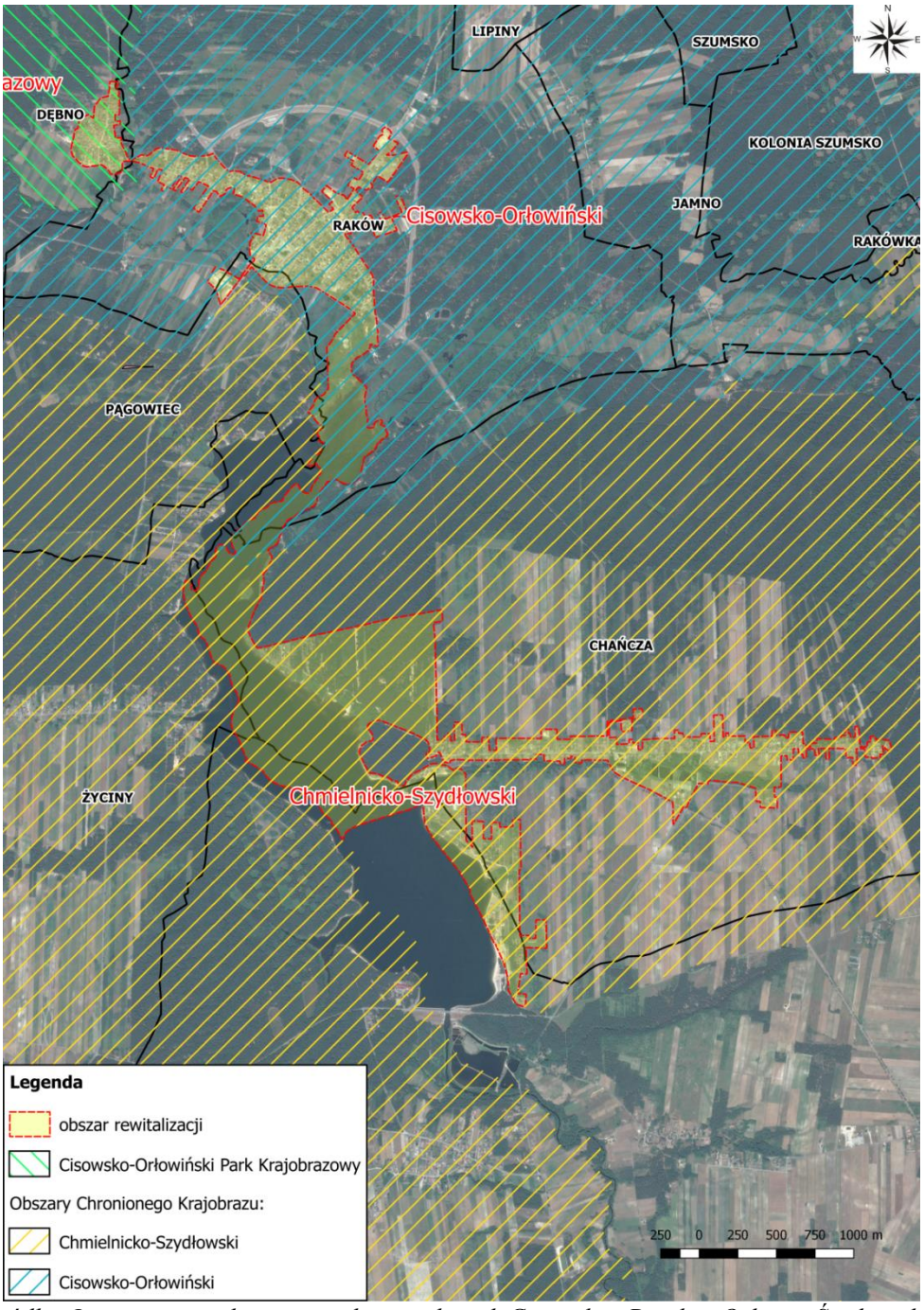

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, geoserwis.gdos.gov.pl

Oprócz ciekawych tradycji i historii związanej z kultura ariańską oraz istnieniem w XVII w. Akademii Rakowskiej dużym potencjałem obszaru rewitalizacji jest zbiornik retencyjny – Zalew Chańcza (fotografia 15). Położony jest na wysokości 216,8 m n.p.m. Obszar zalewu obejmuje tereny otuliny Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego i Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Fotografia 15 Zbiornik retencyjny – Zalew Chańcza

Źródło: Urząd Gminy Raków

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej (spotkania, warsztaty dla różnych grup interesariuszy), zidentyfikowano najważniejsze problemy oraz potencjały w podziale na sfery tematyczne (tabela 4) oraz wynikające z nich potrzeby o różnym charakterze i skali oddziaływania.

Tabela 4 Zidentyfikowane problemy, potencjały oraz potrzeby wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

Problemy	Potencjały	Potrzeby
SFERA SPOŁECZNA		
1. Systematycznie malejąca liczba ludności zamieszkująca obszar rewitalizacji świadcząca o spadku kapitału społecznego. 2. Najczęstsze powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej z powodu bezrobocia i ubóstwa – zagrożenie występowaniem patologii społecznych. 3. Wyższy poziom bezrobocia w porównaniu do wartości dla całej gminy – ograniczone perspektywy dla osób w wieku produkcyjnym. 4. Brak dostosowania kwalifikacji i umiejętności potencjalnych pracowników do aktualnej sytuacji na rynku pracy. 5. Wyższa w 2014 roku o 5% liczba osób długotrwale bezrobotnych w porównaniu do roku 2010. 6. Niedostateczna oferta kulturowa dla mieszkańców. 7. Zróżnicowanie zamożności mieszkańców. 8. Sporadyczna i pojedyncza aktywność i integracja mieszkańców.	1. Niższy wskaźnik obciążenia demograficznego w porównaniu do średniej dla gminy. 2. Wysoki kapitał młodych ludzi (udział ludności w wieku produkcyjnym wyższy od średniej dla gminy). 3. Duża liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. 4. Cykliczne imprezy kulturalno-rozrywkowe. 5. Dziedzictwo kulturowe i historia miejsca – w XVII wieku obszar ten był ośrodkiem polskiego arianizmu, Akademia Rakowska.	1. Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększenie możliwości zatrudnienia. 2. Podniesienie kwalifikacji i umiejętności osób w wieku produkcyjnym. 3. Zwiększenie oferty kulturowej dla mieszkańców. 4. Zwiększenie integracji mieszkańców poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw.
SFERA GOSPODARCZA		
1. Niska atrakcyjność ofert pracy na terenie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. 2. Niedostateczna konkurencyjność przedsiębiorstw na obszarze rewitalizacji. 3. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług.	1. Istniejąca przestrzeń w centrum Rakowa pełniąca funkcje handlowe – ośrodek centrotwórczy.	1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców. 2. Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji. 3. Wykreowanie produktu regionalnego i współpraca mieszkańców.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA		
1. Brak odpowiedniej ilości wydzielonych miejsc parkingowych. 2. Niska estetyka i funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej oraz zabudowy mieszkaniowej. 3. Zły stan techniczny gminnych dróg publicznych. 4. Niewystarczająca ilość przestrzeni oraz obiektów publicznych służących integracji i spędzaniu wolnego czasu, w tym ośrodków kulturalnych, szczególnie przez mieszkańców młodzież i osoby starsze. 5. Niedostateczny stan ciągów pieszo-jezdnych, stwarzają zagrożenie.	1. Lokalizacja przy drogach wojewódzkich numer 756 i 764 (obwodnica Rakowa). 2. Wyposażenie w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 3. Przebieg szlaków turystycznych oraz szlak rowerowy Green Velo. 4. Układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej. 5. Lokalizacja obiektów pełniących funkcje administracyjne gminy, a także innych obiektów instytucji: Urząd Gminy Raków, Komisariat Policji, Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminna Biblioteka Publiczna, Zespół Szkolno-Przedszkolny oraz Gimnazjum.	1. Uporządkowanie przestrzeni publicznych. 2. Zagospodarowanie terenów i obiektów służących aktywności mieszkańców z zakresu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. 3. Przebudowa ciągów pieszo-jezdnych oraz zagospodarowanie terenów przyległych i sąsiadujących z obiektami użyteczności publicznej.
SFERA TECHNICZNA		
1. Zdegradowane obiekty użyteczności publicznej oraz o przeznaczeniu mieszkaniowym. 2. Niefunkcjonalne rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych. 3. Niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowych. 4. Cześć zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego w złym stanie technicznym.	1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków: ▪ układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej, nr rej.: A.453 z 28.04.1984 r.; ▪ zespół kościoła parafialnego, nr rej.: A.454/1-3 z 2.10.1956 r., z 12.04.1957 r. i z 21.06.1967 r.: - kościół parafialny pw. Świętej Trójcy, 1640–50 r., 1947 r., - dzwonnica, 1 połowa XVIII w., - zbór ariański, obecnie plebania, ul. Kościelna 3, XVI/XVII w.; ▪ kościół (dawny reformatów) pw. św. Anny, 1641 r., XVIII w., nr rej.: A.455 z 5.10.1956 r. i z 21.06.1967 r.; ▪ dom „Wójtostwo”, ul. Sienieńskiego 9, XVI/XVII w., nr rej.: 508 z 18.09.1957 r. oraz 456 z 15.04.1967 r.	1. Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych. 2. Przystosowanie budynków będących w zasobach gminnych do pełnienia nowych funkcji.

SFERA ŚRODOWISKOWA		
1. Brak terenów zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji. 2. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców. 3. Nieświadomość społeczeństwa dotycząca technologii i możliwości korzystania z zasobów energii odnawialnej. 4. Przekroczenia w zakresie poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 oraz średnich rocznych pomiarów dla benzo(a)pirenu.	1. Walory przyrodnicze – położenie na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego. 2. Lokalizacja zbiornika retencyjnego – zalew Chańcza, główna atrakcja turystyczna całej gminy.	1. Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń. 2. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przezwyciężania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej to:

1. *Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększenie możliwości zatrudnienia* – istotne jest, aby poziom bezrobocia nie wzrastał oraz aby ograniczyć bezrobocie długotrwałe, prowadzące do wzrostu liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Zauważa się potrzebę realizacji programów aktywizacji zawodowej we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, a także tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w wyniku inwestycji służących rozwojowi funkcji turystycznej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.
2. *Podniesienie kwalifikacji i umiejętności osób w wieku produkcyjnym* – w związku z małą atrakcyjnością lokalnego rynku pracy, zalecane jest przeprowadzanie działań mających za zadanie podnoszenie kwalifikacji i umiejętności mieszkańców oraz ich rozwój osobisty.
3. *Zwiększenie oferty kulturowej dla mieszkańców* – zauważono potrzebę zwiększenia oferty kulturowej dla mieszkańców wykorzystując obiekty dziedzictwa naturalnego i kulturowego, w celu zapewnienia alternatywnych kulturalnych form rozrywki i spotkań.
4. *Zwiększenie integracji mieszkańców poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw* – założone cele oraz poprawę sytuacji w sferze społecznej i innych, łatwiej jest osiągnąć poprzez zintegrowane działania mieszkańców, na zasadzie „oddolnych" inicjatyw, wydarzeń, imprez wzmacniających więzi społeczne, a także budujące tożsamość lokalną. Takie działania przyczynią się do ograniczenia konfliktów między mieszkańcami, również tych międzypokoleniowych.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwyciężania zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej to:

1. *Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców* – konieczne jest wsparcie ze strony władz samorządowych, mające na celu aktywizację i pomoc merytoryczną oraz finansową w podejmowaniu własnych działalności (m.in. ułatwienia formalno-prawne, zagospodarowywania obiektów i przestrzeni na zróżnicowaną działalność gospodarczą).
2. *Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z powstaniem spójnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej oraz kulturalnej, służącej

aktywnemu wypoczynkowi oraz spędzaniu czasu wolnego na terenie obszaru rewitalizacji, a także umożliwiającej mieszkańcom założenie działalności gospodarczej czy podjęcie zatrudnienia w sektorze turystycznym i okołoturystycznym.

3. *Wykreowanie produktu regionalnego i współpraca mieszkańców* – obszar rewitalizacji posiadając potencjał jakim jest zalew Chańcza, a także walory przyrodnicze i krajobrazowe jest szansą na wykreowanie indywidualnego wizerunku wyróżniającego się na tle innych gmin, a co za tym idzie – możliwością rozwoju sfery gospodarczej.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwyciężania zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej to:

1. *Uporządkowanie przestrzeni publicznych* – zauważa się szereg potrzeb związanych z wykreowaniem przestrzeni publicznej tworzącej centrum gminy, stworzeniem terenów zieleni urządzonej oraz poprawą estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa w miejscach publicznych, m.in. poprzez tworzenie elementów małej architektury, a także likwidowanie barier architektonicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych.
2. *Zagospodarowanie terenów i obiektów służących aktywności mieszkańców z zakresu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu* – aby poprawić jakość życia mieszkańców i uatrakcyjnić je, a także w celu możliwości zrealizowania projektów służących aktywizacji i integracji lokalnej społeczności, należy zagospodarować i dostosować do tych celów przestrzeń oraz obiekty będące w zasobie gminy.
3. *Przebudowa ciągów pieszo-jezdnych oraz zagospodarowanie terenów przyległych i sąsiadujących z obiektami użyteczności publicznej* – w celu stworzenia kompleksowej i spójnej przestrzeni z centrum Rakowa – z rynkiem, należy poprawić infrastrukturę techniczną na pozostałych terenach, zapewniając tym samym lepszy i bezpieczny dostęp do usług.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwyciężania zjawisk kryzysowych w sferze technicznej to:

1. *Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych* – zidentyfikowano na terenie obszaru rewitalizacji zdegradowane budynki będące w zasobach gminy, instytucji publicznych, innych podmiotów oraz będące własnością osób prywatnych (o charakterze mieszkaniowym i służące prowadzeniu działalności

gospodarczych), które wymagają przeprowadzenia kompleksowych działań związanych m.in. z ich odbudową, przebudową, rozbudową i/lub remontem oraz uregulowaniem stanu prawnego w celu przywrócenia bądź nadania innych funkcji społecznych.

2. *Przystosowanie budynków będących w zasobach gminnych do pełnienia nowych funkcji* – należy wykorzystać budynki będące w zasobie Gminy Raków do pełnienia nowych funkcji, rozwiązując tym samym zdiagnozowane problemy przede wszystkim w sferze społecznej.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwyciężania zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej to:

1. *Ograniczenie tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń* – zdiagnozowano konieczność podjęcia kompleksowych działań zmniejszających wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w zakresie różnych projektów pozwalających na zastąpienie starych, nisko sprawnych urządzeń grzewczych bardziej proekologicznymi rozwiązaniami dostarczającymi ciepło.
2. *Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców* – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.

III. Część programowa

1. Założenia Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabela 4), pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 2 cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję i wizję stanu dla wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

WIZJA

Obszar rewitalizacji estetyczną i funkcjonalną przestrzenią publiczną, który dzięki wykorzystaniu zasobów dziedzictwa naturalnego, historycznego i kulturowego oraz aktywności interesariuszy rewitalizacji pozytywnie oddziałuje na rozwój społeczno-gospodarczy gminy

MISJA REWITALIZACJI

Tworzenie warunków do pobudzania aktywności społeczno-obywatelskiej i gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze społecznym na rewitalizowanym obszarze nastąpi:

- integracja społeczna mieszkańców,
- zniwelowanie wykluczenia i izolacji różnych grup społecznych,
- wzrost aktywności społecznej,
- zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych oraz oferty kulturalnej.

W wymiarze gospodarczym proces rewitalizacji przyczyni się w sposób bezpośredni i pośredni do:

- wzrostu dochodów mieszkańców,
- rozwoju gospodarczego bazującego na potencjale turystycznym (zalew Chańcza, uwarunkowania przyrodnicze).

W wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym zauważalne będą następujące zmiany:

- dostosowanie przestrzeni publicznych do osób niepełnosprawnych,
- likwidacja barier architektoniczno-urbanistycznych,
- poprawa estetyki przestrzeni,
- stworzenie infrastruktury rekreacyjno-sportowej oraz turystycznej.

W wymiarze technicznym rewitalizacja przyczyni się do:

- poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej,
- poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej.

W wymiarze środowiskowym proces rewitalizacji wpłynie na:

- redukcję emisji gazów cieplarnianych (CO2) – tzw. „niskiej” emisji,
- redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- ochronę środowiska naturalnego,
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

W związku z powyższym wizja obszaru rewitalizacji odnosi się do zdiagnozowanych:

1) *potrzeb* – związanych z „ożywieniem” społeczno-gospodarczym, wspieraniem przedsiębiorczości mieszkańców, włączaniem społecznym osób zagrożonych marginalizacją, stworzeniem spójnej przestrzeni i centrum gminy;

2) *uwarunkowań* – wynikających z rolniczego charakteru obszaru z funkcjami administracyjnymi gminy;

3) *potencjałów obszaru rewitalizacji* – liczby organizacji pozarządowych, dziedzictwa kulturowego i naturalnego (tradycje, historia – ważny ośrodek polskiego arianizmu, Akademia Rakowska, zalew Chańcza).

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Wypełnienie przyjętej wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom (schemat 3 i 4).

Przedstawiona poniżej struktura założeń Programu Rewitalizacji jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i potencjały, a także wynikające z nich potrzeby rewitalizacyjne. Cele rewitalizacji służą hierarchizacji działań w odniesieniu do wskazanych potrzeb, a także są powiązane z wizją stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.

Cel rewitalizacji 1. *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* wraz z przyczyniającymi się do jego realizacji kierunkami działań, które dotyczą: *włączania społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* oraz *pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców* – odpowiada na określone na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji potrzeby związane z:

1) przeciwdziałaniem bezrobociu i zwiększaniem możliwości zatrudnienia;
2) podniesieniem kwalifikacji i umiejętności osób w wieku produkcyjnym;
3) zwiększeniem oferty kulturowej dla mieszkańców;
4) zwiększeniem integracji mieszkańców poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw;
5) uporządkowaniem oraz stworzeniem atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców;
6) wsparciem rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców;
7) tworzeniem warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji;
8) wykreowaniem produktu regionalnego i współpracą mieszkańców.

Osiągnięcie założeń celu 1. jest ściśle związane z planowanym efektem rewitalizacji określonym w wizji stanu obszaru w sferach społecznej i gospodarczej.

Cel rewitalizacji 2. *Stworzenie wielofunkcyjnej i atrakcyjnej przestrzeni* wraz z przyczyniającymi się do jego realizacji kierunkami działań, które dotyczą: *kształtowania estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej* oraz *zapewniania dostępności i wysokiej jakości usług publicznych* – odpowiada na określone na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji potrzeby związane z:

1) uporządkowaniem przestrzeni publicznych;

2) zagospodarowaniem terenów i obiektów służących aktywności mieszkańców z zakresu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu;
3) przebudową ciągów pieszo-jezdnych oraz zagospodarowaniem terenów przyległych i sąsiadujących z obiektami użyteczności publicznej;
4) zatrzymaniem postępującej degradacji technicznej i/lub poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych;
5) przystosowaniem budynków będących w zasobach gminnych do pełnienia nowych funkcji.

Osiągnięcie założeń celu 2. jest ściśle związane z planowanym efektem rewitalizacji określonym w wizji stanu obszaru w sferach przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Schemat 3 Założenia Programu Rewitalizacji obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

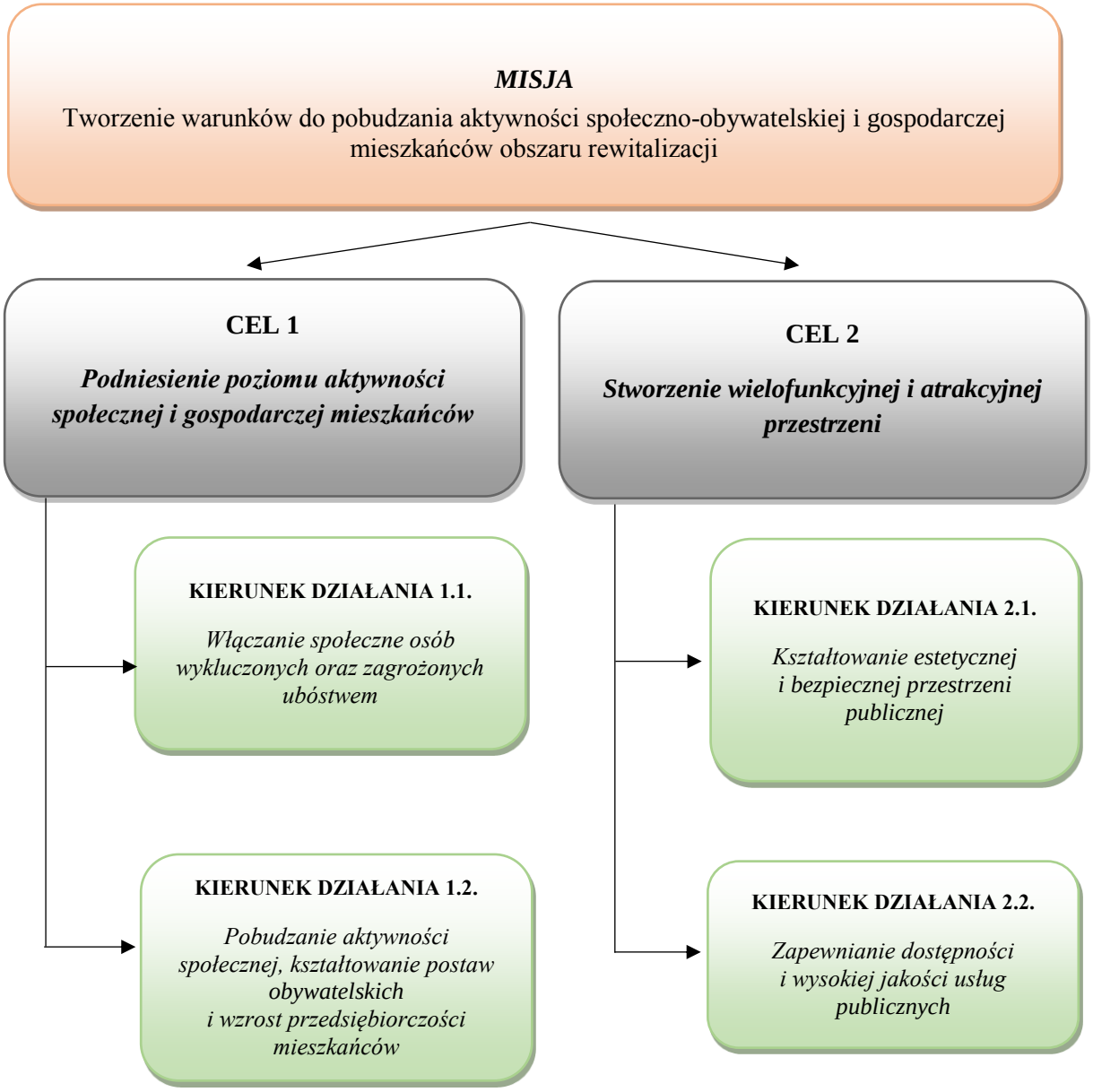

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 4 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

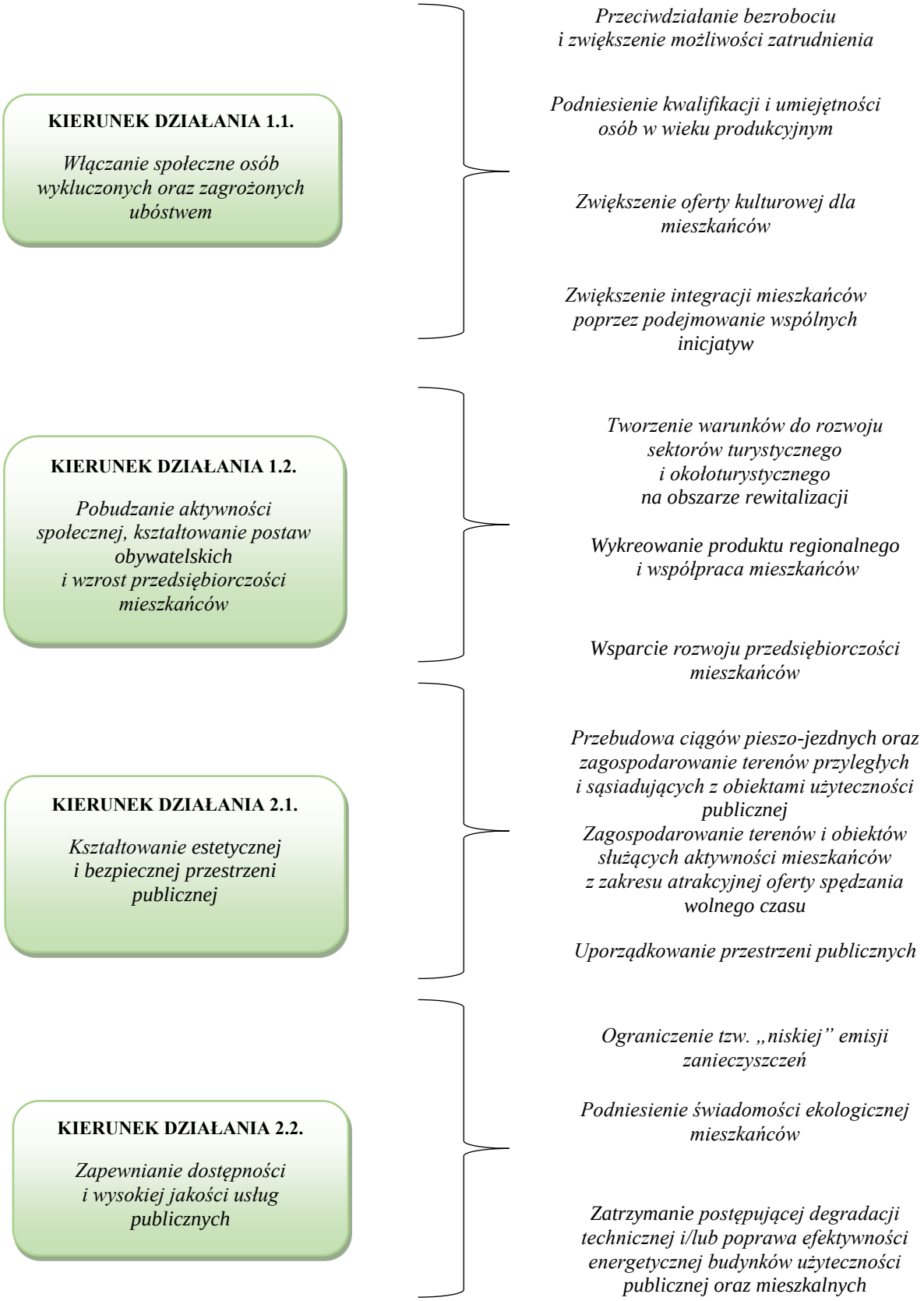

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Program Rewitalizacji Gminy Raków złożony jest z listy planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zawiera charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Programem Rewitalizacji oraz w oparciu o zasadę partycypacji społecznej oraz partnerstwa, zdefiniowano i scharakteryzowano 9 *projektów podstawowych,* czyli takich, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Główne założenia projektów przedstawiają tabele 5–13.

Tabela 5 Projekt podstawowy nr 1 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Przebudowa i adaptacja budynków oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne i kulturalne***		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	**Okres realizacji**	2017–2022
Szacowana wartość	1,2 mln zł	**Źródła finansowania**	środki UE (EFRR), budżet gminy, budżet państwa, środki prywatne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Prace związane z realizacją projektu będą obejmowały w szczególności zadania: 1. Przebudowa i adaptacja poddasza oraz piwnic budynku „Dom Wójta" – mają na celu nadanie nowych funkcji społecznych i kulturalnych. W ramach projektu zostanie wykonana m.in.: ▪ poprawa efektywności energetycznej poprzez m.in. wykonanie robót izolacyjnych i ocieplenia oraz zastosowanie technologii EWE i OZE, ▪ wykonanie podłogi oraz oświetlenia na poddaszu, ▪ wykonanie schodów, ▪ wyposażenie obiektu w sprzęt niezbędnych do świadczenia usług (m.in. sprzęt multimedialny), ▪ zaadaptowanie pomieszczeń piwnicy budynku do pełnienia funkcji społecznych, ▪ dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych. 2. Przebudowa i adaptacja budynku świetlicy w Rakowie do pełnienia funkcji Rakowskiego Centrum Kultury, w którym cyklicznie będą organizowane różnorodne działania dla społeczności lokalnej. 3. Wzrost estetyki przestrzeni publicznej w zakresie infrastruktury drogowej oraz systemu monitorowania przestrzeni publicznej. Planuje się wykonanie wszystkich prac technicznych związanych z poprawą stanu dróg, m.in. na terenie Rakowa (ul. Górki,		

	ul. Leśna, ul. Kościuszki, ul. Targowa, ul. Sienieńskiego, ul. Klasztorna), montażem oświetlenia energooszczędnego oraz urządzeń monitorujących. 4. Wzrost estetyki przestrzeni publicznej w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej 5. Zagospodarowanie zdegradowanych terenów poprzemysłowych (m.in. terenów po byłej Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska oraz przestrzeni po działalności Staropolskiego Okręgu Przemysłowego) i nadanie im nowych funkcji. 6. Zagospodarowanie i adaptacja terenów publicznych służących aktywizacji mieszkańców (szczególnie młodzieży), a także rekreacji oraz możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, m.in. skatepark, uzupełnienie przestrzeni o obiekty małej architektury, zieleń urządzoną, w tym nasadzenie nowej i zagospodarowanie istniejącej. 7. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej do prowadzenia sprzedaży produktów lokalnych. 8. W ramach realizacji projektu planuje się zastosowanie efektywnego wykorzystania energii, a także odnawialnych źródeł energii (m.in. zastosowanie energooszczędnych instalacji oraz wykorzystanie energii słonecznej w budynkach użyteczności publicznej). 9. Zachowanie i udostępnienie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Wszystkie działania uwzględniają dostosowanie przestrzeni i obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych oraz wpływają na zachowanie i utrwalenie ładu przestrzennego.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków, partnerzy społeczni
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 1, 6, 8– poprzez włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją, aktywizację mieszkańców do działania na rzecz obszaru rewitalizacji, rozszerzenie oferty świadczonych usług społecznych (m.in. kulturalnych, turystycznych) na rzecz różnych grup interesariuszy. 2) *w sferze gospodarczej*: 2, 3 – poprzez stworzenie estetycznych oraz funkcjonalnych warunków technicznych do pobudzenia i rozwoju działalności gospodarczych mieszkańców (w szczególności w sektorze okołoturystycznym). 3) *w sferze przestrzenno-funkcjonalnej*: 1, 2, 3, 4, 5 – poprzez estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych i dostosowanie techniczne obiektu „Dom Wójta" oraz budynku świetlicy do rozszerzenia pełnionych funkcji na rzecz różnych interesariuszy rewitalizacji, zwiększenie dostępu oraz poprawa stanu infrastruktury komunalnej i drogowej. 4) *w sferze technicznej*: 1, 2, 3, 4 – zwłaszcza poprzez efektywne wykorzystanie do celów społecznych zdegradowanego technicznie budynku oraz zwiększenie jego efektywności energetycznej, a także ochrona, zachowanie i udostępnienie obiektu dziedzictwa kulturowego. 5) *w sferze środowiskowej*: 1, 2, 3 – zwłaszcza przez ograniczenie wysokiego poziomu tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń oraz uporządkowanie terenów zielonych. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 1, 2, 3, 4, 5 – duża liczba działalności pozarządowych (w tym związanych z tradycjami społecznymi), cykliczne wydarzenia oraz kapitał społeczny ludzi młodych do zwiększenia zaangażowania społeczności w sprawy lokalne oraz

	włączenia społecznego osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem. 2) *w sferze gospodarczej*: 1 – lokalizacja obiektów usługowych, handlowych, w centrum Rakowa. 3) *w sferze przestrzenno-funkcjonalnej*: 1, 2, 3, 4, 5 – lokalizacja przy drogach wojewódzkich oraz licznych obiektach świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej. 4) *w sferze technicznej*: 1 – obiekty dziedzictwa narodowego i kulturowego. 5) *w sferze środowiskowej*: 1, 2 – atrakcyjne uwarunkowania przyrodnicze.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. *Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców* CEL 2 *Zaspokojenie wszystkich potrzeb społecznych* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. *Kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. *Zapewnianie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – stworzenie funkcjonalnego i atrakcyjnego centrum gminy; – estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni i obiektów publicznych; – efektywne wykorzystanie zdegradowanych budynków do pełnienia funkcji społecznych na rzecz mieszkańców; – tworzenie nowych miejsc pracy; – zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych; – pobudzenie i zwiększenie aktywności społecznej; – aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców; – wzrost integracji mieszkańców; – włączenie społeczne osób wykluczonych; – zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty usług w zakresie kultury, edukacji i spędzania czasu wolnego. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 6 Projekt podstawowy nr 2 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Raków z wykorzystaniem OZE***		
Lokalizacja	Gmina Raków (w tym obszar rewitalizacji)	**Okres realizacji**	2017–2020
Szacowana wartość	7 mln zł	**Źródła finansowania**	Środki UE (EFRR), budżet własny gminy
Zakres rzeczowy realizowanych	Termomodernizacją objęte będą budynki użyteczności publicznej Gminy Raków, w tym m.in.: Urząd Gminy Raków, Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie, Szkoła		

zadań	Podstawowa w Szumsku. W ramach realizacji projektu zostaną zrealizowane m.in. następujące zadania: ▪ modernizacja systemu grzewczego, ▪ modernizacja instalacji c.o., c.w.u., ▪ ocieplenie ścian zewnętrznych, ▪ ocieplenie stropu, ▪ ocieplenie dachu, ▪ wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ budowa systemu wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła, ▪ modernizacja systemu przygotowania ciepłej wody użytkowej, ▪ montaż modułów paneli fotowoltaicznych, ▪ zakup oraz montaż instalacji OZE na budynkach mieszkalnych (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne). W wyniku prac termomodernizacyjnych zmniejszy się wykorzystanie paliwa w kotłowniach, co ma istotny wpływ na zmniejszenie emisji CO_2, pyłów i gazów do atmosfery. Przyjęte rozwiązania techniczne zawarte w audytach energetycznych budynków przeznaczonych do termomodernizacji powodują osiągnięcie zmniejszenia rocznego zapotrzebowania na energię zużywaną na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody, a łącznie poprawę efektywności energetycznej przewiduje się około 95%. Dodatkowo budynki poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych uzyskają odświeżony i estetyczny wygląd.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 1 – poprzez stworzenie odpowiednich warunków technicznych do zwiększenia jakości i dostępności usług publicznych 2) (szczególnie o charakterze społecznym). 3) *w sferze przestrzenno-funkcjonalnej*: 2 – poprzez zwiększenie funkcjonalności i efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. 4) *w sferze technicznej*: 1, 2, 3 – poprzez poprawę stanu technicznego budynków, wpływającą na zwiększenie ich efektywności energetycznej, a tym samym kosztów utrzymania. 5) *w sferze środowiskowej*: 2, 3 – poprzez kompleksowe zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, a tym samym ograniczenie tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 3 – niniejszy projekt stworzy odpowiednie warunki techniczne do dalszej aktywnej działalności różnych instytucji i/lub podmiotów funkcjonujących w modernizowanych budynkach. 2) *w sferze przestrzenno-funkcjonalnej*: 4, 5 – realizacja przedsięwzięcia wpłynie na poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej jako centrum społeczno-gospodarczego gminy.

Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 2 *Zaspokojenie wszystkich potrzeb społecznych* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. *Kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. *Zapewnianie dostępności i wysokiej jakości usług publicznych*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych; – poprawa efektywności energetycznej budynku (zmniejszenie zużycia i strat energii); – wzrost estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 7 Projekt podstawowy nr 3 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej, służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców***		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji	**Okres realizacji**	2017–2020
Szacowana wartość	1 mln zł	**Źródła finansowania**	EFRROW, budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy projektu obejmuje ukształtowanie przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji (m.in. otoczenie zalewu Chańcza, świetlica wiejska w Chańczy, rynek w Dębnie), służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców. Przedmiotowy zakres prac do wykonania to m.in.: 1) estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez wyposażenie w elementy małej architektury (m.in. ławki, stojak na rowery, kosze na śmieci, altany, miejsca na ognisko) oraz infrastrukturę społeczną i rekreacyjną (m.in. budowa wiat wraz z budynkiem gospodarczym, które będą służyć jako zadaszenie do imprez okolicznościowych); 2) wyznaczenie, utwardzenie i spójne oznakowanie ścieżek rowerowych; 3) wykonanie ścieżek rekreacyjnych; 4) budowa chodników wraz z montażem energooszczędnego oświetlenia wykorzystującego OZE, poprawiające stan bezpieczeństwa publicznego; 5) uporządkowanie i wykonanie nowych nasadzeń zieleni.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków, partnerzy społeczni i gospodarczy		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 6, 8 – poprzez aktywizację społeczną, integrację międzypokoleniową, wzmocnienie więzi społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym osób starszych i niepełnosprawnych). Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 3, 4, 5 – działalność Biblioteki Publicznej i organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ariańskimi oraz cykliczne imprezy		

	przyczyniające się do zwiększenia aktywności społecznej i zapewnienia możliwości udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym marginalizacją. *w sferze środowiskowej*: 1, 2 – walory przyrodnicze (położenie na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego oraz lokalizacja zalewu Chańcza.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. *Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców* CEL 2 *Zaspokojenie wszystkich potrzeb społecznych* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. *Kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty planowanych działań to: - rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury społecznej; - zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty usług spędzania czasu wolnego; - stworzenie bezpiecznej, estetycznej przestrzeni publicznej służącej mieszkańcom; - zwiększenie terenów do rekreacji i wypoczynku mieszkańców; - poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej; - zachowanie, ochrona i udostępnienie obiektu dziedzictwa kulturowego; - podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców; - wzrost tożsamości lokalnej. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1) Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2) Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3) Ludność mieszkająca na obszarach objętych rewitalizacją. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu* IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 8 Projekt podstawowy nr 4 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Rozwój infrastruktury edukacyjnej***		
Lokalizacja	Gmina Raków	**Okres realizacji**	2017–2020
Szacowana wartość	4,5 mln zł	**Źródła finansowania**	środki UE (EFRR), budżet gminy, środki własne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje rozbudowę i przebudowę Szkoły Podstawowej w Ociesękach o salę gimnastyczną wraz z doposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu przyległego, którego celem jest poprawa jakości kształcenia w placówce oświaty poprzez rozwój i modernizację infrastruktury edukacyjnej. W ramach realizacji projektu przeprowadzone zostaną prace budowlane i wykończeniowe oraz doposażenie pracowni. Prace budowlane obejmą rozbudowę parteru i dobudowę sali gimnastycznej oraz inne niezbędne prace, związane z poprawą funkcjonalności budynku w zakresie organizacji segmentów przedszkolnego, dydaktycznego, sportowego i żywieniowego.		
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków		

Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze technicznej*: 1, 2 – poprzez dostosowanie obiektów użyteczności publicznej, poprawę ich stanu technicznego i funkcjonalne wykorzystani. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 1 – lokalizacja na obszarze rewitalizacji większości obiektów usługowo-administracyjnych.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* CEL 2 *Zaspokojenie wszystkich potrzeb społecznych* KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. *Kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – uatrakcyjnienie oferty dydaktycznej; – poprawa jakości kształcenia; – zwiększenie aktywności fizycznej uczniów; – wzrost estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej oraz obiektów użyteczności publicznej. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 9 Projekt podstawowy nr 5 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Podniesienie poziomu i jakości kształcenia***		
Lokalizacja	Gmina Raków	**Okres realizacji**	2017–2025
Szacowana wartość	1 mln	**Źródła finansowania**	środki UE (EFS), budżet gminy, środki własne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zakres rzeczowy zadań obejmuje: 1. Budowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw i umiejętności. 2. Tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych. 3. Indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy. Działania ukierunkowane będą na rozwój: doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji matematyczno-przyrodniczych, korzystania z narzędzi TIK, prowadzenia procesu indywidualizacji; kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych w zakresie przedmiotów		

	przyrodniczych oraz cyfrowych; wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami; doposażenie pracowni szkolnych. Celem głównym projektu jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez objęcie wsparciem uczniów i nauczycieli z terenu Gminy Raków.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru, mieszkańcy gminy
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 – poprzez nabywanie nowych kwalifikacji, umiejętności i przedsiębiorczych postaw niezbędnych na rynku pracy.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – poprawa jakości kształcenia i oferty edukacyjnej; – pobudzenie i zwiększenie aktywności społecznej; – włączenie społeczne osób wykluczonych; – podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. 3. Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 10 Projekt podstawowy nr 6 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu poprawy jakości życia i zmniejszenia ubóstwa***		
Lokalizacja	Gmina Raków	**Okres realizacji**	2017–2025
Szacowana wartość	0,5 mln	**Źródła finansowania**	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	W związku z sytuacją społeczną wśród mieszkańców oraz w celu ograniczenia wykluczenia społecznego i ubóstwa, konieczna jest kompleksowa i zindywidualizowana aktywizacja społeczno-zawodowa (szczególnie w preferowanej grupie mieszkańców obszaru rewitalizacji), wykorzystująca w zależności od potrzeb elementy aktywizacji		

	edukacyjnej, społecznej i zawodowej. W ramach realizacji projektu planowane jest wykonanie zadań związanych z: ▪ działaniami diagnostycznymi skierowanymi do rodzin z wieloma problemami, ▪ zapewnieniem kompleksowego wsparcia ze strony specjalistów: psychologa, psychiatry, doradcy zawodowego, mediatora, terapeuty ds. uzależnień, ▪ zapewnieniem wsparcia o charakterze edukacyjnym, szkoleniowym i doradczym.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 – poprzez aktywizację społeczną. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 3, 4, 5 – działalność organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ariańskimi oraz cykliczne imprezy przyczyniające się do zwiększenia aktywności społecznej i zapewnienia możliwości udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym marginalizacją.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. *Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – wzmocnienie szans na zatrudnienie; – wzrost aktywności zawodowej i społecznej; – włączenie do życia społecznego osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją; – wzrost integracji społecznej. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 11 Projekt podstawowy nr 7 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Poprawa samodzielności i aktywności życiowej oraz zwiększenie szans na zatrudnienie***		
Lokalizacja	Gmina Raków	**Okres realizacji**	2017–2025
Szacowana wartość	0,5 mln	**Źródła finansowania**	środki UE (EFS), budżet gminy

Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt ma na celu pobudzenie aktywności społecznej, integracji młodych mieszkańców Gminy Raków, zwiększenie podejmowania samodzielnych inicjatyw społecznych i gospodarczych. Realizowane zadania w ramach projektu to organizacja staży w partnerstwie z sektorem samorządowym i biznesowym. W rezultacie odbywanych staży młodzi mieszkańcy zdobędą kompetencje z zakresu przedsiębiorczości, liderstwa i zarządzania.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy.
Podmioty realizujące projekt	Fundacja Pasja To Ja, Gmina Raków, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie, partnerzy społeczni i gospodarczy
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 – poprzez aktywizację społeczną. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 3, 4, 5 – działalność organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ariańskimi oraz cykliczne imprezy przyczyniające się do zwiększenia aktywności społecznej i zapewnienia możliwości udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym marginalizacją.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – wzmocnienie szans na zatrudnienie; – wzrost aktywności zawodowej i społecznej; – włączenie do życia społecznego osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją; – włączenie społeczne osób wykluczonych. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 12 Projekt podstawowy nr 8 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Organizacja wydarzeń kulturalnych w celu zwiększenia oferty kulturalnej dla mieszkańców i promocji***		
Lokalizacja	Gmina Raków, w tym obszar rewitalizacji	**Okres realizacji**	2017–2015
Szacowana wartość	0,5 mln zł	**Źródła finansowania**	środki UE (EFS), środki MKiDN, budżet gminy, środki prywatne

Zakres rzeczowy realizowanych zadań	W celu stworzenia oferty kulturalnej dla mieszkańców, będącej możliwością spędzania wolnego czasu, a także wykorzystując potencjały obszaru m.in. takie jak zbiornik retencyjny – zalew Chańcza czy nowo wyremontowany rynek w Rakowie, planuje się organizację cyklicznych imprez kulturalno-obyczajowych. Zadania mają na celu również popularyzację atrakcji turystycznych oraz wzrost poczucia tożsamości lokalnej. Uwzględniając dotychczasową działalność Gminnego Towarzystwa Sportowego planowane wydarzenia będą miały również charakter sportowy, a także zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży zamieszkujących Gminę Raków. Planowane są również w celu aktywizacji osób starszych m.in.: warsztaty kulinarne, prelekcje znanych osobowości, wyjazdy do kina, teatru itp.
Grupy docelowe	mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy gminy
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków, organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni i gospodarczy
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 6, 8 – poprzez aktywizację społeczną, integrację międzypokoleniową, wzmocnienie więzi społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym osób starszych i niepełnosprawnych), wykorzystując tradycje i kulturę ariańską oraz potencjał turystyczny. Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 4): 1) *w sferze społecznej*: 3, 4, 5 – duża liczba działalności pozarządowych, kontynuowanie imprez kulturalnych, integrując przy tym większą liczbę mieszkańców oraz wykorzystując dziedzictwo kulturowe, tradycję i historię.
Cele rewitalizacji, kierunki działań które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. *Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców*
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – integracja mieszkańców; – uatrakcyjnienie oferty kulturowej; – budowanie tożsamości lokalnej. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu*, IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.

Tabela 13 Projekt podstawowy nr 9 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji

Nazwa projektu	***Tradycje i historia tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Gminy Raków***		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji	**Okres realizacji**	2017–2025
Szacowana wartość	0,2 mln zł	**Źródła finansowania**	środki UE (EFS), środki MKiDN, budżet gminy,

			środki prywatne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Przedmiot projektu obejmuje działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne, wykorzystując potencjał obszaru rewitalizacji. Działania prowadzone będą w sposób umożliwiający uczestnikom rozwijanie zdolności, umiejętności i wiedzy. Forma realizacji zajęć, warsztatów, wydarzeń oparta będzie na interakcji, wykorzystując odpowiednie metody i narzędzia edukacyjne, np. eksperymenty artystyczne, nowe technologie i media. Jednym z głównych założeń projektu jest wspieranie zadań umożliwiających uczestnictwo oraz integrację przedstawicieli różnych grup społecznych i wiekowych, osób z niepełnosprawnościami, grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu nawiązana zostanie również współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz obszaru rewitalizacji.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Raków, organizacje pozarządowe		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące zidentyfikowane problemy (w tabeli 4): 1) *w sferze społecznej*: 6, 8 – poprzez aktywizację społeczną, integrację międzypokoleniową, wzmocnienie więzi społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji (w tym osób starszych i niepełnosprawnych). Ponadto podczas wdrażania zakresu przedmiotowego projektu wykorzystywane będą następujące potencjały (tabela 6): 1) *w sferze społecznej*: 3, 4, 5 – działalność Biblioteki Publicznej i organizacji pozarządowych związanych z tradycjami ariańskimi oraz cykliczne imprezy przyczyniające się do zwiększenia aktywności społecznej i zapewnienia możliwości udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym marginalizacją. 2) *w sferze środowiskowej*: 1, 2 – walory przyrodnicze (położenie na terenie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego oraz lokalizacja zalewu Chańcza.		
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL 1 *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. *Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem* KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. *Pobudzanie aktywności społecznej, kształtowanie postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców*		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty planowanych działań to: - rozwój aktywności społecznej mieszkańców i zaangażowania w sprawy lokalne; - włączenie społeczne osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych ubóstwem; - zwiększenie udziału w życiu społecznym osób starszych i niepełnosprawnych; - zapewnienie atrakcyjnych możliwości spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych mieszkańców; - wzrost tożsamości lokalnej; - efektywne wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji (tradycji, historii i zasobów naturalnych) do integracji międzypokoleniowej mieszkańców. *Wskaźniki produktu i rezultatu:* 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. 2. Liczba osób objętych wsparciem. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. *System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu* IV części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.		

Wskazane powyżej projekty podstawowe ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały (tabela 4) oraz określone na ich podstawie potrzeby są ***kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji*** oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu rewitalizacji). Wymienione projekty są ze sobą powiązane i nawzajem się uzupełniają. Odpowiadają na zdiagnozowane problemy, przede wszystkim w sferze społecznej. Projekty infrastrukturalne (1-4) mają na celu stworzenie odpowiednich warunków technicznych do realizacji projektów "miękkich" (5-9). Zaplanowane projekty podstawowe przyczynią się do wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz wpisują się swoim zakresem w określone w programie cele i kierunki. Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową dotyczącą degradacji technicznej przestrzeni oraz kumulacji wykluczenia społecznego na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, która wynika ze zmieniających się uwarunkowań na rynku pracy, spowodowanych spadkiem dochodowości i rentowności rolnictwa. Podstawowy projekt rewitalizacyjny zostanie zrealizowany na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Natomiast projekty „miękkie” będą swoim zasięgiem obejmowały mieszkańców całej Gminy Raków (w tym społeczność obszaru rewitalizacji). Przyczyni się to do włączenia społecznego mieszkańców i umożliwi im korzystanie z pozytywnych efektów prowadzonych działań poprzez zapewnienie lepszych warunków życia oraz możliwości związanych ze znalezieniem zatrudnienia. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja jest niezbędnym elementem w systemie zarządzania rozwojem gminy. Szeroki zakres projektów polegających na aktywizacji i integracji różnych interesariuszy rewitalizacji (w szczególności wzmacniania kapitału młodych ludzi) spowoduje zwiększenie ich zaangażowania w sprawy lokalne. Zarówno działania inwestycyjne jak i społeczne, realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru: *Obszar rewitalizacji estetyczną i funkcjonalną przestrzenią publiczną, który dzięki wykorzystaniu zasobów dziedzictwa naturalnego, historycznego i kulturowego oraz aktywności interesariuszy rewitalizacji pozytywnie oddziałuje na rozwój społeczno-gospodarczy gminy.*

2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych (uzupełniających) rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 14), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 14 Pozostałe rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	*Nazwa przedsięwzięcia*	*Realizowany cel i kierunek działania*	*Obszar tematyczny przedsięwzięcia rewitalizacyjnego*
1.	*Doposażenie obiektów kulturowych i placówek oświatowych*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1.	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się m.in.: wykonanie ekspozycji rękodzieła ludowego w budynku „Dom Wójta" w Rakowie, doposażenie świetlic wiejskich, zakup przedmiotów podnoszących użyteczność i funkcjonalność obiektów o charakterze kulturalnym i edukacyjnym. Z biegiem czasu, stopniowym zagospodarowaniem obiektów na nowe cele oraz postępem prac w zakresie realizacji projektów podstawowych powstaną nowe potrzeby na dostosowanie budynków do ich pełnej funkcjonalności. W związku z powyższym planuje się doposażenie obiektów wraz z aktualną potrzebą.
2.	*Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową (w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych), wsparcie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych, osób samotnie wychowujących dzieci oraz zagrożonych ubóstwem*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez ścisłą współpracę z różnymi instytucjami działającymi w sferze społecznej, szczególnie Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, który będzie wdrażał różnorodne programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, ukierunkowanych na: a) przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych, w tym m.in. poprzez pracę socjalną; b) podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności w celu uzyskania lub utrzymania zatrudnienia; c) poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne, wpływające na status społeczny. Jednym z elementów będzie również wsparcie dla nowo powstałych i już działających organizacji pozarządowych, propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych. Ponadto przewiduje się współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w ramach swojej działalności przyczyniają się do integracji różnych grup interesariuszy.
3.	*Integracja i aktywizacja mieszkańców poprzez rozszerzenie oferty usług rozrywkowych, kulturalnych i/lub edukacyjnych.*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	Działania rewitalizacyjne będą stwarzać dla młodych i starszych mieszkańców Gminy Raków możliwości korzystania z ciekawej oferty rozrywkowej, edukacyjnej i kulturalnej. Projekty będą dotyczyć dobrych alternatywnych możliwości spędzania czasu wolnego – młodzież i osoby starsze muszą mieć atrakcyjną ofertę, zgodną z potrzebami. Możliwość wyboru formy spędzenia czasu wolnego po szkole lub pracy jest bardzo ważnym kryterium decydującym o wyborze miejsca zamieszkania. Projekty powinny tworzyć miejsca spotkań i integracji mieszkańców.

4.	*Modernizacja budynków użyteczności publicznej oraz pozostałych będących w zasobie gminy*	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1. Kierunek działań 2.2.	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje modernizację budynków będących w zasobie gminy w celu zwiększenia ich funkcjonalności lub ponownego zagospodarowania na nowe funkcje, w tym również budynki użyteczności publicznej.
5.	*Stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku*	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1. Kierunek działań 2.2.	Przedsięwzięcie ma za zadnie zwiększenie oferty rekreacyjno-wypoczynkowej, a także turystycznej. W ramach projektu planuje się zadania polegające m.in. na pracach budowlanych, remontowych, a także zakup i montaż elementów małej architektury, m.in.: budowa altany i grillowiska w Ociesękach, zagospodarowanie źródełka w Chańczy, doposażenie placu zabaw na rynku w Rakowie.
6.	*Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury drogowej i komunalnej oraz tworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji*	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1. Kierunek działań 2.2.	W celu poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia funkcjonalności i estetyki terenów publicznych, a także uzupełnienia istniejących braków w zakresie infrastruktury komunalnej i technicznej, planuje się m.in.: modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, modernizację oczyszczalni ścieków w Rakowie, wymianę i unowocześnienie oświetlenia ulicznego energochłonnego na energooszczędne, remont dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Projekt przyczyni się do zwiększenia efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej – oświetlenie dróg, wpłynie na poprawę bezpieczeństwa drogowego, poprawi dostępność do infrastruktury komunalnej, zaspokoi potrzeby mieszkańców i podniesie ich jakość życia.
7.	*Ograniczanie niskiej emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę źródeł ciepła na ekologiczne i/lub instalację OZE na obszarze rewitalizacji zarówno przez osoby prywatne jak i przedsiębiorstwa, instytucje oraz organizacje pozarządowe*	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1.	Zakres tematyczny przedsięwzięcia obejmuje redukcję zanieczyszczenia powietrza poprzez modernizację źródeł ciepła i/lub budowę, przebudowę lub modernizację infrastruktury służącej do produkcji energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych w budynkach użyteczności publicznej, mieszkaniowych, produkcyjnych, usługowych, handlowych i innych. W ramach przedsięwzięcia zakłada się również organizację spotkań informujących mieszkańców o szkodliwości „niskiej emisji" oraz działania doszkalające z zakresu ekologii.
8.	*Tworzenie produktów turystycznych bazujących na dziedzictwie kulturowym i naturalnym*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.2. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1.	Zakres tematyczny przedsięwzięcia jest bardzo szeroki, obejmuje m.in. rozwój agroturystyki, budowę obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych, obiektów małej architektury, działania promocyjne, dostosowanie przestrzeni do świadczenia usług turystycznych i okołoturystycznych.
9.	*Rozwój i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Cel rewitalizacji 2.	Przedsięwzięcie polega na budowie oraz modernizacji, przebudowie i/lub remoncie wraz z doposażeniem istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji (w tym dostosowanie do potrzeb sportu osób niepełnosprawnych). Zakres dotyczy: sal sportowych (sal gimnastycznych, siłowni, sal do sportów walki, hal sportowych), boisk

		Kierunek działań 2.1. Kierunek działań 2.2.	sportowych oraz terenowych urządzeń sportowych, kompleksów lub urządzeń lekkoatletycznych, kortów tenisowych, siłowni plenerowych, placów zabaw itp. oraz zaplecza szatniowo-sanitarnego dla ww. obiektów.
10.	*Zwiększanie szans na zatrudnienie poprzez rozwój umiejętności i kwalifikacji*	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	Przedsięwzięcie przewiduje dostosowanie umiejętności i kwalifikacji mieszkańców do ofert na rynku pracy, uświadomienie mieszkańców o możliwości podjęcia pracy zdalnej oraz naukę efektywnego zarządzania swoim czasem, a także kursy z zakresu technologii informacyjno-telekomunikacyjnych.

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 ma charakter kompleksowy, ponieważ podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji. Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji oraz na pozostałych terenach gmin. Zasięg ich oddziaływania będzie większy i obejmie teren całej gminy, jednak szczególnie wpłynie na obszar rewitalizacji. Zaplanowane „miękkie" przedsięwzięcia rewitalizacyjne ze względu na społeczny charakter działań dedykowane będą mieszkańcom całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę oddziaływania na wykluczenie społeczne i/lub zagrożenie ubóstwem można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów (wskazanych w tabeli 4). Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na wyznaczonym obszarze wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców obszaru, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu w Programie Rewitalizacji zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne jak i społeczne, które zapobiegną prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników zamieszkujących dany teren spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji prowadzących do rozwoju funkcji centrotwórczych w Rakowie

korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej wszystkich z obszaru rewitalizacji. Z drugiej strony, komplementarność w wymiarze przestrzennym skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia. Mapa 6 przedstawia przestrzenne rozmieszczenie projektów infrastrukturalnych realizowanych na obszarze rewitalizacji.

Mapa 5 Rozmieszczenie przestrzenne inwestycyjnych infrastrukturalnych projektów podstawowych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji

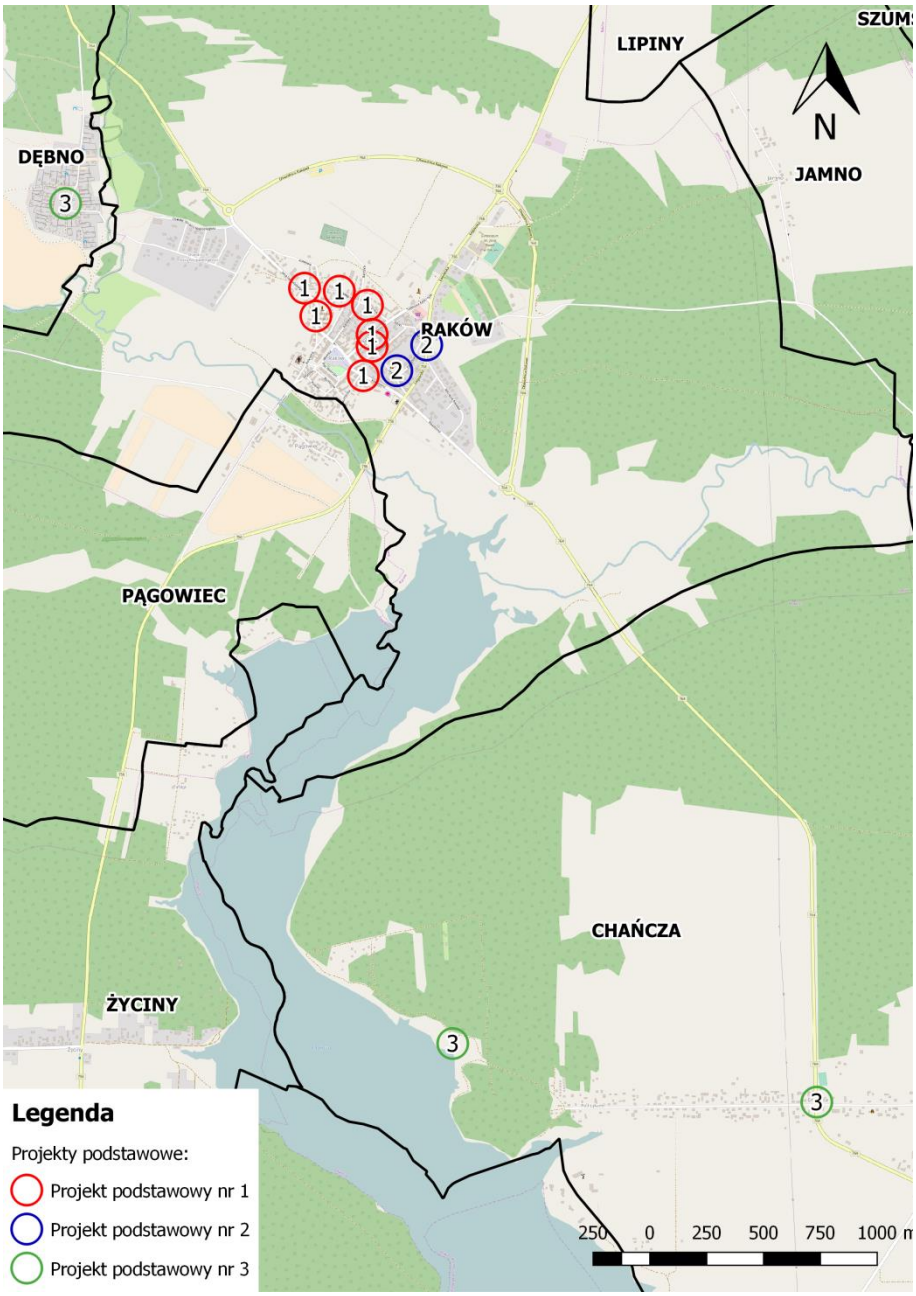

Źródło: Opracowanie własne na podstawie openstreetmap.org

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza obszaru rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Konieczne jest również określenie pożądanego stanu, do jakiego mają doprowadzić dany obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji) dla obszaru, uwzględniając jego uwarunkowania i zasoby wewnętrzne. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór pożądanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu.

Komplementarność problemowa wykazana została w tabeli 15, w której przedstawione zostały potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele i kierunki działań oraz projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające w każdej sferze. Poszczególne projekty realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy (zawarte w tabeli 4).

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategiczno-planistycznych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym czy europejskim, co zostało wykazane w części I (rozdział 2) dokumentu.

Tabela 15 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE
SPOŁECZNA	*Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększenie możliwości zatrudnienia*	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	6, 7,	2, 10
	Podniesienie kwalifikacji i umiejętności osób w wieku produkcyjnym	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	6, 7,	2, 10
	Zwiększenie oferty kulturowej dla mieszkańców	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 8, 9	1, 3, 8
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1.		
	Zwiększenie integracji mieszkańców poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 3, 8, 9	1, 3, 5, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		
GOSPODARCA	*Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców*	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 6, 7	2, 8, 10
	Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 3, 8, 9	2, 5, 8, 10
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		
	Wykreowanie produktu regionalnego i współpraca mieszkańców	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 8, 9	5, 8, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 1.1.		
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	*Uporządkowanie przestrzeni publicznych*	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.	1, 2, 3	1, 5, 6
	Zagospodarowanie terenów i obiektów służących aktywności mieszkańców z zakresu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2.	1, 3	3, 5, 9
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.		

	Przebudowa ciągów pieszo-jezdnych oraz zagospodarowanie terenów przyległych i sąsiadujących z obiektami użyteczności publicznej	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.	1, 3	6
TECHNICZNA	*Zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych*	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.	2, 3, 4	4, 7
	Przystosowanie budynków będących w zasobach gminnych do pełnienia nowych funkcji	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.	1, 2, 4	1, 4, 5, 9
ŚRODOWISKOWA	*Ograniczenie tzw. „niskiej" emisji zanieczyszczeń*	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1.	2	7
	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działania 2.1.	2	7

Źródło: Opracowanie własne

Cele powiązane są z diagnozą obszaru rewitalizacji oraz wizją stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Służą one hierarchizacji w odniesieniu do wskazanych potrzeb rewitalizacyjnych. Jak widać w powyższej tabeli – kierunki działań przyczyniają się do realizacji celów i jednocześnie wynikają ze skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Raków przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, powołanego w Referacie ds. Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Rozwoju Gminy Urzędu Gminy Raków, który kierował będzie Zespołem Zadaniowym ds. rewitalizacji. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UG Raków odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

Koordynator będzie współpracował z innymi pracownikami UG Raków, a także jednostek organizacyjnych gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Wójt powoła Zespół Zadaniowy, w którego skład wejdą przedstawiciele wydziałów UG Raków i/lub jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za realizację konkretnych projektów. Powołanie Zespołu Zadaniowego przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się również, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu Zadaniowego mogą wejść też przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu PR.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2007–2013, a także komplementarnymi projektami społecznymi wdrażanymi w ramach polityki spójności 2014–2020. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w odziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2007–2013 zapoczątkowano proces rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji m.in. poprzez realizację projektów

infrastrukturalnych, tworzących estetyczne i funkcjonalne warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Projekty zrealizowane przez Gminę Raków i jej jednostki organizacyjne, obejmujące swym zasięgiem wyznaczony obszar rewitalizacji i/lub mające na niego wpływ społeczno-gospodarczy (współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych) przedstawia tabela 16.

Tabela 16 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Raków

Lp.	Nazwa inwestycji	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z EU [zł]	Nazwa beneficjenta
1.	*Rewitalizacja Rynku w Rakowie wraz z terenami przyległymi*	11 401 708,65	6 841 025,19	Gmina Raków
2.	*Budowa sieci wodociągowej w Gminie Raków w miejscowościach Zalesie, Drogowle, Mędrów, Korzenno, Celiny oraz Smyków*	8 394 596,28 zł	3 643 769,61 zł	Gmina Raków
3.	*AKTYWNY RAKÓW*	557 003,61	473 453,07	Gmina Raków/Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie
4.	*Moja wiedza – moja przyszłość*	280 313,12	238 266,15	Gmina Raków/Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie
5.	*Dodatkowe miejsca w przedszkolu w Rakowie*	244 200,00	207 570,00	Gmina Raków
7.	*AKTYWNY RAKÓW II*	147 618,21	125 475,48	Gmina Raków/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie
8.	*Indywidualizacja nauczania i wychowania klas I-III w Gminie Raków*	123 544,00	105 012,40	Gmina Raków
10.	*Remont placówek edukacyjnych w gminie Raków*	161 168,48	86 304,98	Gmina Raków
11.	*Integracja i aktywizacja mieszkańców gminy Raków*	50 000,00	42 500,00	Gmina Raków/Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie
12.	*"Gotowi do zmian" – aktywizacja społeczności lokalnej gminy Raków*	48 480,00	41 208,00	Gmina Raków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków i strony internetowej Ministerstwa Rozwoju mapadotacji.gov.pl

Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na obszarze rewitalizacji pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

W związku z tym, że komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, podczas programowania działań wykorzystano zgłoszone propozycje projektów planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji przez podmioty prywatne (m.in. przedsiębiorców czy mieszkańców), które angażować będą środki własne. Tym samym proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądanych zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w części III, w rozdziale 3 dotyczącym szacunkowych ram finansowych Programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

KOMPLEMENTARNOŚĆ I INTEGROWANIE NA POZIOMIE KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Kierunki działań określone w Programie Rewitalizacji dzięki temu, że dotyczą: włączania społecznego osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem; pobudzania aktywności społecznej, kształtowania postaw obywatelskich i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców; kształtowanie estetycznej i bezpiecznej przestrzeni publicznej oraz

zapewniania dostępności i wysokiej jakości usług publicznych – integrują działania rewitalizacyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, oddziałując kompleksowo na sytuację kryzysową.

Projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym i inwestycyjnym wzajemnie się uzupełniają oraz rozwiązują zdiagnozowane problemy oraz wykorzystują lokalne potencjały odpowiadając na określone potrzeby, co zostało przedstawione w tabeli 4, a także w zakresie rzeczowym poszczególnych projektów podstawowych jako „Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi".

3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025* obejmują zarówno projekty podstawowe, jak i przedsięwzięcia uzupełniające, które wynikają z planów projektowych gminy, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014–2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Szacowane ramy finansowe dokumentu przedstawia tabela 17.

Tabela 17 Szacunkowe ramy finansowe *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025*

Lp.	Nazwa projektu	Całkowita wartość projektu [PLN]	Środki publiczne			Środki prywatne
			Środki budżetu gminy	Środki UE (EFRR, EFS, FS)	Środki krajowe	
PROJEKTY PODSTAWOWE						
1.	*Przebudowa i adaptacja budynków oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne i kulturalne*	1 200 000	60 000	1 020 000	120 000	200 000
2.	*Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Raków z wykorzystaniem OZE*	7 000 000	1 750 000	5 250 000	-	-
3.	*Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej, służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców*	1 000 000	363 700	63 630	-	-
4.	*Rozwój infrastruktury edukacyjnej*	4 500 000	900 000	360 000	-	-
5.	*Podniesienie poziomu i jakości kształcenia*	1 000 000	100 000	900 000	-	-
6.	*Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu poprawy jakości życia i zmniejszenia ubóstwa*	500 000	25 000	425 000	50 000	-
7.	*Poprawa samodzielności i aktywności życiowej oraz zwiększenie szans na zatrudnienie*	500 000	100 000	400 000	-	-
8.	*Organizacja wydarzeń kulturalnych w celu zwiększenia oferty kulturalnej dla mieszkańców i promocji*	500 000	100 000	400 000	-	-
9.	*Tradycje i historia tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Gminy Raków*	200 000	40 000	160 000	-	-
	PROJEKTY PODSTAWOWE	**16 400 000**	**3 438 700**	**8 978 630**	**-**	**200 000**
	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE	**5 000 0000**	**470 000**	**3 760 000**	**170 000**	**300 000**
	SUMA	**21 400 000**	**3 908 700**	**12 738 630**	**170 000**	**500 000**

Źródło: Opracowanie własne

IV. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Programu Rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności i efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Raków przy pomocy Koordynatora. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UG odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Koordynator będzie ściśle współpracował z Zespołem Zadaniowym ds. rewitalizacji, który zostanie powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Raków po uchwaleniu przez Radę Gminy *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025*.

Na etapie opracowywania dokumentu został powołany Zespół ds. Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 (Zarządzeniem Nr 36/2016 Wójta Gminy Raków z dnia 29 kwietnia 2016 roku) w celu aktywnego udziału w pracach nad dokumentem. Główne zadania jakie pełnił Zespół ds. rewitalizacji na etapie opracowywania Programu rewitalizacji to:

1) udział w warsztatach/spotkaniach mających na celu wyznaczenie: obszaru rewitalizacji, wizji, celów rewitalizacji, kierunków działań, projektów do realizacji oraz zasad monitoringu i ewaluacji dokumentu;
2) uczestniczenie w konsultacjach społecznych z udziałem mieszkańców oraz reprezentantów różnych środowisk lokalnych;

3) zapraszanie do udziału w pracach Zespołu osób spoza jego składu (eksperci, specjaliści i inni).

Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji, który zostanie powołany na etapie wdrażania założeń dokumentu, będzie miał za zadanie m.in.:

1) koordynację wdrażania poszczególnych projektów w całym okresie realizacji dokumentu;
2) gromadzenie informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów dokumentu.

W skład Zespołu wejdą pracownicy UG Raków, jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego działających na terenie gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach. Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu Zadaniowego mogą wejść również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu PR. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego Zespołu, wszyscy kierownicy i pracownicy UG Raków oraz kierownicy podległych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych zobowiązani są do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji każda z komórek urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb.

W zakresie zarządzania środkami finansowymi potrzebnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych włączony zostanie Skarbnik Gminy Raków oraz Referat Finansów i Budżetu Gminy Raków.

Dodatkowo Koordynator jako osoba odpowiadająca za zarządzanie procesem rewitalizacji, odpowiedzialny będzie za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a Wójtem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych

współfinansowanych z RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji Gminy Raków.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współudziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
2) przejrzystość podejmowanych działań,
3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;

- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów.

Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Raków

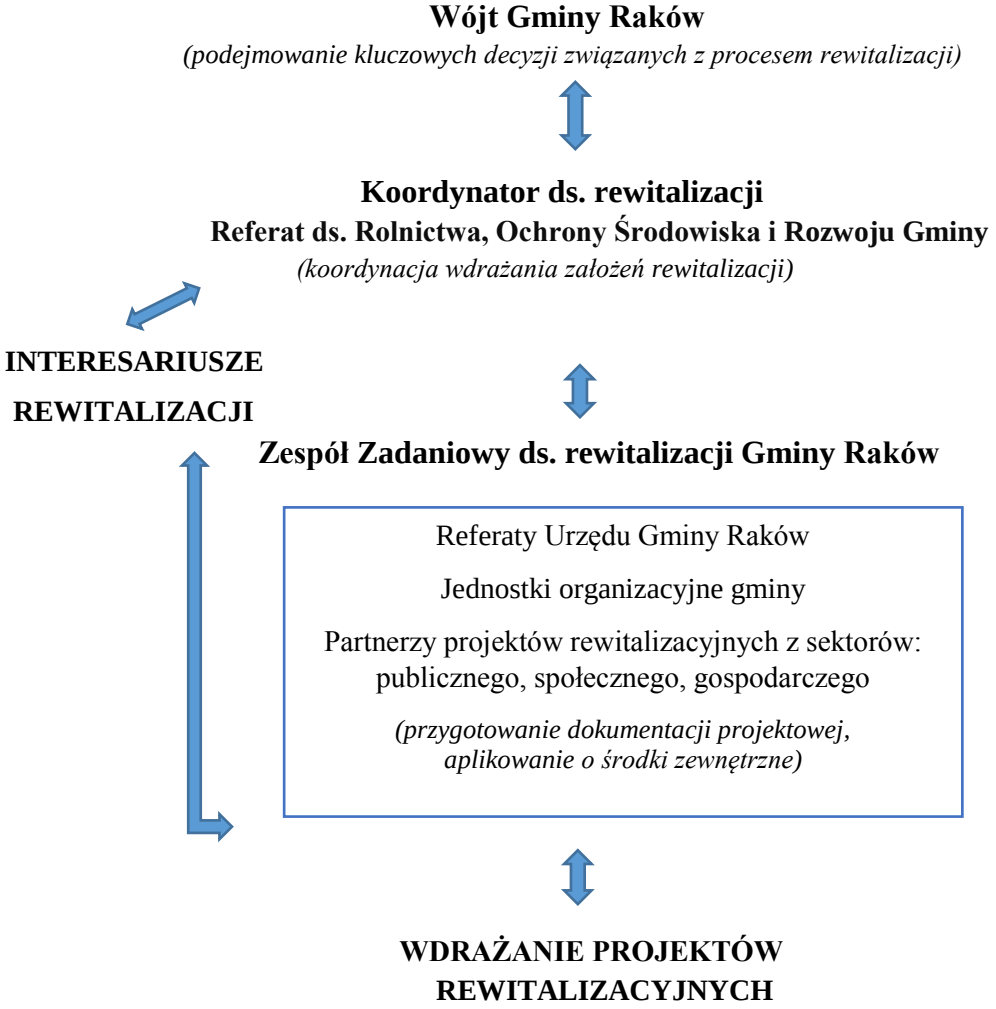

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji Programu

Założono, że Program Rewitalizacji będzie dokumentem długookresowym, obejmującym okres realizacji zaplanowanych projektów. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020. Z uwagi

na wieloletność obowiązywania programu przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawia tabela 18.

Tabela 18 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Szacunkowy koszt PLN	Okres realizacji (w latach 2016–2025)									
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.	*Przebudowa i adaptacja budynków oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne i kulturalne*	1 000 000										
2.	*Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Raków z wykorzystaniem OZE*	7 000 000										
3.	*Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej, służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców*	1 000 000										
4.	*Rozwój infrastruktury edukacyjnej*	4 500 000										
5.	*Podniesienie poziomu i jakości kształcenia*	1 000 000										
6.	*Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu poprawy jakości życia i zmniejszenia ubóstwa*	500 000										
7.	*Poprawa samodzielności i aktywności życiowej oraz zwiększenie szans na zatrudnienie*	500 000										
8.	*Organizacja wydarzeń kulturalnych w celu zwiększenia oferty kulturalnej dla mieszkańców i promocji*	500 000										
9.	*Tradycje i historia tożsamością lokalną – międzypokoleniowa aktywizacja mieszkańców Gminy Raków*	200 000										

Źródło: Opracowanie własne

1.3. *Public relations* dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jest Koordynator ds. rewitalizacji wraz z Zespołem Zadaniowym ds. rewitalizacji. Jednostki te mają za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszarów rewitalizacji oraz całej gminy. Do zakresu ich działań należy wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – utworzenie i aktualizacja sekcji „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025” na stronie internetowej gminy (rakow.pl), poczta elektroniczna koordynatora odpowiedzialnego za kontakt z interesariuszami w sprawie rewitalizacji;
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- materiały informacyjno-promocyjne – dystrybucja plakatów, folderów, artykuły informacyjno-promocyjne w prasie lokalnej, a także ogłoszenia parafialne.

Działania promujące dokument i wpisane w nim projekty/przedsięwzięcia będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą – jak na etapie opracowywania dokumentu – do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2) mieszkańcy gminy;
3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5) jednostki organizacyjne gminy;
6) organy władzy publicznej;
7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

Gmina Raków na etapie sporządzenia dokumentu stosowała zasady promocji wynikające z umowy dotacji na realizację projektu „Opracowanie Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025”, który jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami zajmować się będzie Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji, powołany w Urzędzie Gminy Raków we współpracy z innymi jego pracownikami. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne referaty/samodzielne stanowiska Urzędu Gminy Raków, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji odpowiedzialny za zarządzanie procesem rewitalizacji w gminie będzie miał również następujące zadania:

1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
2) sporządzanie corocznie raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przekazanie go do zatwierdzenia przez Radę Gminy Raków;
3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy (rakow.pl, sekcja „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025”) oraz przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy Raków analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Programu Rewitalizacji poprzez akceptację raportu/sprawozdania z postępu prac we wdrożeniu zapisów.

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Programu Rewitalizacji oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą corocznych zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 19). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie corocznie. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowywania dokumentu, czyli według stanu na koniec 2014 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca stycznia kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym referaty/samodzielne stanowiska pracy UG, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład dokumentu, zobowiązane są do składania informacji okresowej do Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych

przedsięwzięć współfinansowanych środkami z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania IZ RPO sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 19 Wskaźniki monitoringowe wdrażania *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025*

Założenia PR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na dzień 31.12.2014 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na dzień 31.12.2014 r.)	Wartość docelowa (stan na 31.12.2025 r.)
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA						
Cel rewitalizacji 1. *Podniesienie poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców*	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem	%	Urząd Gminy Raków	15,4	17,3	Wzrost i utrzymanie poziomu wskaźnika powyżej średniej dla gminy
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	%	Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach	10,0	8,6	Spadek i utrzymanie poziomu wskaźnika poniżej średniej dla gminy
	Liczba zakończonych działalności gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców	szt.	Urząd Gminy Raków	10	6	Spadek i utrzymanie poziomu wskaźnika poniżej średniej dla gminy
Cel rewitalizacji 2. *Zaspokojenie wszystkich potrzeb społecznych*	Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców	km^2	Urząd Gminy Raków	0,13	0,29	Wzrost i utrzymanie poziomu wskaźnika powyżej średniej dla gminy
WSKAŹNIKI PRODUKTU I REZULTATU						
Projekty/Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*

	Liczba osób objętych wsparciem	osoby	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	brak danych*

Źródło: Opracowanie własne

* *Z powodu braku danych wartości docelowe na koniec 2025 roku zostaną określone na etapie realizacji projektów.*

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że *Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025* ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Raków (przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji i Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji oraz sporządzonego przez nich raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu) raz na rok, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w Programie. Ocena opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy, w sekcji „Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025". Dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu przez Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji, z inicjatywy co najmniej 5 członków Rady Gminy bądź 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzenie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizacje poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Gminy uchyli uchwałę w sprawie Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta Gminy Raków.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu

o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.
2. EFEKTYWNOŚĆ (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności" zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. UŻYTECZNOŚĆ (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. TRAFNOŚĆ (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele Programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. TRWAŁOŚĆ (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

1) *ex-ante* (przed realizacją Programu) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Programu Rewitalizacji co najmniej raz na rok (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
3) *mid-term* (śródokresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach Programu z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w dokumencie, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym Programem Rewitalizacji. Ponadto realizuje *zasadę partnerstwa* wynikającą z art. 5 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Opiera się ona na założeniu, że opinia środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji negatywnych zjawisk oraz wykorzystania lokalnych potencjałów, a tym samym poprawiających warunki i jakość życia mieszkańców. Program wskazuje kluczowych interesariuszy rewitalizacji, którymi są przede wszystkim mieszkańcy tego obszaru, jak również mieszkańcy całej gminy. Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawia tabela 20.

Tabela 20 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne (sołectwa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji: - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów; - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.	1. Przeprowadzenie badania ankietowego on-line mieszkańców w terminie od 03.06 do 01.07.2016 r., które miało na celu poznanie opinii na temat aktualnych problemów, zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz potrzeb i oczekiwanych działań rewitalizacyjnych. 2. Konsultacje społeczne *Diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków* wraz z mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w terminie 06.09–05.10.2016 r. *(informowanie, konsultowanie, współdecydowanie)* w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Raków; - bezpośrednio do Urzędu Gminy Raków w godzinach pracy Urzędu; 2) zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy Raków. 3. Wywiady grupowe w ramach warsztatów diagnostyczno-projektowych w dniu 03.10.2016 r. w Urzędzie Gminy Raków (w Sali konferencyjnej) dla poszczególnych grup: sektor publiczny (przedstawiciele instytucji publicznych, przedstawiciele Rady Gminy, sołtysi); sektor społeczny (mieszkańcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, grup nieformalnych); sektor gospodarczy (przedsiębiorcy, rolnicy). Wywiady odbyły się na etapie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Dokumenty dostępne były w wersji papierowej w budynku Urzędu Gminy Raków oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Raków (rakow.pl, w sekcji „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025”). Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie internetowej gminy, w sekcji „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025”, informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do nich z uzasadnieniem.
PROGRAMOWANIE	
Sporządzenie *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025:* - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu;	1. Warsztaty dla mieszkańców obszaru rewitalizacji związane opracowaniem Programu w dniu 17.10.2016 roku o godzinie 10:00 w budynku Remizy OSP w Rakowie. 2. Przeprowadzenie otwartego naboru projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji w terminie od 21.10 do 07.11.2016 r. poprzez fiszkę projektową, którą można było złożyć:

- identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu.	- drogą elektroniczną na podany adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Raków; - bezpośrednio do Urzędu Gminy Raków w godzinach pracy Urzędu. 3. Spotkanie warsztatowe w dniu 09.01.2017 r. o godz.13.30 z mieszkańcami obszaru , a o godz. 15.30 z partnerami projektów rewitalizacyjnych w Urzędzie Gminy Raków w Sali konferencyjnej. 4. Spotkanie Radnych Gminy Raków w dniu 06.03.2017r. *(informowanie, konsultowanie, współdecydowanie)*. 5. Konsultacje społeczne dokumentu Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 *(informowanie, konsultowanie, współdecydowanie)* w terminie 07.03–15.03.2017 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Raków; - bezpośrednio do Urzędu Gminy Raków w godzinach pracy Urzędu; 2) otwartego spotkania informacyjno-konsultacyjnego z interesariuszami rewitalizacji w dniu 15.03.2017 r.; 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy Raków. 6. Spotkanie Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Gminy Raków w dniu 15.03.2017 r. w sprawie konsultacji projektu dokumentu *(informowanie, konsultowanie, współdecydowanie)*. Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie internetowej gminy, w sekcji „Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 20216–2025 ", informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.
WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)	
Wdrażanie założeń *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025:* - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.	1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z *Ustawą o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020* (Dz. U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.). 2. Konkurs ofert dla organizacji pozarządowych. 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni. 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet. 6. Spacery badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych. 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych). 8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań

	w trakcie spotkań Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji. 9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów. 10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją.
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
Ocena realizacji założeń *Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025*: - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu.	1. Sporządzanie corocznie przez Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji raportów/sprawozdań z postępu realizacji dokumentu i przekazanie ich do zatwierdzenia przez Radę Gminy Raków oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy. 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych. 3. Opracowanie ewaluacji *mid-term i ex-post* z realizacji Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji z inicjatywy co najmniej 5 członków Rady Gminy bądź 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowy opis dotyczący przebiegu konsultacji społecznych i efektów poszczególnych metod partycypacji społecznej oraz mechanizmów włączenia społeczności lokalnej na etapie diagnozowania i programowania, zamieszczony jest chronologicznie na stronie internetowej gminy (rakow.pl, sekcja „Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025"), dzięki czemu udokumentowany został udział w nim różnych interesariuszy. Zastosowane mechanizmy włączenia dostosowane były do wszystkich potencjalnych interesariuszy rewitalizacji z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania" partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko

Przepisy Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47. ww. ustawy jest stwierdzenie, iż, w efekcie realizacji przedsięwzięć, wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam, bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach. Regionalny Dyrektor Ochrony

Środowiska w Kielcach w nadesłanym piśmie z dnia 28.03.2017 r. znak WPN-II.410.49.2017.DZ wyjaśnił, że realizacja ustaleń Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 oraz nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym uzgodniony został brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedłożonego dokumentu.

Zgodnie z art. 48 ww. ustawy, organ opracowujący Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 po uzgodnieniu z właściwymi organami może odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. W związku z tym Wójt Gminy Raków zwrócił się do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach, będącego organem właściwym, z prośbą o wyrażenie zgody na odstąpienie od konieczności przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach w piśmie z dnia 28.03.2017 r. znak NZ.9022.5.32.2017 stwierdził, że w przypadku Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 można odstąpić od przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, ze względu na fakt, że realizacja przewidzianych przedsięwzięć nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko w zakresie zdrowia i życia ludzi.

Przygotowanie i prowadzenie zaplanowanych prac dotyczących budynków powinno uwzględniać w szczególności ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków. Uwzględnienie miejsca bytowania ptaków i nietoperzy podczas wszelkich modernizacji budynków jest konieczne ze względu na przepisy prawa polskiego i wspólnotowego. W związku z powyższym, na zarządcach budynków spoczywa odpowiedzialność za prowadzenie prac remontowo-budowlanych we właściwym terminie – dostosowanym do okresów lęgowych dla danych gatunków, bezpiecznym dla gniazdujących w budynkach. Po zakończeniu prac, w budynkach, w których gniazdowały ptaki lub nietoperze, wykonawca zobowiązany jest do stworzenia zastępczych schronień dla ptaków i nietoperzy, tak aby liczba siedlisk nie została uszczuplona. W przypadku konieczności ingerencji w środowisko flory i fauny objętej ochroną zostanie złożony wniosek o uzyskane

stosownego pozwolenie w trybie art. 56 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134).

Przedsięwzięcia nie będą lokalizowane na przedmiotach ochrony obszarów Natura 2000, a zadania realizowane w ramach wdrażania Programu nie będą miały istotnego oddziaływania na przekroczenie standardów jakości środowiska oraz nie kolidują z warunkami ochrony występujących na terenie gminy form ochrony przyrody – parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000 oraz pomniki przyrody.

Podsumowując należy podkreślić, że ze względu na specyfikę zadań wskazanych w Programie Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 i z uwagi na ich parametry, nie będą one znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko. W związku z powyższym dla Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2025 nie było konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Niemniej jednak, każdorazowo przy opracowywaniu projektów konkretnych inwestycji, w przypadku, gdy zaistniałaby konieczność przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub na obszar Natura 2000, organ odpowiedzialny za realizację zadania podejmie odpowiednie kroki administracyjne.

Spis fotografii

Fotografia 1 Dziennik Urzędowy WRN w Kielcach z 1964 roku 42
Fotografia 2 Teren poprzemysłowy w Rakowie 44
Fotografia 3 Teren poprzemysłowy w Rakowie 44
Fotografia 4 Ulica Buźniczna w Rakowie..... 45
Fotografia 5 Ulica Kościuszki w Rakowie..... 46
Fotografia 6 Ulica Targowa w Rakowie 46
Fotografia 7 Ulica Górki w Rakowie 47
Fotografia 8 Budynek Urzędu Gminy w Rakowie..... 48
Fotografia 9 Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Rakowie 48
Fotografia 10 Dom „Wójtostwo” 51
Fotografia 11 Piwnica w budynku Domu Wójta w Rakowie..... 51
Fotografia 12 Dom Wójtostwo..... 52
Fotografia 13 Budynek świetlicy wiejskiej w Rakowie..... 53
Fotografia 14 Otoczenie świetlicy wiejskiej w Rakowie 53
Fotografia 15 Zbiornik retencyjny – Zalew Chańcza..... 57

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Raków..... 22
Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków 23
Mapa 3 Staropolskie Zagłębie Przemysłowe w latach 1815–1845 według A. Borkiewicza ... 43
Mapa 4 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (1ng/m^3) w województwie świętokrzyskim w 2014 roku 54
Mapa 6 Rozmieszczenie przestrzenne inwestycyjnych infrastrukturalnych projektów podstawowych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji 89

Spis schematów

Schemat 1 Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków..... 19
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji 24

Schemat 3 Założenia Programu Rewitalizacji obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków 69
Schemat 4 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk..... 70
Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Raków..... 102

Spis tabel

Tabela 1 Nawiązanie Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych i planistycznych..... 9
Tabela 2 Średnia % frekwencja w wyborach prezydenckich w 2015 r. na terenie Gminy Raków..... 37
Tabela 3 Organizacje pozarządowe zlokalizowane na obszarze rewitalizacji i na terenie Gminy Raków 38
Tabela 4 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków..... 58
Tabela 5 Projekt podstawowy nr 1 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 71
Tabela 6 Projekt podstawowy nr 2 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 73
Tabela 7 Projekt podstawowy nr 3 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 75
Tabela 8 Projekt podstawowy nr 4 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 76
Tabela 9 Projekt podstawowy nr 5 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 77
Tabela 10 Projekt podstawowy nr 6 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 78
Tabela 11 Projekt podstawowy nr 7 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 79
Tabela 12 Projekt podstawowy nr 8 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 80
Tabela 13 Projekt podstawowy nr 9 do realizacji na terenie obszaru rewitalizacji 81
Tabela 14 Pozostałe rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych..... 85
Tabela 15 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi..... 91
Tabela 16 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Raków..... 94

Tabela 17 Szacunkowe ramy finansowe Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2022 98
Tabela 18 Harmonogram wdrażania dokumentu 104
Tabela 19 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Programu Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016–2022 110
Tabela 20 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji 115

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności według faktycznego miejsca zamieszkania na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014 26
Wykres 2 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014 26
Wykres 3 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków 27
Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2010–2014 – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków 28
Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010–2014 na terenie obszaru rewitalizacji Gminy Raków 29
Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku na terenie obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski 29
Wykres 7 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w latach 2010–2014 30
Wykres 8 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków 30
Wykres 9 Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Raków w 2014 roku (liczba osób, którym przyznano świadczenie z danego powodu na 1 000 mieszkańców) 31

Wykres 10 Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1 000 mieszkańców w 2014 roku w Gminie Raków, powiecie kieleckim, województwie świętokrzyskim i w Polsce 33
Wykres 11 Wskaźnik wykrywalności przestępstw stwierdzonych przez Policję w 2014 roku w Gminie Raków, powiecie kieleckim, województwie świętokrzyskim i w Polsce 33
Wykres 12 Średnie % wyniki uczniów ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w latach 2010–2014 z obszaru rewitalizacji – w Szkole Podstawowej w Rakowie 34
Wykres 13 Średnie wyniki uczniów ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w roku 2014 – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego..... 35
Wykres 14 Średnie % wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego w latach 2010–2014 z obszaru rewitalizacji – w Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie 35
Wykres 15 Średnie wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego 36
Wykres 16 Średnia % frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji, Gminy Raków, powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski..... 36
Wykres 17 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 38
Wykres 18 Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 roku w Chańczy, Dębnie, Rakowie, ogółem na obszarze rewitalizacji i w Gminie Raków 39
Wykres 19 Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz zakończonych działalności w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w 2014 roku na terenie obszaru rewitalizacji i Gminy Raków..... 40
Wykres 20 Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców (w km^2) 41
Wykres 20 Udział obiektów, w których świadczone są usługi publiczne wymagające prac budowlanych i doposażenia w celu dostosowania ich do potrzeb mieszkańców w ogólnej liczbie tych obiektów 49

Załączniki

Załącznik 1. *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków*

Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

Załącznik 1

Marzec 2017

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Projekt „Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Raków na lata 2016–2025" jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

INICJATYWALOKALNA.PL

InicjatywaLokalna.pl
ul. Targowa 18/609, 25-520 Kielce
tel./fax 41 343 01 24
e-mail: biuro@inicjatywalokalna.pl
www.inicjatywalokalna.pl

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
Unia Europejska Fundusz Spójności

Spis treści

Wstęp 4
1. Charakterystyka Gminy Raków 5
2. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 9
3. Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wskaźników 15
   3.1. Sfera społeczna 15
   3.2. Sfera gospodarcza 18
   3.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna 21
   3.4. Sfera techniczna 24
   3.5. Sfera środowiskowa 27
   3.6. Wyniki diagnozy w poszczególnych sferach 31
4. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Raków 37
5. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Raków 39
Spis fotografii 62
Spis map 62
Spis schematów 64
Spis tabel 64
Załącznik 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków* 65

Wstęp

W związku z przemianami społeczno-gospodarczymi wywołanymi procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniami gospodarki wolnorynkowej, zachodzi szereg niekorzystnych procesów na obszarach jednostek samorządu terytorialnego, takich jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W takiej sytuacji strategiczne programowanie rozwoju gminy, a w szczególności procesu rewitalizacji, musi być oparte na wynikach analiz zróżnicowania koncentracji zjawisk kryzysowych wewnątrz gminy. Takie podejście umożliwia zaplanowanie działań odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów na danym obszarze.

Podstawę formalno-prawną umożliwiającą prowadzenie procesu rewitalizacji do końca 2023 roku przez gminę w zakresie swoich właściwości, stanowią: *Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) oraz *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* zatwierdzone w dniu 02.08.2016 r. przez Ministra Rozwoju. Na mocy art. 18 ust. 2 pkt 6 ww. ustawy „do wyłącznej właściwości rady gminy należy (…) uchwalanie programów gospodarczych".

Zgodnie z załącznikiem *Cechy i elementy programów rewitalizacji* do ww. Wytycznych, program rewitalizacji powinien zawierać co najmniej: „diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Diagnoza zawarta w programie obejmuje analizę wszystkich sfer (…), a w szczególności pogłębioną analizę kwestii społecznych dla określenia potrzeb podjęcia wyprzedzających działań o charakterze społecznym (dotyczącym rozwiązywania problemów społecznych oraz pobudzającym aktywność lokalną)".

Niniejszy dokument obejmuje diagnozę Gminy Raków, która służy zidentyfikowaniu obszarów gminy w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Analiza obejmuje cały obszar gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne, a przeprowadzona została w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Diagnoza jest załącznikiem 1. do Programu Rewitalizacji i stanowi podstawę do określenia zasięgu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków.

1. Charakterystyka Gminy Raków

Gmina Raków jest gminą wiejską, położoną w województwie świętokrzyskim, w południowo-wschodniej części powiatu kieleckiego, w odległości 42 km od Kielc. Od północnego-wschodu graniczy z Gminą Łagów (powiat kielecki), od północnego-zachodu z Gminą Daleszyce (powiat kielecki), od zachodu z Gminą Pierzchnica (powiat kielecki), od południa i południowego-wschodu z gminami Szydłów, Staszów i Bogoria (powiat staszowski), a od wschodu na niewielkim odcinku z Gminą Iwaniska (powiat opatowski).

Mapa 1 Położenie Gminy Raków na tle województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego

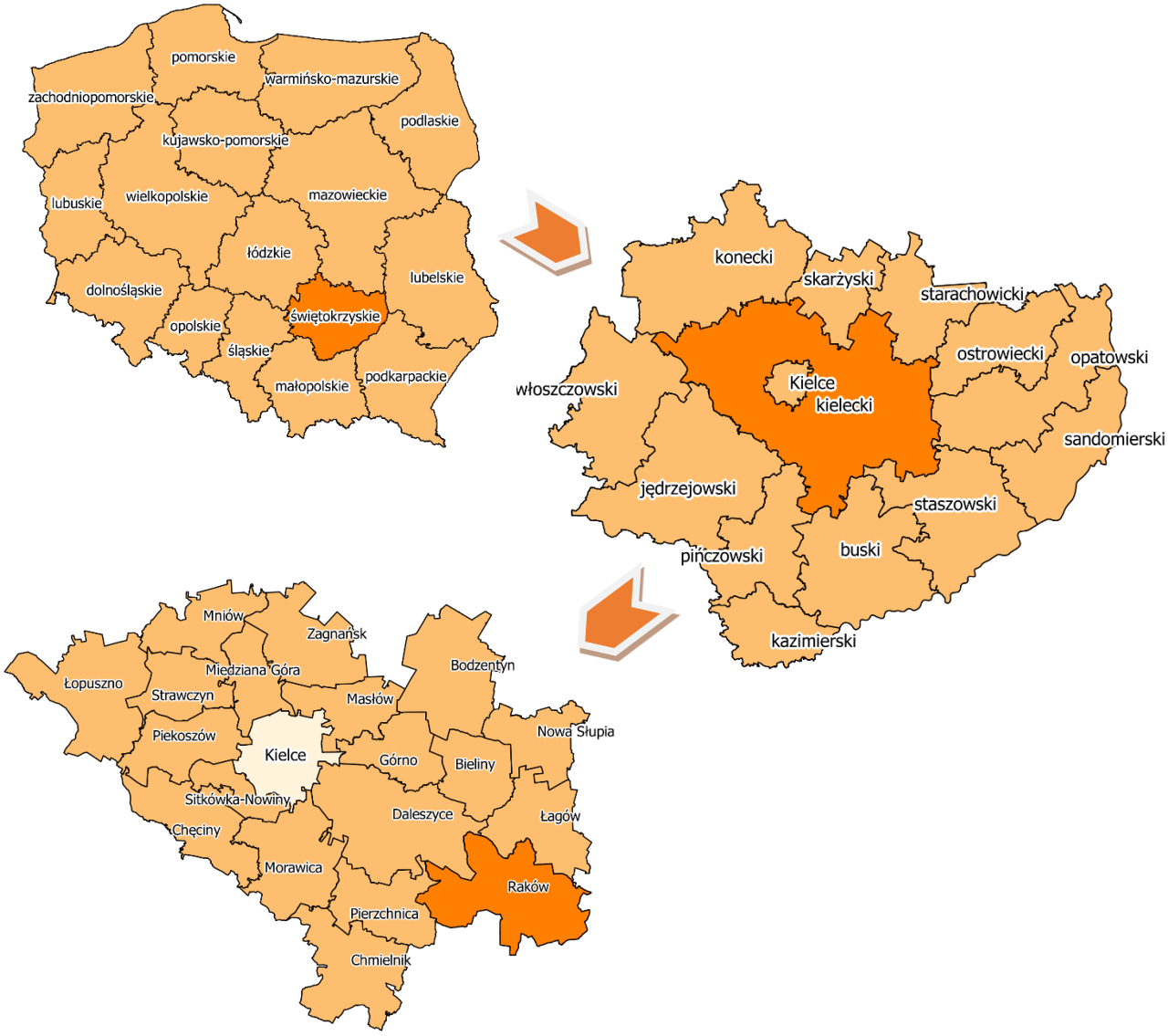

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (codgik.gov.pl) z wykorzystaniem programu QGIS 2.8.9 – Wien

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Według danych Urzędu Gminy Raków na koniec 2014 roku powierzchnia ogółem gminy wynosiła 190,5 km^2, natomiast zamieszkiwało ją 5 823 osoby.

Zgodnie z §16 *Statutu Gminy Raków*[1] oraz załącznikiem nr 4 do Statutu, gminę tworzy 28 jednostek pomocniczych zwanych sołectwami: Bardo, Celiny, Chańcza, Dębno, Drogowle, Głuchów, Głuchów-Lasy, Jamno, Korzenno, Koziel, Lipiny, Mędrów, Nowa Huta, Ociesęki, Papiernia, Pągowiec, Pułaczów, Radostów, Raków, Rakówka, Rembów, Smyków, Szumsko, Szumsko-Kolonia, Wola Wąkopna, Wólka Pokłonna, Zalesie, Życiny. Siedzibą władz gminy jest sołectwo Raków.

Największym sołectwem w gminie jest Chańcza, która zajmuje powierzchnię 24,08 km^2, co stanowi 12,6% powierzchni gminy. Najmniejszym sołectwem są Lipiny z powierzchnią 2,43 km^2, zajmują 1,3% terenu gminy.

W związku z powyższym diagnoza dotyczy obszaru całej gminy, w tym obszarów niezamieszkałych i poprzemysłowych.

Podział Gminy Raków na jednostki strukturalne na potrzeby przeprowadzenia diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przedstawia mapa 2.

Do opracowania map poglądowych obrazujących podział Gminy Raków na jednostki strukturalne wykorzystano zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, będących w zasobach Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej[2]. W związku z tym, na przedstawionych w dokumencie mapach, występują niewielkie rozbieżności w stosunku do przyjętego podziału i statutu gminy. Sołectwo Szumsko-Kolonia na mapach przedstawione jest jako Kolonia Szumsko.

[1] Statut został przyjęty Uchwałą Nr VI/41/2003 Rady Gminy w Rakowie z dnia 20 czerwca 2003 roku.
[2] Strona internetowa Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, codgik.gov.pl, inf. z dnia 20.07.2016.

Mapa 2 Podział Gminy Raków na jednostki strukturalne

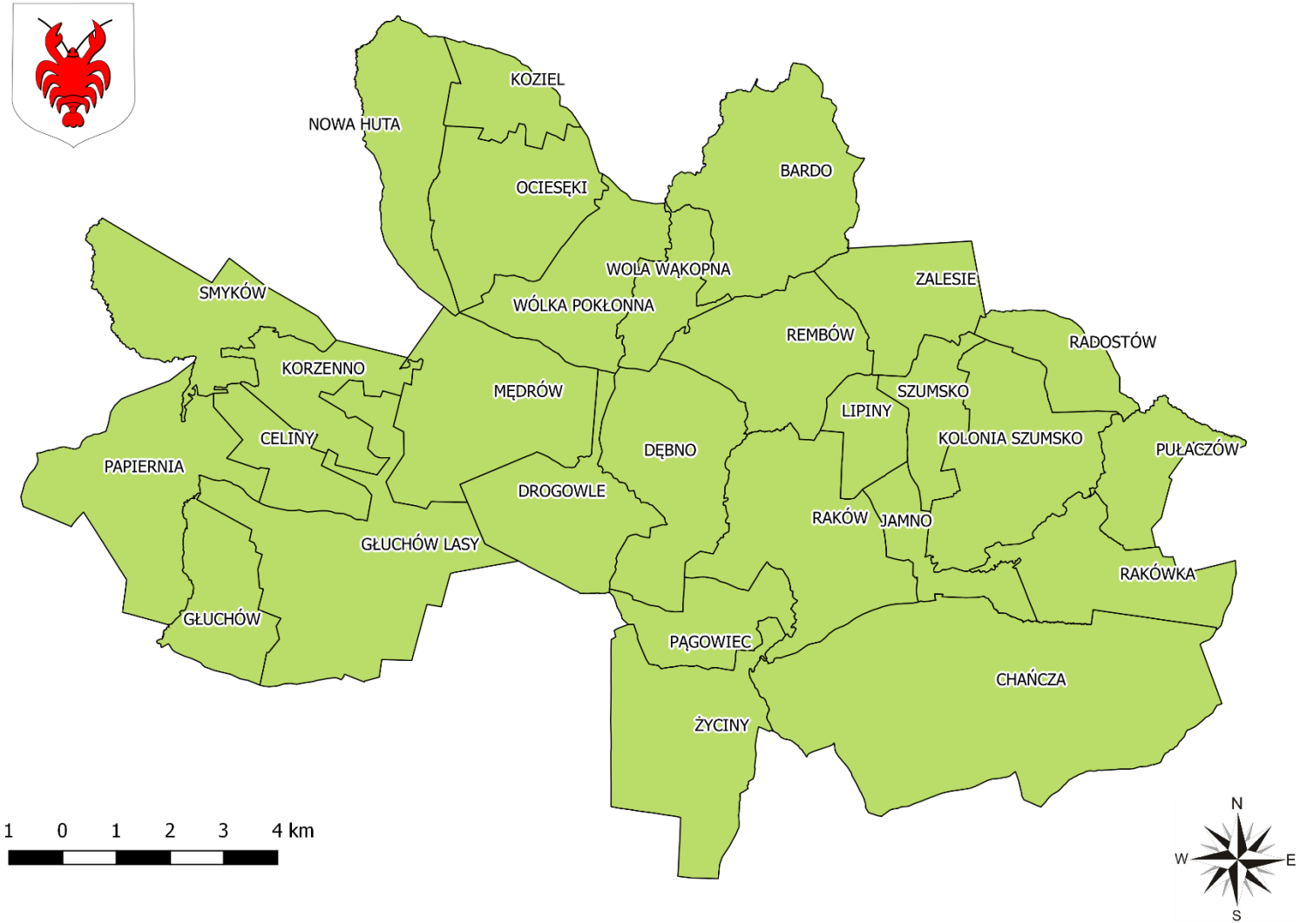

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Podstawowe dane dotyczące powierzchni i liczby ludności poszczególnych sołectw na terenie Gminy Raków na koniec 2014 roku zestawione zostały w tabeli 1.

Tabela 1 Zestawienie podstawowych danych dotyczących jednostek strukturalnych Gminy Raków (stan na koniec 2014 roku)

Lp.	Jednostka strukturalna	Powierzchnia (km^2)	Udział w powierzchni ogólnej gminy (%)	Liczba ludności (osoba)	Udział w liczbie mieszkańców gminy ogółem (%)
Sołectwa gminy					
1.	Bardo	9,95	5,2	393	6,7
2.	Celiny	3,28	1,7	54	0,9
3.	Chańcza	24,08	12,6	417	7,2
4.	Dębno	8,30	4,4	65	1,1
5.	Drogowle	6,38	3,3	137	2,4
6.	Głuchów	4,52	2,4	134	2,3
7.	Jamno	2,82	1,5	81	1,4
8.	Korzenno	4,35	2,3	122	2,1
9.	Koziel	3,02	1,6	121	2,1
10.	Głuchów Lasy	13,11	6,9	67	1,2
11.	Lipiny	2,43	1,3	106	1,8
12.	Mędrów	9,40	4,9	97	1,7
13.	Nowa Huta	6,23	3,3	330	5,7
14.	Ociesęki	7,64	4,0	404	6,9
15.	Papiernia	9,67	5,1	27	0,5
16.	Pągowiec	4,08	2,1	84	1,4
17.	Pułaczów	3,74	2,0	80	1,4
18.	Radostów	3,00	1,6	156	2,7
19.	Raków	9,51	5,0	1101	18,9
20.	Rakówka	5,95	3,1	125	2,1
21.	Rembów	6,99	3,7	250	4,3
22.	Smyków	6,96	3,7	35	0,6
23.	Szumsko	3,08	1,6	231	4,0
24.	Szumsko-Kolonia	8,63	4,5	172	3,0
25.	Wola Wąkopna	3,09	1,6	113	1,9
26.	Wólka Pokłonna	6,28	3,3	267	4,6
27.	Zalesie	5,00	2,6	341	5,9
28.	Życiny	8,99	4,7	313	5,4
SUMA		**190,50**	**100**	**5 823**	**100**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

2. Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opiera się na *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* zatwierdzonych przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku.

Zgodnie z pkt 1 z rozdziału 3 ww. Wytycznych, *rewitalizacja* to „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych", dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w pkt 2, który wskazuje na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako „stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska;
3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych;
4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy"[3].

[3] *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, 02.08.2016, s. 6–7.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Raków podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym. W procesie diagnostycznym na terenie gminy przyjęto podział na sołectwa. Analiza danych ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na przestrzenne zróżnicowanie diagnozowanych zjawisk oraz stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

Zgodnie z ww. Wytycznymi, w przeprowadzonej diagnozie na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Raków z podziałem na jednostki strukturalne. Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto wskaźniki przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Raków w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej

Sfera	Cechy szczegółowe sfery	Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych
SPOŁECZNA	Trendy demograficzne	1.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	Urząd Gminy Raków
		2.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	%	
		3.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	
		4.	Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	szt.	
	Sytuacja na rynku pracy/bezrobocie	5.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	%	Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach
		6.	Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem	%	
	Skala problemów społecznych	7.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem	szt.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakowie
		8.	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	szt.	
		9.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 000 mieszkańców	szt.	

		10.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców	szt.	
		11	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców	szt.	
		12.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców	szt.	
		13.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców	szt.	
		14.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 1 000 mieszkańców	szt.	
		15.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców	szt.	
		16.	Liczba założonych tzw. „niebieskich kart" na 10 tys. mieszkańców	szt.	
	Poziom edukacji i wychowania przedszkolnego	17.	Średnie % wyniki ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej *(dane dla gminy)*	%	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
		18.	Średnie % wyniki z egzaminów gimnazjalnych *(dane dla gminy)*	%	
	Poziom edukacji i wychowania przedszkolnego	19.	Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym *(dane dla gminy)*	%	Główny Urząd Statystyczny (BDL)
	Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego	20.	Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1 000 mieszkańców *(dane dla gminy)*	szt.	Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach
		21.	Wskaźnik wykrywalności przestępstw stwierdzonych przez Policję *(dane dla gminy)*	%	
	Udział w życiu publicznym	22.	Frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku	%	Urząd Gminy Raków
	Aktywność społeczna/ kulturalna mieszkańców	23.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców *(dane dla gminy)*	szt.	Główny Urząd Statystyczny (BDL)
		24.	Udział czytelników zarejestrowanych w Gminnej Bibliotece Publicznej (filia w Rakowie i Szumsku) w ogólnej liczbie mieszkańców	%	Gminna Biblioteka Publiczna w Rakowie
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	25.	Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	Urząd Gminy Raków
		26.	Liczba zakończonych działalności gospodarczych na 1 000 osób w wieku produkcyjnym	szt.	

	Sytuacja gospodarcza	27.	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców *(dane dla gminy)*	szt.	Główny Urząd Statystyczny (BDL)
		28.	Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców *(dane dla gminy)*	szt.	
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Wyposażenie w infrastrukturę społeczną	29.	Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców	km^2	Urząd Gminy Raków
	Poziom obsługi komunikacyjnej	30.	Udział budynków mieszkalnych mających bezpośredni dostęp do dróg asfaltowych w liczbie budynków ogółem	%	
TECHNICZNA	Dziedzictwo kulturowe	31.	Udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie zabytków ogółem	%	
	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	32.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
		33.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
	Stan techniczny obiektów świadczących usługi publiczne	34.	Udział obiektów, w których świadczone są usługi publiczne wymagające prac budowlanych i doposażenia w celu dostosowania ich do potrzeb mieszkańców w ogólnej liczbie tych obiektów	%	
ŚRODOWISKOWA	Zieleń urządzona	35.	Udział terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni terenu	%	
	Odpady niebezpieczne	36.	Ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	m^2	
	Formy ochrony przyrody	37.	Położenie na obszarach objętych formami ochrony przyrody (obszar Natura 2000, rezerwat przyrody, park krajobrazowy)	TAK/NIE	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
	Tereny zalewowe	38.	Położenie na terenach zagrożonych wystąpieniem powodzi	TAK/NIE	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Źródło: Opracowanie własne

Proces diagnostyczny został przeprowadzony we współpracy pracowników Urzędu Gminy Raków i jednostek organizacyjnych gminy wraz z zespołem zewnętrznych ekspertów. W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi. Dla przyjętych jednostek referencyjnych pozyskano dane statystyczne gromadzone w zasobach Urzędu Gminy Raków, Gminnego Ośrodka Pomocy

Społecznej w Rakowie oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, a także ogólnodostępne dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy był spacer studyjny pracownika Urzędu Gminy Raków, który miał na celu zdiagnozowanie problemów w sferze funkcjonalno-przestrzennej. Przestrzenne zróżnicowanie diagnozowanych zjawisk przedstawione zostało w załączniku 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków.*

Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została przy uwzględnieniu zapisów pkt 4 w rozdziale 3 *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020,* który stanowi, że jest to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (…), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów, a także nawiązanie do gminnych dokumentów strategicznych i planistycznych, w których wybrany obszar będzie ujęty jako ośrodek koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w gminie.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Raków, przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

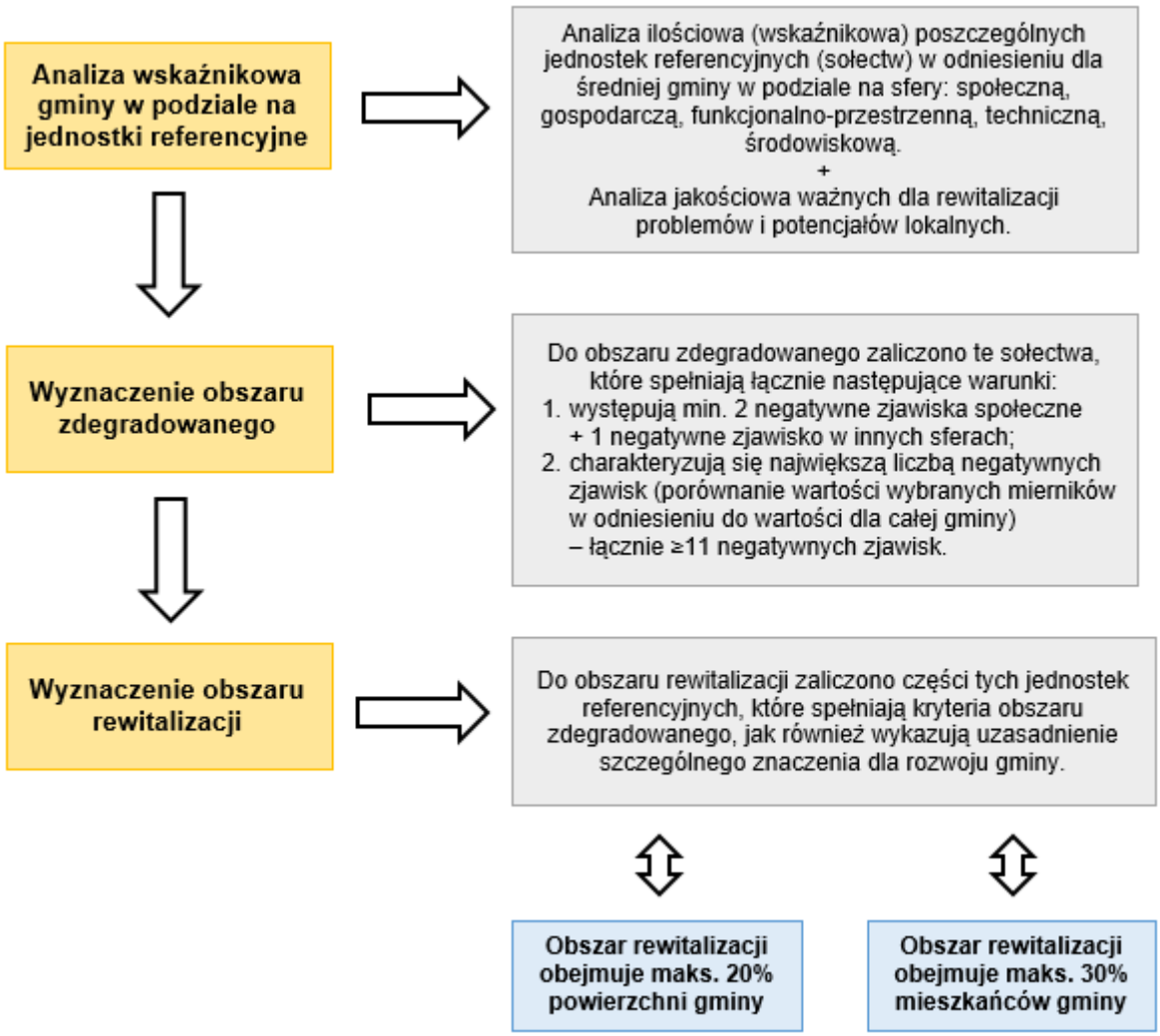

Źródło: Opracowanie własne

3. Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wskaźników

3.1. Sfera społeczna

Sfera społeczna jest najważniejszym elementem procesu diagnostycznego na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ponieważ celem planowanych działań jest poprawa warunków i jakości życia społeczności lokalnej. Zgodnie z pkt 2 z rozdziału 3 Wytycznych, o stanie kryzysowym na danym obszarze gminy świadczy „koncentracja negatywnych zjawisk społecznych w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym".

W związku z tym wykonana została porównawcza analiza ilościowa danych statystycznych dla poszczególnych jednostek referencyjnych ze średnią wartością dla gminy w zakresie: trendów demograficznych, sytuacji na rynku pracy/bezrobocia, opieki społecznej, skali problemów społecznych, poziomu edukacji i wychowania przedszkolnego, stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, udziału w życiu publicznym oraz aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców. Główne problemy w odniesieniu do jednostek planistycznych podlegających analizie odzwierciedlają wskaźniki opisujące powyższy zakres, których wartość jest niekorzystna w porównaniu do średniej dla gminy. Przedstawia to załącznik 1. do niniejszego dokumentu.

W celu określenia koncentracji problemów w sferze społecznej przyjęto metodę naturalnego podziału (tzw. „Jenks"), która opiera się o algorytmy takiego rozmieszczenia wartości zbioru danych w klasach, aby w każdej z klas zminimalizować średnią dewiację zbioru w grupie, maksymalizując w stosunku do innych grup. Innymi słowy, metoda ta dąży do zredukowania wariancji wewnątrz klasy, na rzecz maksymalizowania wariancji pomiędzy klasami. Zjawiska kryzysowe w sferze społecznej zostały przedstawione w poszczególnych grupach: bardzo wysokie natężenie problemów (12–14), wysokie natężenie problemów (8–11), średnie natężenie problemów (6–7) oraz niskie natężenie problemów (1–5).

Część wskaźników charakteryzujących sferę społeczną podana została wyłącznie jako średnia dla całej gminy, która została porównana do średniej dla powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski. W związku z tym nastąpiła również konieczność wyłączenia tych wskaźników z analizy ilościowej problemów.

Po przeanalizowaniu zgromadzonych danych, które przedstawione są w Załączniku 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych*

jednostek referencyjnych w Gminie Raków można stwierdzić, że największe natężenie problemów zidentyfikowanych w sferze społecznej występuje w sołectwach: Pułaczów (14), Rakówka (14) oraz Wola Wąkopna (12).

Poglądową koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w poszczególnych jednostkach referencyjnych przedstawiono na mapie 3.

Czynniki powodujące sytuację kryzysową w sferze społecznej w odniesieniu do jednostek referencyjnych podlegających analizie to przede wszystkim:

1) proces dziedziczenia ubóstwa i uzależnienia od systemu pomocy społecznej;
2) postępujący proces starzenia się społeczeństwa;
3) niedostosowanie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.

Ponadto wyniki przeprowadzonego w dniach od 3 czerwca do 1 lipca 2016 roku badania ankietowego dotyczącego m.in. oceny sytuacji w gminie w sferze społecznej, wskazują na problemy w zakresie: sytuacji na rynku pracy, dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców, aktywności i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne, dostępności do opieki żłobkowej, poziomu edukacji i oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach, dostępności i zróżnicowania oferty kulturalnej oraz spędzania czasu wolnego.

Mapa 3 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

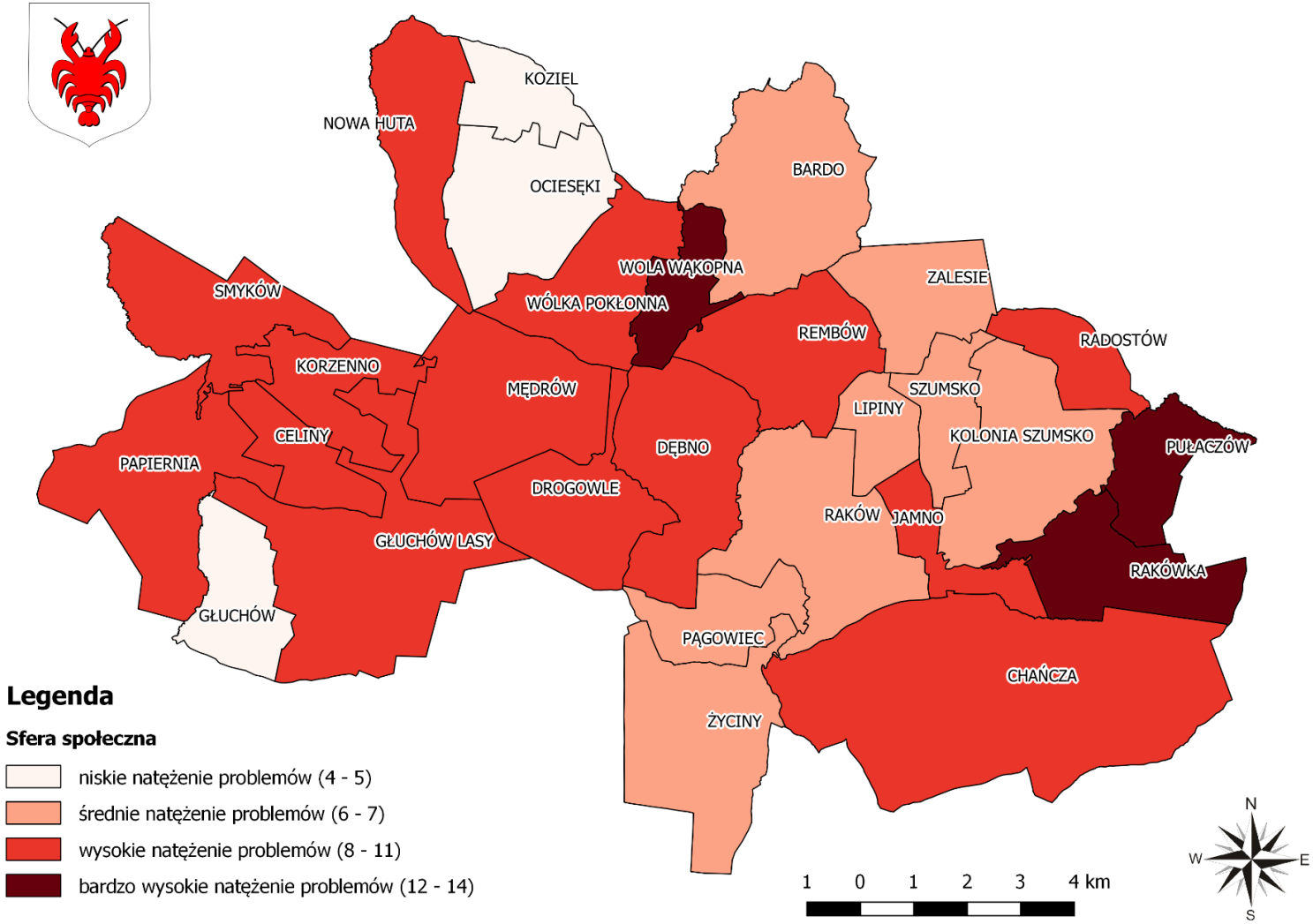

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie

3.2. Sfera gospodarcza

Zgodnie z pkt 2 w rozdziale 3 Wytycznych, obszar gminy może znajdować się w stanie kryzysowym z uwagi na koncentrację negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, w szczególności takich jak: „niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw".

Sytuację w zakresie przedsiębiorczości mieszkańców na terenie Gminy Raków zobrazowano przy pomocy następujących wskaźników: „liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym" oraz „liczba zakończonych działalności gospodarczych na 1 000 osób w wieku produkcyjnym". Główny problem w odniesieniu do jednostek planistycznych podlegających analizie odzwierciedla niższa wartość pierwszego wskaźnika oraz wyższa drugiego w porównaniu do średniej dla gminy.

Z danych przedstawionych w Załączniku 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków* wynika, że obszary, które charakteryzują się wysokim natężeniem problemów to tereny obejmujące sołectwa: Bardo, Celiny, Chańcza, Głuchów, Jamno, Korzenno, Lipiny, Wólka Pokłonna.

Z uwagi na brak możliwości pozyskania danych zagregowanych do poziomu sołectw gminy, pozostałe dwa wskaźniki, tj. „liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców" oraz „liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców" podane zostały wyłącznie jako średnia dla całej gminy. Została ona porównana do średniej dla powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego i Polski, aby zobrazować sytuację gospodarczą na terenie gminy. W związku z tym zaistniała również konieczność wyłączenia ww. wskaźników z analizy porównawczej.

Koncentrację stanu kryzysowego w sferze gospodarczej w podziale na poszczególne jednostki referencyjne Gminy Raków przedstawia mapa 4.

Czynnikiem powodującym sytuację kryzysową w sferze gospodarczej w odniesieniu do jednostek referencyjnych podlegających analizie to przede wszystkim brak zlokalizowania dużych przedsiębiorstw, niedostateczne zróżnicowanie działalności gospodarczych czy ich niedostosowanie do sytuacji na rynku.

Wyniki przeprowadzonego w dniach od 3 czerwca do 1 lipca 2016 roku badania ankietowego dotyczącego m.in. oceny sytuacji w gminie w sferze gospodarczej pokazują,

że mieszkańcy zauważają problemy w zakresie przedsiębiorczości społeczności lokalnej oraz funkcjonowania systemu wsparcia mikro i małej przedsiębiorczości na terenie gminy.

Mapa 4 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

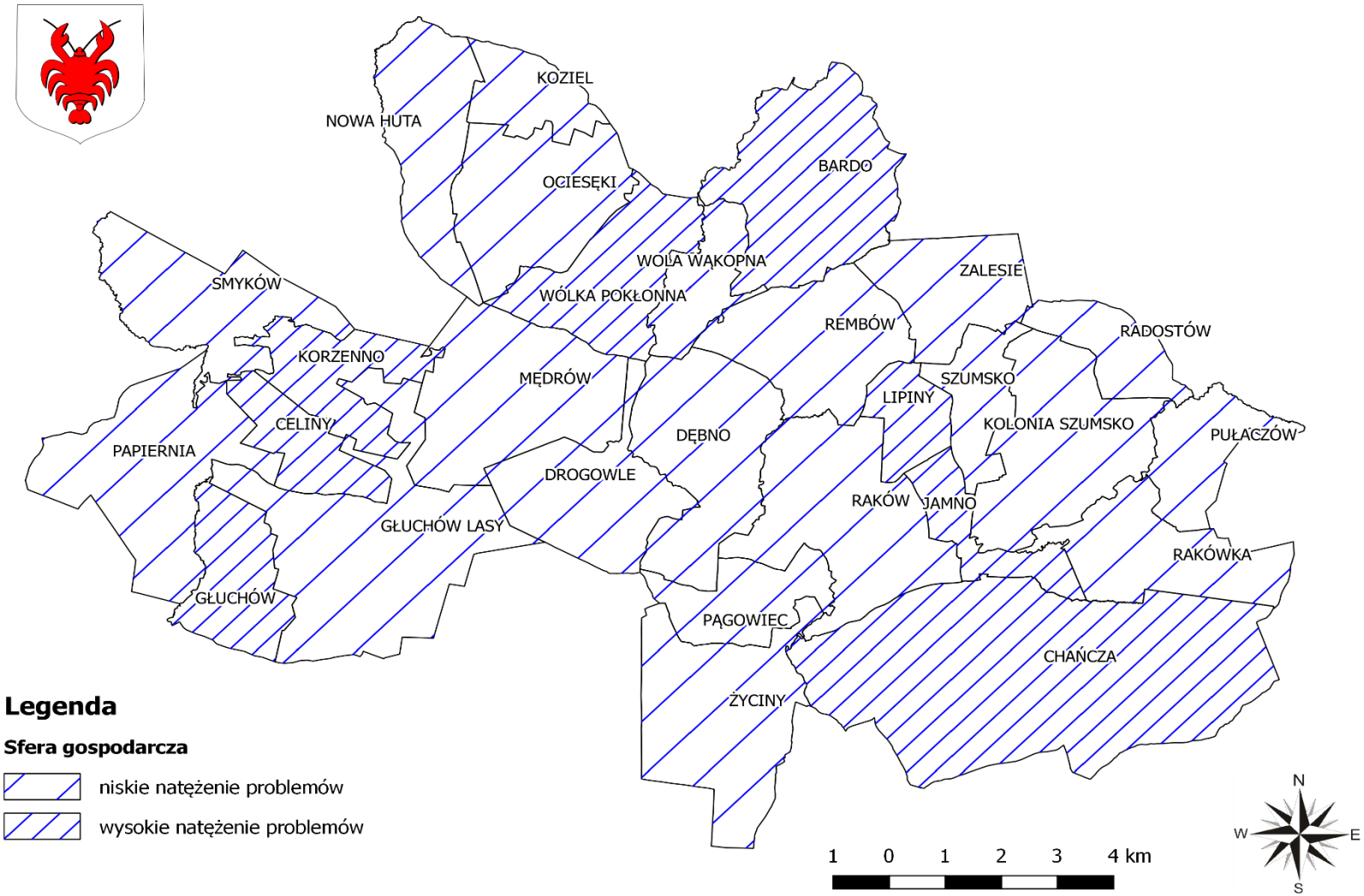

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

3.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Według zapisów pkt 2 z rozdziału 3 Wytycznych, obszar gminy znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych, a w szczególności „niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych".

W związku z powyższym dokonano diagnozy ww. problemów za pomocą porównania wartości wybranych wskaźników charakteryzujących sferę przestrzenno-funkcjonalną ze średnią wartością dla całej Gminy Raków. Do analizy przyjęto następujące wskaźniki: „powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców" oraz „udział budynków mieszkalnych mających bezpośredni dostęp do dróg asfaltowych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem". Główny problem w odniesieniu do jednostek planistycznych podlegających analizie odzwierciedlają niższe wartości powyższych wskaźników w porównaniu do średniej dla gminy.

Na podstawie zebranych danych, w podziale na przyjęte jednostki referencyjne Gminy Raków, zawartych w Załączniku 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków* można stwierdzić, że wysoką koncentracją ww. problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej charakteryzują się sołectwa: Bardo, Głuchów, Jamno, Korzenno, Nowa Huta, Papiernia, Pułaczów, Radostów, Rembów, Smyków, Wólka Pokłonna, Zalesie. W pozostałych sołectwach jest niskie natężenie problemów. W sołectwie Szumsko i Życiny nie zidentyfikowano problemów w ww. sferze.

Rozkład koncentracji stanu kryzysowego w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w podziale na poszczególne jednostki referencyjne Gminy Raków przedstawia mapa 5.

Głównymi czynnikami powodującymi sytuację kryzysową w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w odniesieniu do jednostek referencyjnych podlegających analizie to przede wszystkim niska estetyka i funkcjonalność obiektów użyteczności, przestrzeni publicznej oraz zabudowy mieszkaniowej.

Wyniki przeprowadzonego w dniach od 3 czerwca do 1 lipca 2016 roku badania ankietowego dotyczącego m.in. oceny sytuacji w gminie w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

wskazują, że mieszkańcy zauważają niedostateczne zagospodarowanie i estetykę przestrzeni publicznych, a także niewystarczające wyposażenie w bazę sportową i rekreacyjno--wypoczynkową.

Mapa 5 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

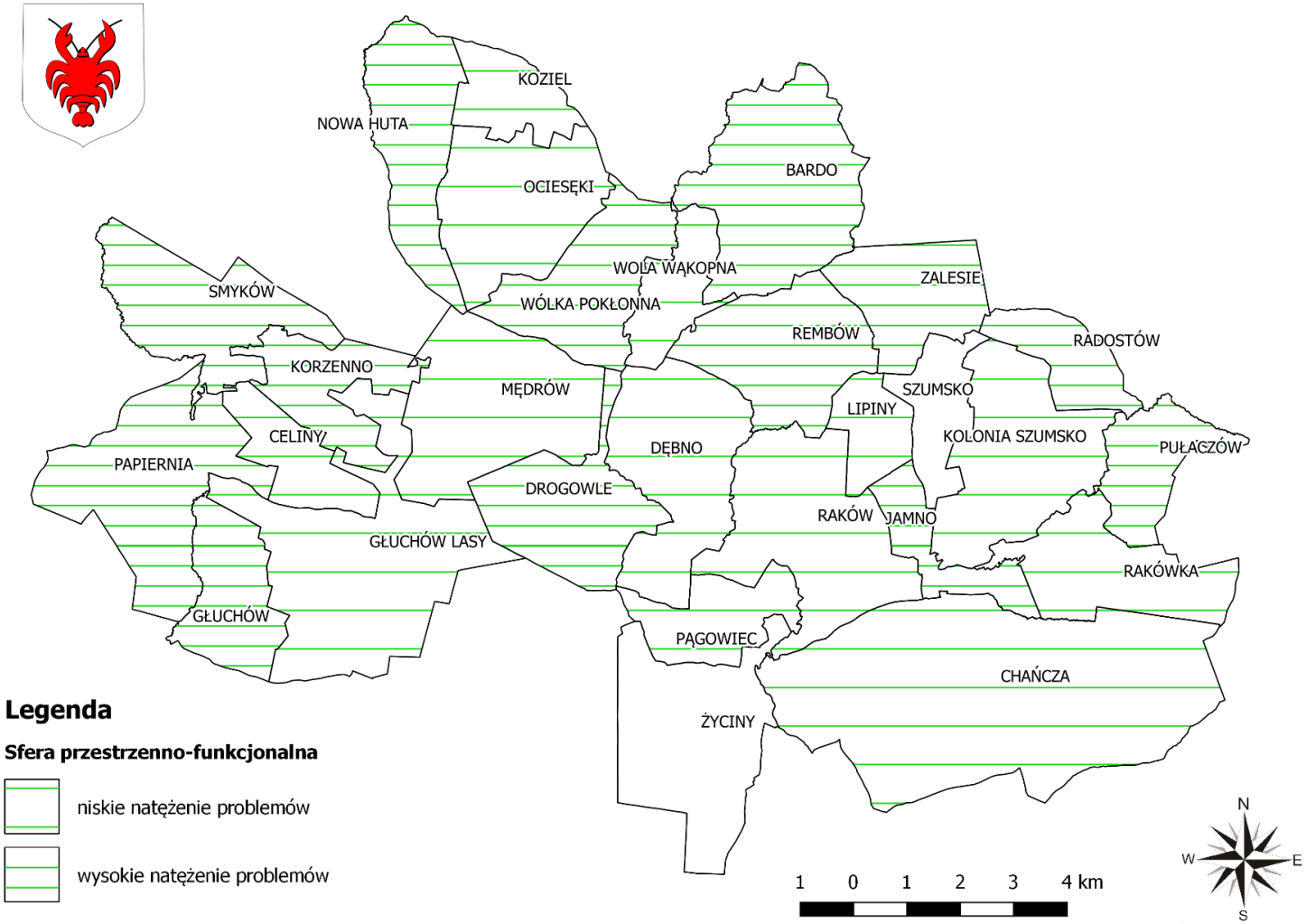

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Unia Europejska
Fundusz Spójności

3.4. Sfera techniczna

Infrastruktura techniczna gminy oraz zasoby i warunki mieszkaniowe determinują w znacznym stopniu jakość życia mieszkającej na danym terenie ludności. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną w sensie jej struktury, lokalizacji, jakości i dostępności ma znaczny wpływ na rozwój jednostki samorządu oraz stanowi jeden z podstawowych czynników kształtujących jej atrakcyjność i konkurencyjność. Przesądza również o kosztach inwestycyjnych rewitalizacji danego obszaru. Im wyższy jest stopień rozwoju infrastruktury technicznej, tym lepsze są warunki do przeprowadzenia zaplanowanych w jej zakresie zadań.

Zgodnie z pkt 2 z rozdziału 3 Wytycznych, o stanie kryzysowym na obszarze gminy świadczą również wskaźniki charakteryzujące sferę techniczną, a są to w szczególności „degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska".

Sferę techniczną zdiagnozowano na podstawie następujących wskaźników: „udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie zabytków ogółem", „udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych", „udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych" oraz „udział obiektów, w których świadczone są usługi publiczne wymagające prac budowlanych i doposażenia w celu dostosowania ich do potrzeb mieszkańców w ogólnej liczbie tych obiektów", których wartości w poszczególnych jednostkach referencyjnych porównano do średniej dla całej gminy. Główne problemy w odniesieniu do jednostek planistycznych podlegających analizie odzwierciedlają wyższe wartości wskaźników dotyczących stanu zabytków oraz obiektów, w których świadczone są usługi publiczne oraz niższe wartości dotyczące przyłączy do sieci wodno-kanalizacyjnej w odniesieniu do średniej dla gminy.

Biorąc pod uwagę dane zawarte w Załączniku 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków* należy wskazać, że wysoka koncentracja problemów w sferze technicznej występuje na terenie sołectwa Bardo. Natomiast ww. problemów nie zidentyfikowano na terenie sołectw: Chańcza, Dębno, Pągowiec oraz Życiny.

Rozmieszczenie natężenia problemów w sferze technicznej w podziale na poszczególne jednostki referencyjne Gminy Raków przedstawiono na mapie 6.

Głównymi czynnikami powodującymi sytuację kryzysową w sferze technicznej w odniesieniu do jednostek referencyjnych podlegających analizie to przede wszystkim postępująca degradacja techniczna budynków oraz niedostatecznie uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa.

Ponadto na podstawie przeprowadzonego w dniach od 3 czerwca do 1 lipca 2016 roku badania ankietowego można stwierdzić, że społeczność lokalna pozytywnie ocenia dostępność i stan infrastruktury technicznej: drogowej, wodociągowej i kanalizacyjnej.

Mapa 6 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

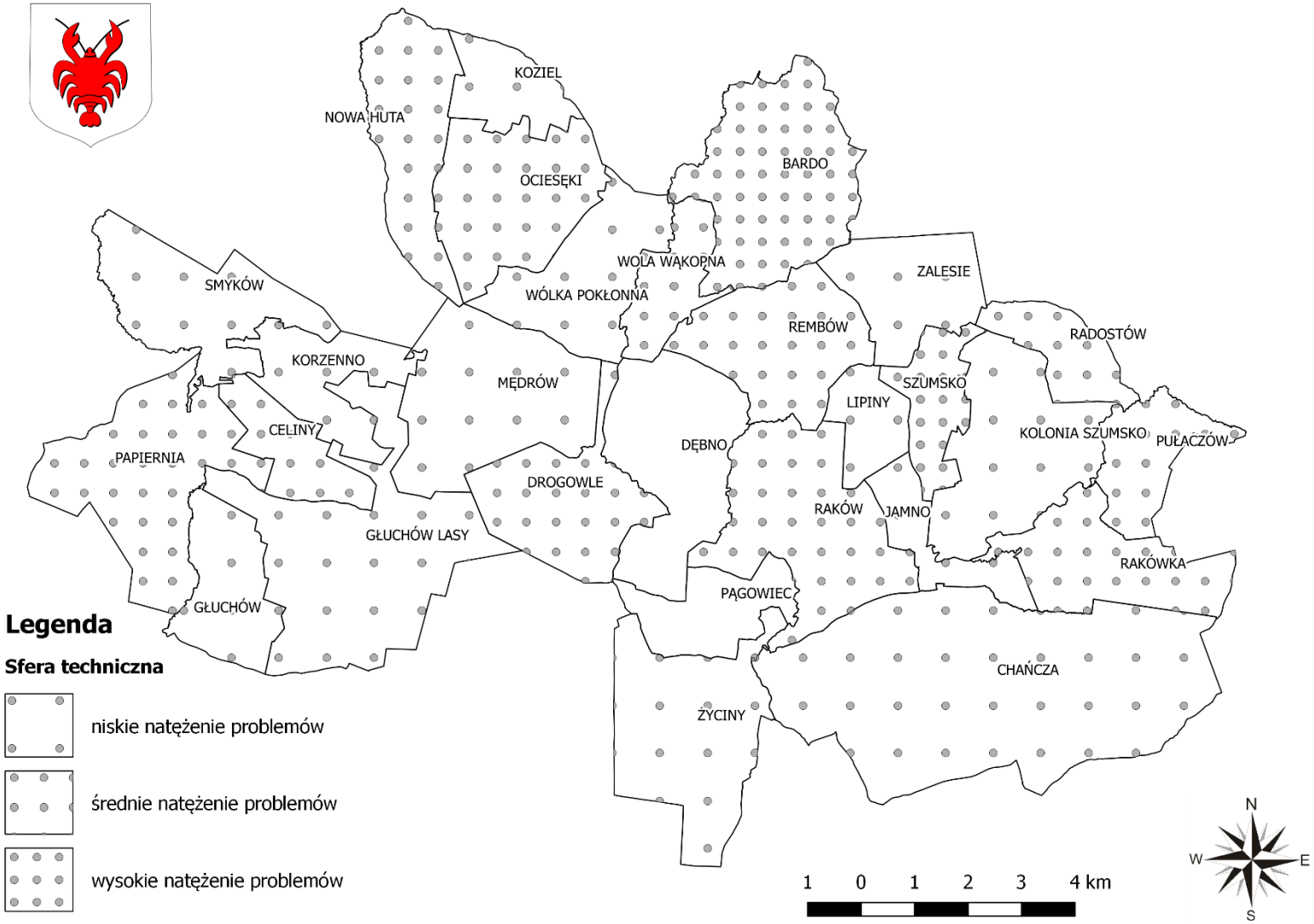

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

3.5. Sfera środowiskowa

Zgodnie z pkt 2 z rozdziału 3 Wytycznych, obszar gminy znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk środowiskowych, a w szczególności „przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi lub stanu środowiska".

Z uwagi na brak możliwości pozyskania danych zagregowanych do poziomu sołectw gminy, sytuację w zakresie stanu środowiska zdiagnozowano m.in. na podstawie wskaźników „udział terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni terenu" oraz „ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest". Z danych przedstawionych na mapie 7 wynika, że wysokim natężeniem problemów charakteryzują się sołectwa: Bardo, Chańcza, Ociesęki, Rębów, Wólka Pokłonna, Zalesie, Życiny.

Wyniki przeprowadzonego w dniach od 3 czerwca do 1 lipca 2016 roku badania ankietowego dotyczącego m.in. oceny sytuacji w gminie w sferze środowiskowej wskazują, że mieszkańcy pozytywnie postrzegają stan środowiska naturalnego i zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy.

Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach (WIOŚ), dotyczących oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim[4]. Klasyfikacji podlegały dwie strefy – Miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska. Gmina Raków leży w obszarze rozległej powierzchniowo strefy świętokrzyskiej (PL2602) o powierzchni 11 601 km^2, do której należą wszystkie powiaty województwa świętokrzyskiego z wyłączeniem Miasta Kielce. Analizując wyniki oceny rocznej na terenie strefy świętokrzyskiej należy zauważyć, że nie dotrzymano:

- poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-godzinnych pyłu PM10;
- poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5 dla fazy II;
- poziomu docelowego B(a)P;
- poziomu celu długoterminowego dla ozonu.

[4] Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.pios.gov.pl/raporty,raporty.htm, inf. z dnia 01.07.2016.

Mapa 7 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

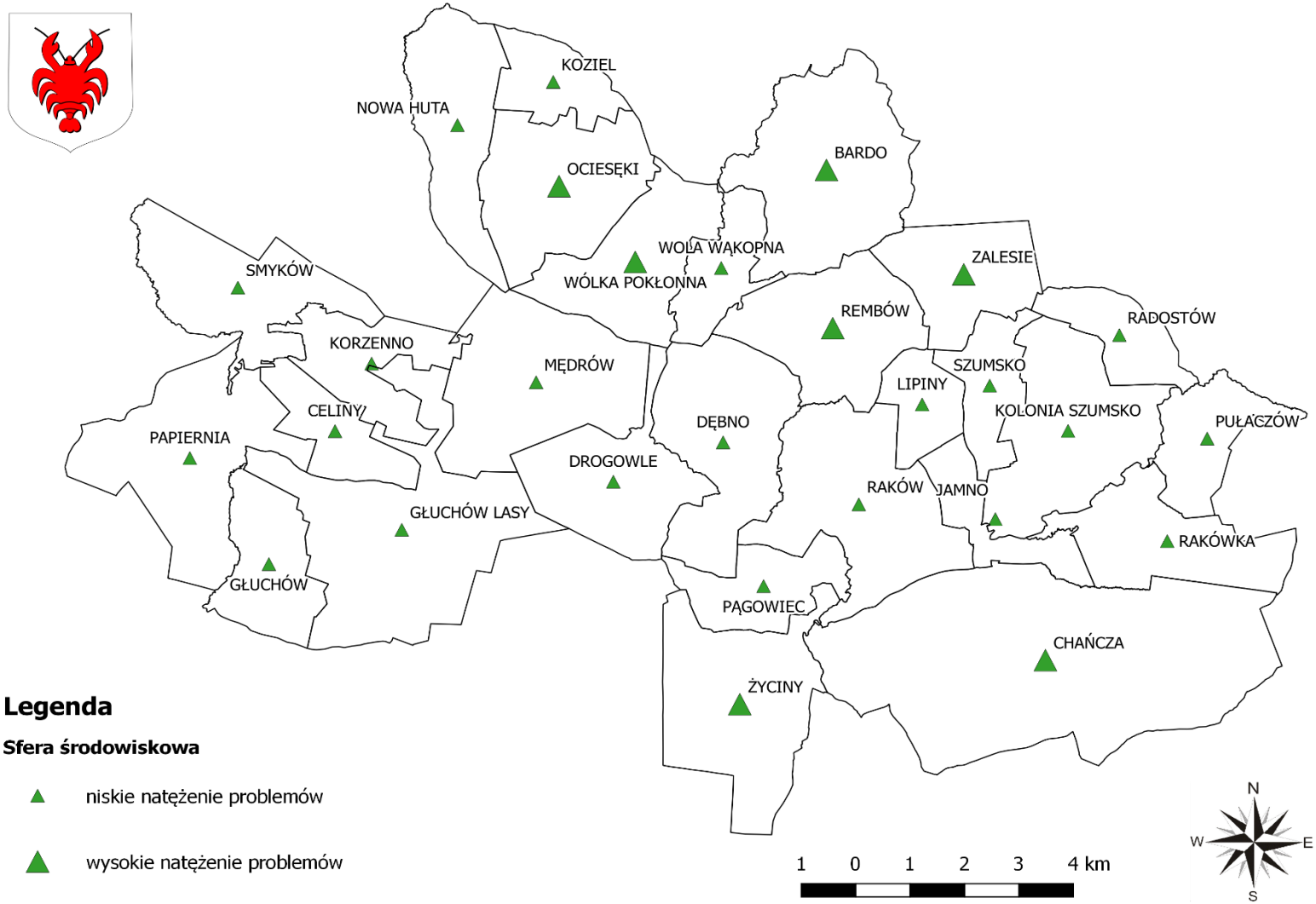

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Na obszarze województwa świętokrzyskiego wyznaczono obszary potencjalnych przekroczeń wartości dopuszczalnych ww. zanieczyszczeń. Na mapie 8 przedstawiony został potencjalny obszar przekroczeń poziomu docelowego B(a)P, który obejmował całe województwo świętokrzyskie[5].

Mapa 8 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (1ng/m^3) w województwie świętokrzyskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce 2015, s. 31

Gmina Raków położona jest w granicach Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Ponadto północno-wschodnią część gminy obejmuje Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy.

[5] Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach, kielce.pios.gov.pl, inf. z dnia 17.06.2016.

Powierzchnia Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zgodnie z *Uchwałą Nr XLIX/878/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 roku w sprawie Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu* (Dz. Urz. Woj. Święt. z dnia 25.11.2014 r. poz. 3152) wynosi 25 336 ha, z czego na terenie gminy jest 8 227 ha. Obszar ten obejmuje sołectwa: Celiny, Dębno, Drogowle, Głuchów, Głuchów Lasy, Jamno, Szumsko-Kolonia, Korzenno, Lipiny, Mędrów, Papiernia, Radostów, Raków, Rembów, Szumsko, Zalesie.

Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu zgodnie z *Uchwałą Nr XXXV/620/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 roku dotyczącą wyznaczenia Chmielnicko-Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu* (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 3312) obejmuje powierzchnię 60 733 ha, z czego na terenie gminy znajduje się 4 690 ha. Obszar ten obejmuje sołectwa: Chańcza, Pągowiec, Pułaczów Rakówka, Życiny.

Powierzchnia Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego zgodnie z *Uchwałą Nr XLIX/870/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 roku w sprawie utworzenia Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazu* (Dz. Urz. Woj. Święt. z dnia 25.11.2014 r. poz. 3146) wynosi 20 693 ha, z czego na terenie gminy znajduje się 6 117 ha. Obszar ten obejmuje sołectwa: Bardo, Dębno, Drogowle, Korzenno, Koziel, Mędrów, Nowa Huta, Ociesęki, Rembów, Smyków, Wólka Pokłonna, Wola Wąkopna.

Ponadto na terenie gminy znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Lasy Cisowsko-Orłowińskie (PLH260040). Obszar ten utworzono w celu ochrony cennych gatunków siedliskowych zwierząt i roślin. Znajduje się on na terenie sołectw: Celiny, Dębno, Drogowle, Głuchów, Głuchów Lasy, Korzenno, Koziel, Mędrów, Nowa Huta, Papiernia, Smyków, Wólka Pokłonna, Wola Wąkopna. Znajduje się tutaj również 11 pomników przyrody oraz 5 użytków ekologicznych.

Głównym czynnikiem powodującym sytuację kryzysową w sferze środowiskowej w odniesieniu do jednostek referencyjnych podlegających analizie to przede wszystkim niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz niewiedza społeczeństwa dotycząca ekologicznych technologii i możliwości korzystania z zasobów energii odnawialnej.

3.6. Wyniki diagnozy w poszczególnych sferach

W związku z tym, że rewitalizacja ma wymiar terytorialny, ważne są te obszary gminy, na których występuje koncentracja negatywnych zjawisk i lokalnych potencjałów. Efektem przeprowadzonej diagnozy Gminy Raków w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, w podziale na przyjęte jednostki referencyjne – jest opracowana mapa poglądowa, łącząca dane z różnych dziedzin. W ten sposób została wykonana rzetelna analiza, która jednoznacznie wskazała, na których obszarach gminy nakładają się różnego rodzaju problemy.

Ważnym elementem diagnozy jest również określenie lokalnych potencjałów, które można wykorzystać do przezwyciężenia stanu kryzysowego na danym obszarze. Bez takiego podejścia nie ma szans na powodzenie procesu rewitalizacji oraz na trwałą i realną poprawę jakości i warunków życia społeczności lokalnej. Zidentyfikowane potencjały lokalne w podziale na sołectwa Gminy Raków zawarte zostały w tabeli 3.

Tabela 3 Potencjały lokalne w podziale na sołectwa Gminy Raków

Lp.	Nazwa	Zidentyfikowane potencjały lokalne[6]
1.	Bardo	1. Dziedzictwo kulturowe – kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP oraz cmentarz przykościelny wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa. 2. Walory przyrodnicze – duża ilość terenów zielonych oraz lasów Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego. 3. Aktywna społeczność lokalna – Koło Gospodyń Wiejskich w Bardzie, będące wytwórcą jednego z lokalnych produktów gminy (potrawa „Byczki Bardzie" z kapustą). 4. Zaplecze edukacyjne – Szkoła Podstawowa w Bardzie oraz aktywna społeczność – Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Bardzie.
2.	Celiny	1. Walory przyrodnicze – duża ilość terenów zielonych oraz lasów (położenie w otulinie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego). 2. Aktywna społeczność lokalna – Koło Gospodyń Wiejskich w Celinach. 3. Wyremontowany budynek świetlicy wiejskiej, w której siedzibę ma OSP Celiny.
3.	Chańcza	1. Zbiornik Chańcza z plażą i domkami letniskowymi – główna atrakcja turystyczna gminy. 2. Potencjał turystyczno-rekreacyjny: Chańcza jest punktem początkowym zielonego szlaku turystycznego prowadzącego do Pielaszowa. Przez sołectwo przechodzi również żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 3. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 4. Wyposażenie w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 5. Zaplecze sportowe – boisko trawiaste.

[6] Zapisy w tabeli pozostawiono w niezmienionej formie.

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
Unia Europejska Fundusz Spójności

		6. Istnienie świetlicy wiejskiej, miejsca w którym odbywają się spotkania wiejskie, warsztaty dla dzieci i młodzieży, a także dorosłych.
4.	Dębno	1. Cykliczna impreza „W dzień św. Tekli ziemniaki będziem piekli”. 2. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 3. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy. 4. Przez sołectwo przechodzi żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 5. Sołectwo wyposażone w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 6. Zabytkowa kapliczka św. Tekli z XVIII w.
5.	Drogowle	1. Dziedzictwo kulturowe – kościół filialny pw. św. Andrzeja wpisany do Rejestru Zabytków Nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa. 2. Przez sołectwo przechodzi żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 3. Przez miejscowość przebiega szlak rowerowy Green Velo oraz zlokalizowane jest miejsce postoju rowerzystów (MOR).
6.	Głuchów	1. Lokalne zabytki – zachowały się tutaj przykłady domów mieszkalnych z początków XX wieku. 2. Zaplecze sportowe – boisko.
7.	Jamno	1. Walory przyrodnicze – dwa pomniki przyrody ożywionej. 2. Dogodne położenie komunikacyjne – blisko drogi wojewódzkiej 756 oraz drogi wojewódzkiej 764.
8.	Korzenno	1. Bogata historia – źródła pisemne poświadczają istnienie miejscowości „Corenowo” już w 1190 roku.
9.	Koziel	1. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy. Obejrzeć tutaj można próg skalny o wysokości 4 m i długości 25 m, zbudowany z jasnoszarych piaskowców kwarcytowych pochodzących z okresu dolnego dewonu.
10.	Głuchów Lasy	1. Walory przyrodnicze – ponad 170 letni okaz sosny pospolitej, będący pomnikiem przyrody ożywionej.
11.	Lipiny	1. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 756.
12.	Mędrów	1. Zabytki – znajduje się tutaj murowana kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, wzniesiona z fundacji państwa Arendańskich w roku 1895. 2. Aktywna społeczność lokalna – Koło Gospodyń Wiejskich w Mędrowie. 3. Przez miejscowość przebiega szlak rowerowy Green Velo. 4. Zaplecze rekreacyjne – miejsce spotkań lokalnej społeczności (altana, grill, plac zabaw).
13.	Nowa Huta	1. Aktywność społeczności lokalnej – Koło Gospodyń Wiejskich w Nowej Hucie. 2. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 3. Przez sołectwo przechodzi żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 4. Walory przyrodnicze – sołectwo położone w obrębie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego (między górą Zamczysko a wzniesieniami Pasma Ociesęckiego). 5. Zaplecze rekreacyjne – wyremontowana świetlica wiejska wraz z zagospodarowanym terenem (plac zabaw, grill).
14.	Ociesęki	1. Aktywność społeczności lokalnej – Koło Gospodyń Wiejskich Ociesanki, Ochotnicza Straż Pożarna. 2. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 3. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy. 4. Zaplecze edukacyjne – Szkoła Podstawowa w Ociesękach oraz świetlica

		wiejska. 5. Istnienie filii Gminnego Ośrodka Zdrowia w wyremontowanym, wielofunkcyjnym budynku.
15.	Papiernia	1. Walory przyrodniczo-krajobrazowe: przeważającą część sołectwa stanowią lasy.
16.	Pągowiec	1. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 756. 2. Wyposażenie w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 3. Bogata historia i tradycja. Początku miejscowości sięgają XVI w. W miejscowości znajduje się źródło, z którym związane są tradycje wielkanocne mieszkańców.
17.	Pułaczów	1. Walory przyrodnicze – przez obszar ten przepływa rzeka Łagowica (lewobrzeżny dopływ Czarnej Staszowskiej). 2. Zabytki – trzy kapliczki (krzyże przydrożne) oraz pochodzący z 1920 roku młyn wodny, który zachował swój pierwotny wygląd i nie pełni dziś już swojej funkcji.
18.	Radostów	1. Sołectwo z bogatą historią (w XIX w. działały tu: kuźnia, młyn wodny, cegielnia, tartak). 2. Zabytki – wykonany w stylu neogotyckim stuletni kamienny krucyfiks. 3. Aktywna społeczność lokalna – Koło Gospodyń Wiejskich w Radostowie.
19.	Raków	1. Dziedzictwo kulturowe – układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej; zespół kościoła parafialnego pw. św. Trójcy; kościół pw. św. Anny oraz dom „Wójtostwo” wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa. 2. Aktywność społeczności lokalnej: • Kapitał ludzki - dobrze wykształceni młodzi ludzie pracujący poza Rakowem i krajem lub zwalniani z pracy w strukturach samorządowych, przy odpowiednich warunkach możliwy ich powrót i praca na rzecz gminy; • Grupa młodzieży uzdolniona muzycznie ucząca się gry na gitarze przy Parafii w Rakowie; • Chór damsko–męski w Rakowie, ponad 20–letnia tradycja Chóru męskiego reprezentującego gminę i parafię na forum lokalnym i krajowym; • Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Rakowskiej i Regionu Świętokrzyskiego – organizacja pozarządowa o statusie OPP jedyna w gminie Raków z bogatą tradycją działań oraz jedyna w gminie; • Fundacja Pasja To Ja działająca od czerwca 2016 r. lokalnie i na poziomie międzynarodowym – organizator wizyty studyjnej dla Szkoły Liderów Polonijnych w Rakowie we współpracy z Fundacją Szkoła Liderów w Warszawie; • działalność pań w ramach Stowarzyszenia Aktywnych Serc w Rakowie – angażują się w kultywowanie lokalnych tradycji; • działalność Stowarzyszenia Aktywne Serca, • działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Rakowie, 3. Lokalizacja obiektów pełniących funkcje administracyjne gminy, a także innych obiektów instytucji: Urząd Gminy Raków, Komisariat Policji, Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminna Biblioteka Publiczna, Kompleks Rekreacyjno--Sportowy przy ul. Łagowskiej; lokalizacja obiektów kultu religijnego: Sanktuarium Matki Bożej Cudownej Przemiany, a także obiektów usługowych, handlowych, gastronomicznych i innych. 4. Zaplecze edukacyjne – Zespół Szkolno-Przedszkolny i Gimnazjum. 5. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 756 i 764.

		6. Bogata historia gminy – w XVII w. był to ważny ośrodek polskiego arianizmu. 7. Przez sołectwo przechodzi żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 8. Wyposażenie w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 9. Walory przyrodnicze – bliskość Zalewu Chańcza, rzeka Czarna-Staszowska. 10. Do Rakowa prowadzi 5 tras rowerowych, łączących to sołectwo z sołectwami: Drogowle, Pułaczów, Chańcza, Nowa Huta i Rembów. 11. Przez miejscowość przebiega szlak rowerowy Green Velo. 12. Zaplecze rekreacyjne – place zabaw, boiska sportowe przy budynkach szkolnych.
20.	Rakówka	1. Bogata historia (obszar linii kolei wąskotorowej). 2. Zabytki – zachowała się tutaj około stuletnia kapliczka, a także pomnik upamiętniający partyzantów walczących z okupantem w czasie II wojny światowej. 3. Przez miejscowość przebiega szlak rowerowy Green Velo.
21.	Rembów	1. Dziedzictwo kulturowe – ruiny zamku z fosą oraz zespół dworski wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa. 2. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 756. 3. Walory przyrodnicze – położenie w obrębie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego na wyżynie lessowej. Piękny krajobraz tworzą lasy iglaste bogate w runo leśne.
22.	Smyków	1. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy, a także objęty ochroną prawną ekosystem – bagno śródleśne.
23.	Szumsko	1. Dziedzictwo kulturowe – kościół parafialny pw. św. Stanisława wpisany do Rejestru Zabytków Nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa. 2. Zaplecze edukacyjne – Szkoła Podstawowa w Szumsku. 3. Bogata historia – początki istnienia miejscowości Szumsko datowane na 1326 rok. 4. Lokalne zabytki, m.in. kościół parafialny wzniesiony w 1637 roku, pomnik upamiętniający dawnych dziedziców Szumska i Rakowa oraz przydrożne kapliczki. 5. Aktywna społeczność lokalna – Koło Gospodyń Wiejskich w Szumsku – wytwórca jednego z lokalnych produktów gminy („pączki ziemniaczane”). 6. Istnienie domu wiejskiego, w którym siedzibę ma Koło Gospodyń Wiejskich Szumsko, Ochotnicza Straż Pożarna i filia biblioteki gminnej.
24.	Szumsko-Kolonia	1. Lokalne zabytki – figury i krzyże przydrożne.
25.	Wola Wąkopna	1. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 2. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy. Podziwiać można tutaj okaz dębu szypułkowego, wpisanego do rejestru pomników przyrody ożywionej. 3. Aktywność społeczności lokalnej – Koło Gospodyń Wiejskich w Woli Wąkopnej. 4. Istnienie wyremontowanego budynku świetlicy wiejskiej, w której siedzibę ma Koło Gospodyń Wiejskich i Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Wąkopnej.
26.	Wólka Pokłonna	1. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 764. 2. Walory przyrodnicze – Cisowsko-Orłowiński Park Krajobrazowy. 3. Przez sołectwo przechodzi żółty szlak turystyczny z Szydłowa do Widełek. 4. Boisko do piłki nożnej.
27.	Zalesie	1. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej

		nr 756. 2. Walory przyrodnicze – położenie w otulinie Cisowsko-Orłowińskiego Parku Krajobrazowego. Zlokalizowane są tutaj dwa odsłonięcia geologiczne diabazów (żywych skał magmowych), a także profil geologiczny z odsłonięciami skał syluru z widocznymi szczątkami wymarłej fauny.
28.	Życiny	1. Aktywność społeczności lokalnej – prężnie działające Koło Gospodyń Wiejskich Życinianki. 2. Bogata historia – pierwsze wzmianki o istnieniu miejscowości sięgają 1191 roku. 3. Dogodne położenie komunikacyjne – położenie przy drodze wojewódzkiej nr 756. 4. Wyposażenie w zbiorowy system odprowadzania ścieków. 5. Bliskość zbiornika wodnego Chańcza. 6. Zaplecze rekreacyjno-sportowe przy wyremontowanym budynku świetlicy wiejskiej w Życinach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Kartograficzne przedstawienie wyników diagnozy (metoda kartogramu) w poszczególnych sferach na terenie jednostek referencyjnych Gminy Raków oraz nakładanie się koncentracji zjawisk kryzysowych prezentuje mapa 9. Stanowi ona podstawę i uzasadnienie do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie skoncentrowania działań na określonym obszarze rewitalizacji w Gminie Raków.

Mapa 9 Koncentracja negatywnych zjawisk we wszystkich sferach w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków – wskaźnik syntetyczny

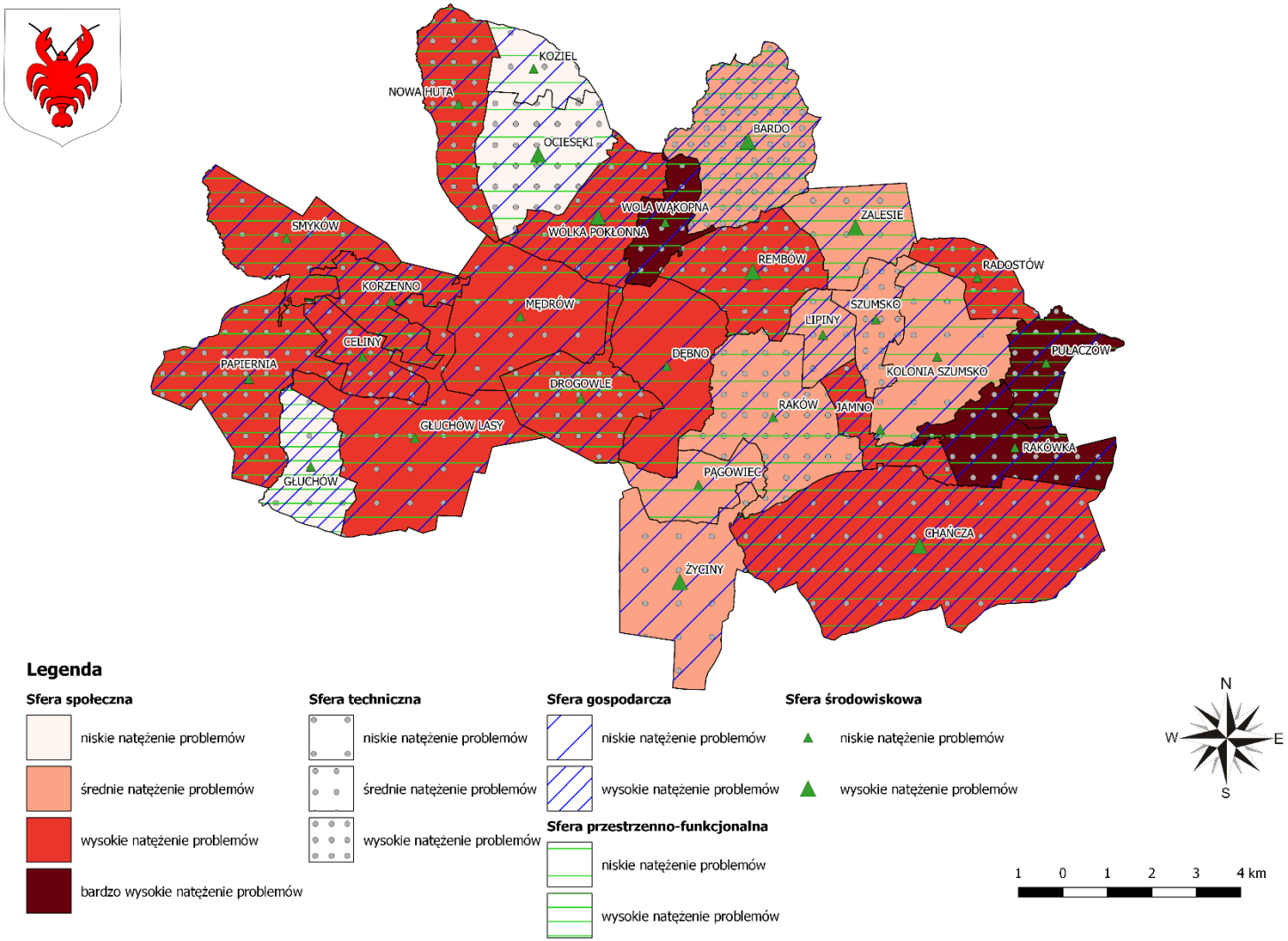

Źródło: Opracowanie własne

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna
Unia Europejska
Fundusz Spójności

4. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Raków

Zgodnie z pkt 3 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar zdegradowany* to „obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów".

Na podstawie przeprowadzonego audytu gminnego wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 11. Zgodnie z przedstawionymi założeniami, obszar zdegradowany na terenie Gminy Raków obejmuje sołectwa: Pułaczów (20), Rakówka (19), Radostów (16), Bardo (17), Wola Wąkopna (17), Korzenno (16), Smyków (16), Wólka Pokłonna (16), Celiny (16), Drogowle (15), Jamno (15), Chańcza (15), Rembów (15), Dębno (14), Mędrów (14), Nowa Huta (14), Papiernia (14), Głuchów Lasy (14), Zalesie (13), Lipiny (12), Raków (12), Ociesęki (11), Szumsko (11) i Życiny (11).

Wskazany obszar zajmuje 170,24 km^2, co stanowi 89,37% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 5 312 osoby, tj. 91,22% ogółu mieszkańców gminy.

Granice obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Raków, wyznaczonego na podstawie niniejszej diagnozy, przedstawia mapa 10.

Mapa 10 Granice wyznaczonego obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Raków

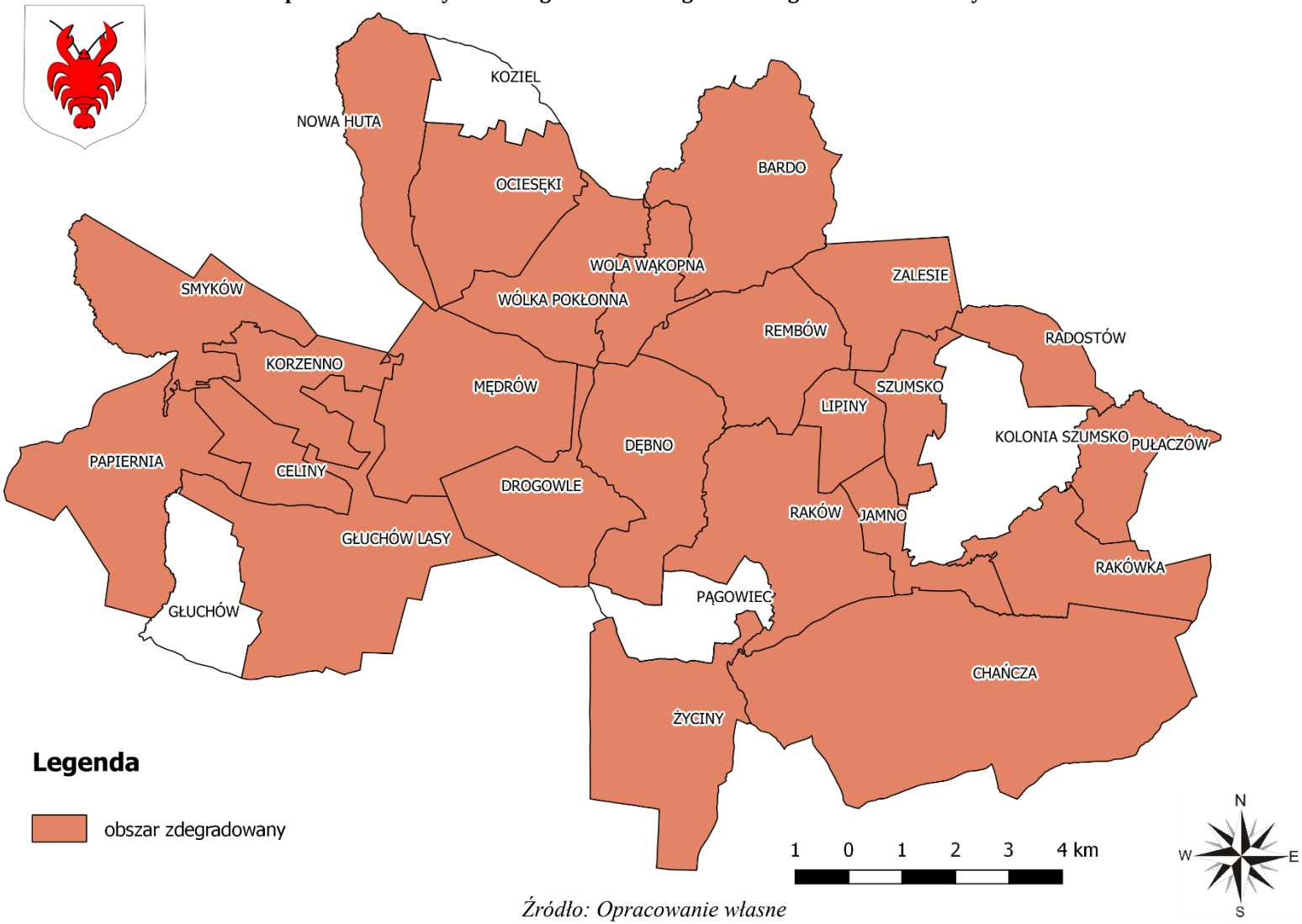

Źródło: Opracowanie własne

5. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Raków

Zgodnie z pkt 4 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar rewitalizacji* to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (…), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy".

Na podstawie ww. zapisów Wytycznych wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz przestrzenno--funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji, obejmujący sołectwa: Dębno, Chańcza i Raków.

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 9,69 km^2 (5,09% ogólnej powierzchni gminy) i jest zamieszkały przez 1 583 osoby (27,19% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020.*

Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawia mapa 11, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków zaznaczony został na mapie 12.

Mapa 11 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Raków

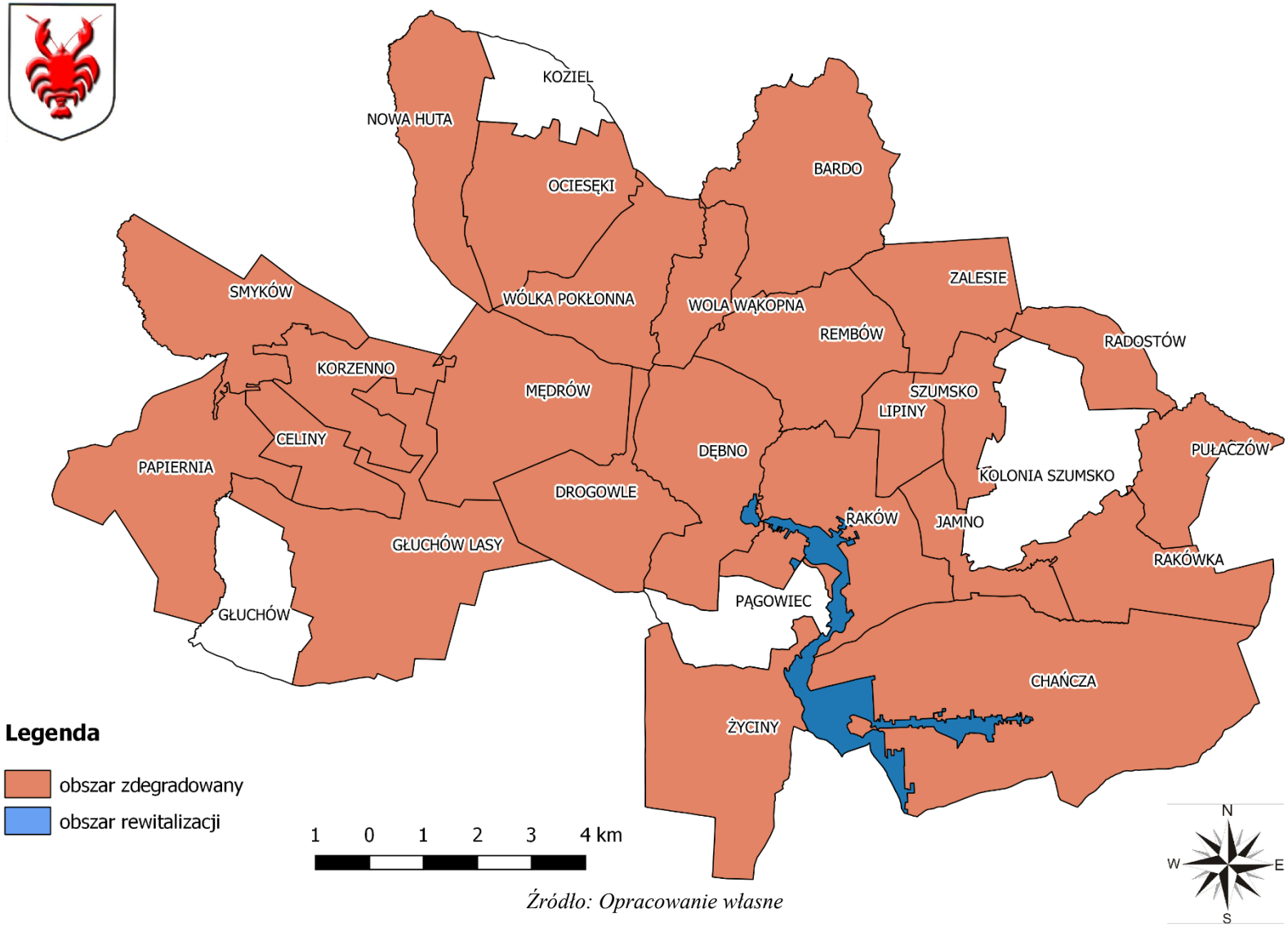

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 12 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków

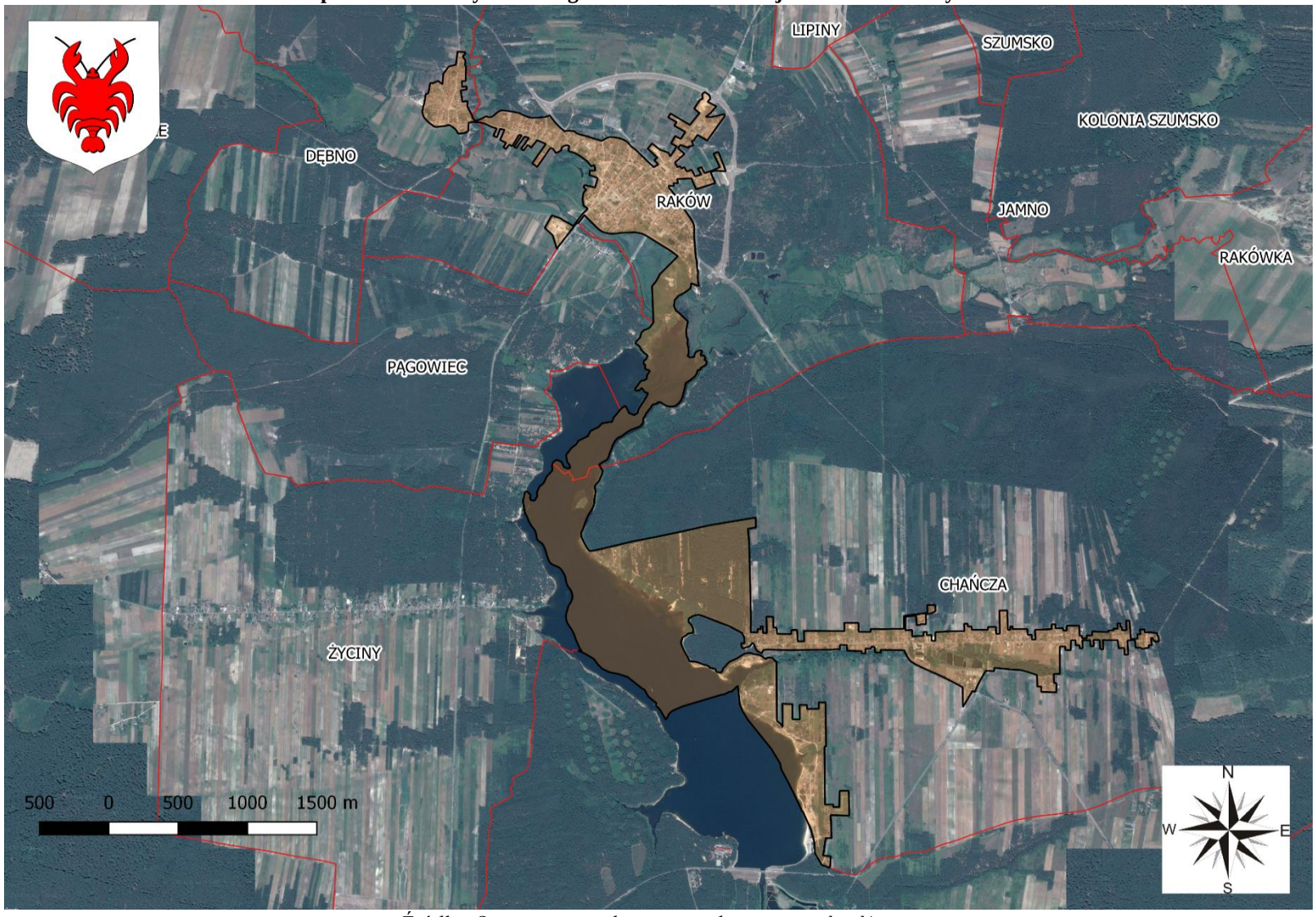

Źródło: Opracowanie własne na podstawie google.pl/maps

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się natężeniem negatywnych zjawisk w sferze społecznej, a także w sferach: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej technicznej i środowiskowej. Potwierdza to analiza ilościowa (wskaźnikowa) zamieszczona w tabeli 4 i na mapach 13–20 oraz analiza jakościowa (opisowa) zawarta w tabeli 5.

Tabela 4 Analiza ilościowa – zestawienie wskaźników dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków (dane za 2014 rok)

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość dla obszaru rewitalizacji			Średnia wartość wskaźnika dla Gminy Raków
		sołectwo Chańcza	sołectwo Dębno	sołectwo Raków	
Sfera społeczna					
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	15,8	12,3	15,4	17,3
Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	%	62,4	60,0	66,4	62,4
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	21,8	27,7	18,2	20,3
Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	%	60,4	66,7	50,6	60,3
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	%	8,1	12,8	10,5	8,6
Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem	%	4,8	40,0	27,3	26,8
Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców	szt.	12,0	15,4	3,6	10,5
Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców	szt.	12,0	15,4	1,8	8,1
Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców	szt.	7,2	0,0	5,4	5,3
Liczba osób, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej z powodu przemocy na 1 000 mieszkańców	szt.	7,2	0,0	5,4	5,0
Liczba osób, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców	szt.	7,2	0,0	5,4	6,0
Sfera gospodarcza					
Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	58	0,0	116	60
Liczba zakończonych działalności gospodarczych na 1 000 osób w wieku produkcyjnym	szt.	15	0	16	9

Sfera przestrzenno-funkcjonalna					
Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców	km^2	0,240	1,538	0,000	0,289
Sfera środowiskowa					
Ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	m^2	26 235	9 934	29 153	13 266

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Mapa 13 Rozkład wartości wskaźnika „udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

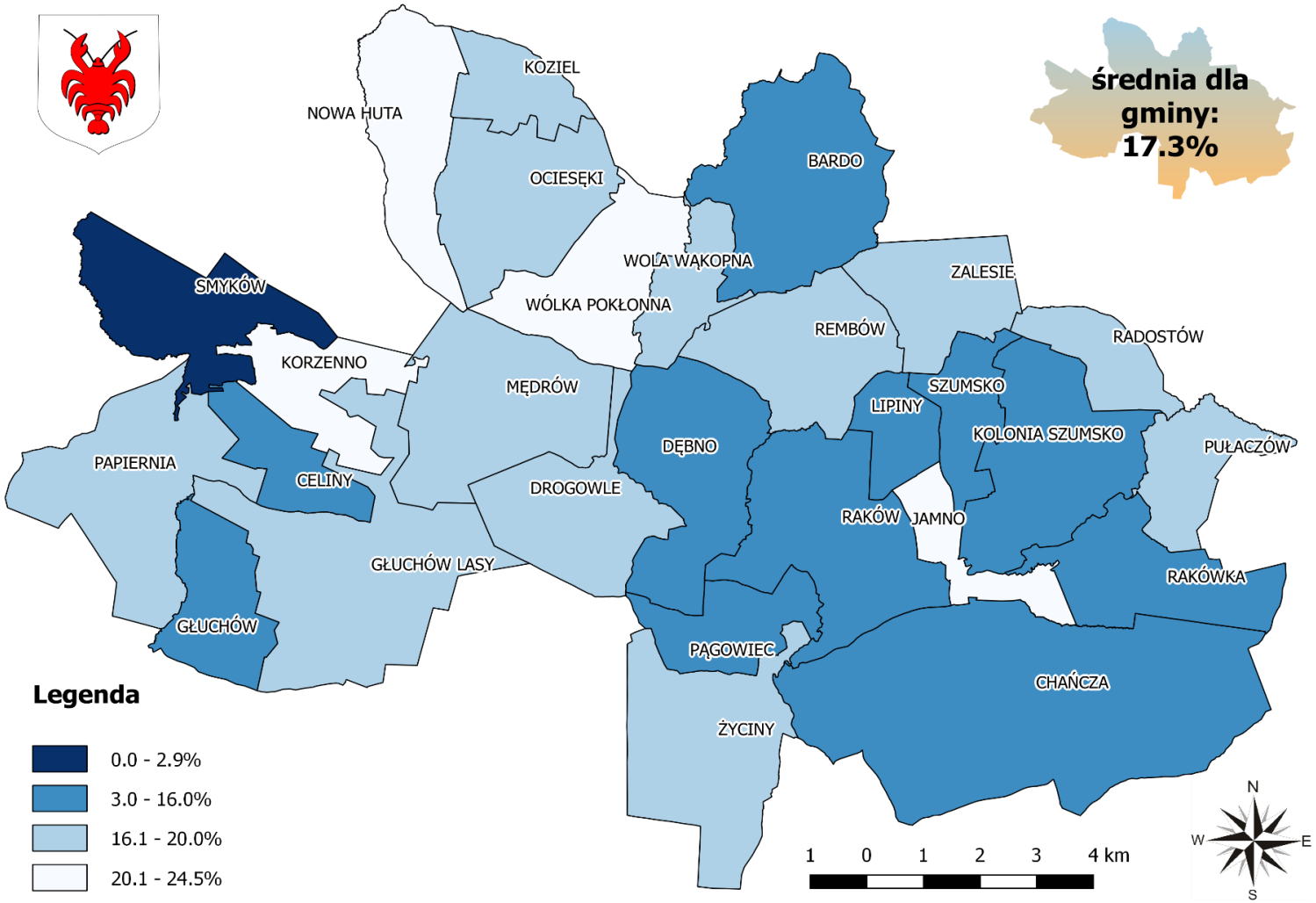

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Mapa 14 Rozkład wartości wskaźnika „udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

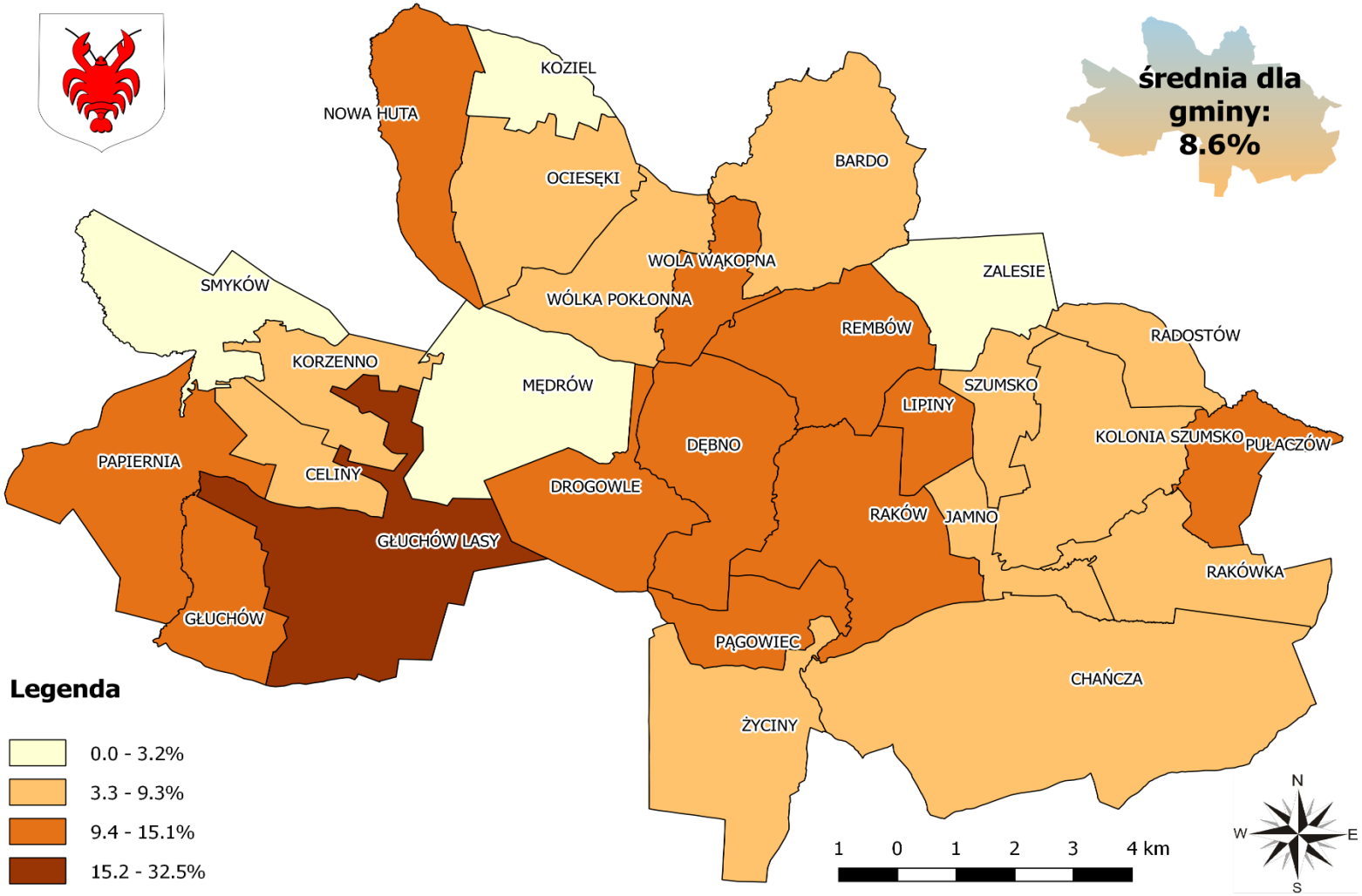

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Mapa 15 Rozkład wartości wskaźnika „udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

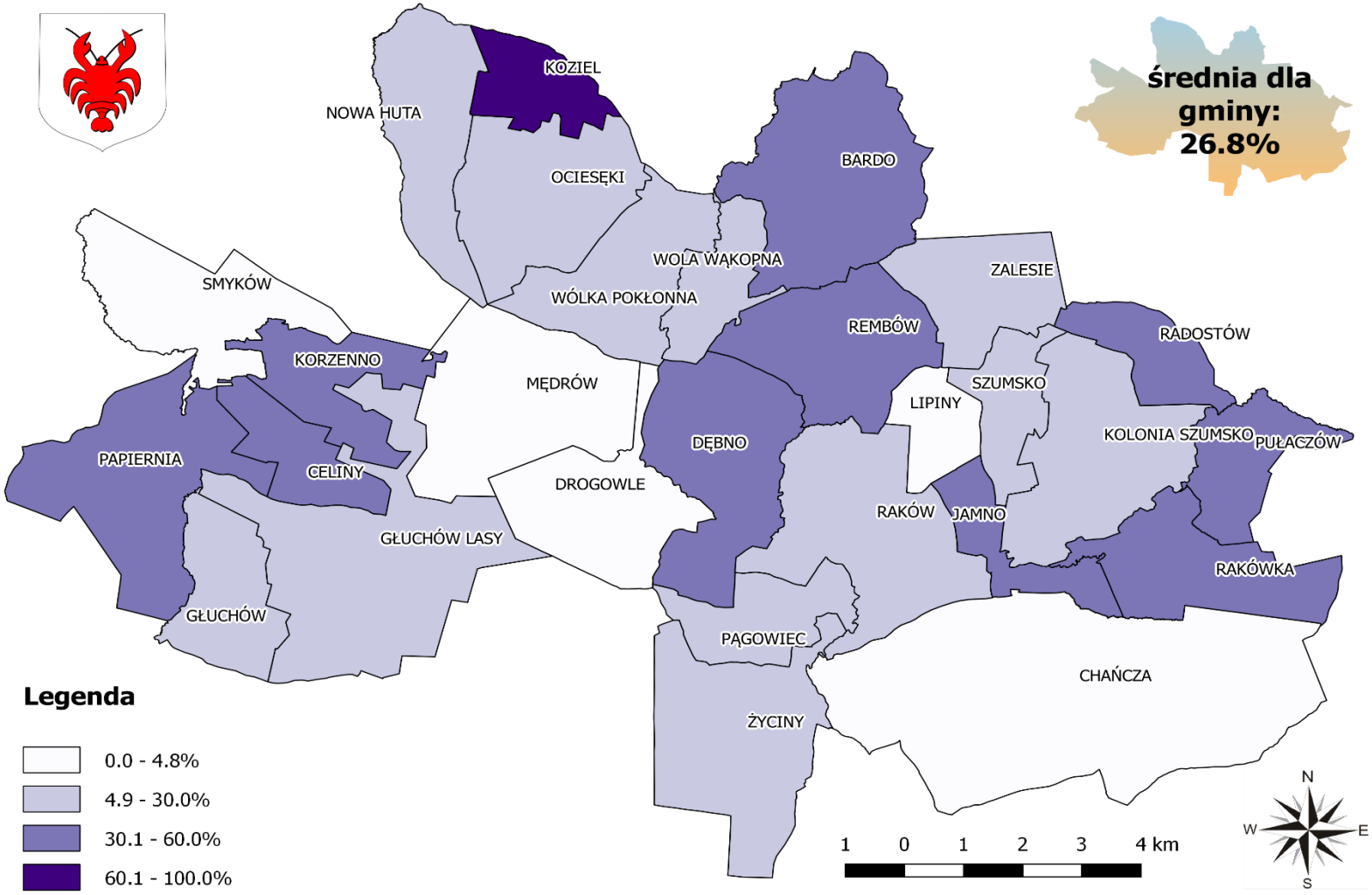

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach

Mapa 16 Rozkład wartości wskaźnika „liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

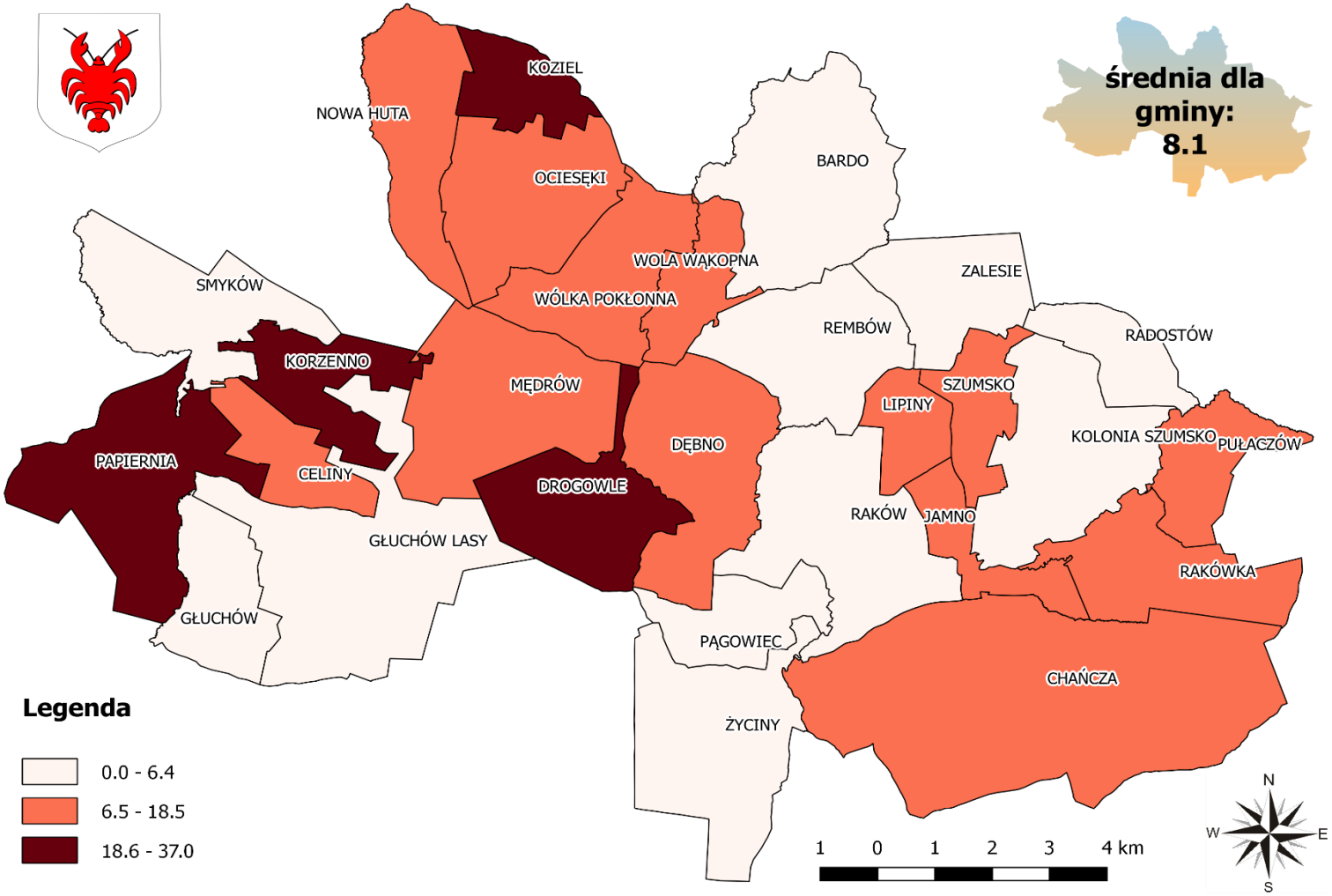

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Mapa 17 Rozkład wartości wskaźnika „liczba założonych tzw. „niebieskich kart" na 10 tys. mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

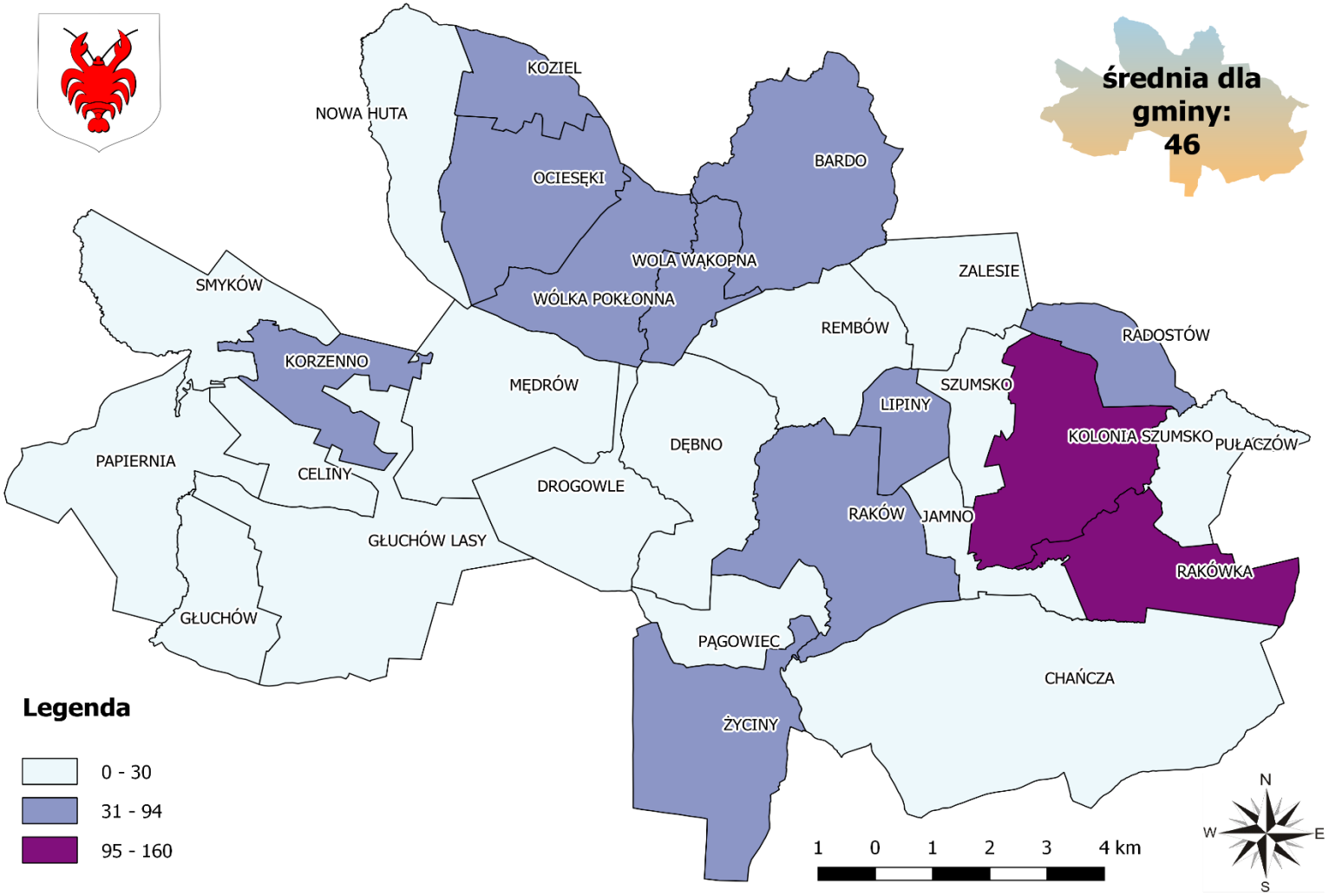

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie

Mapa 18 Rozkład wartości wskaźnika „liczba zakończonych działalności gospodarczych na 1 000 osób w wieku produkcyjnym" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

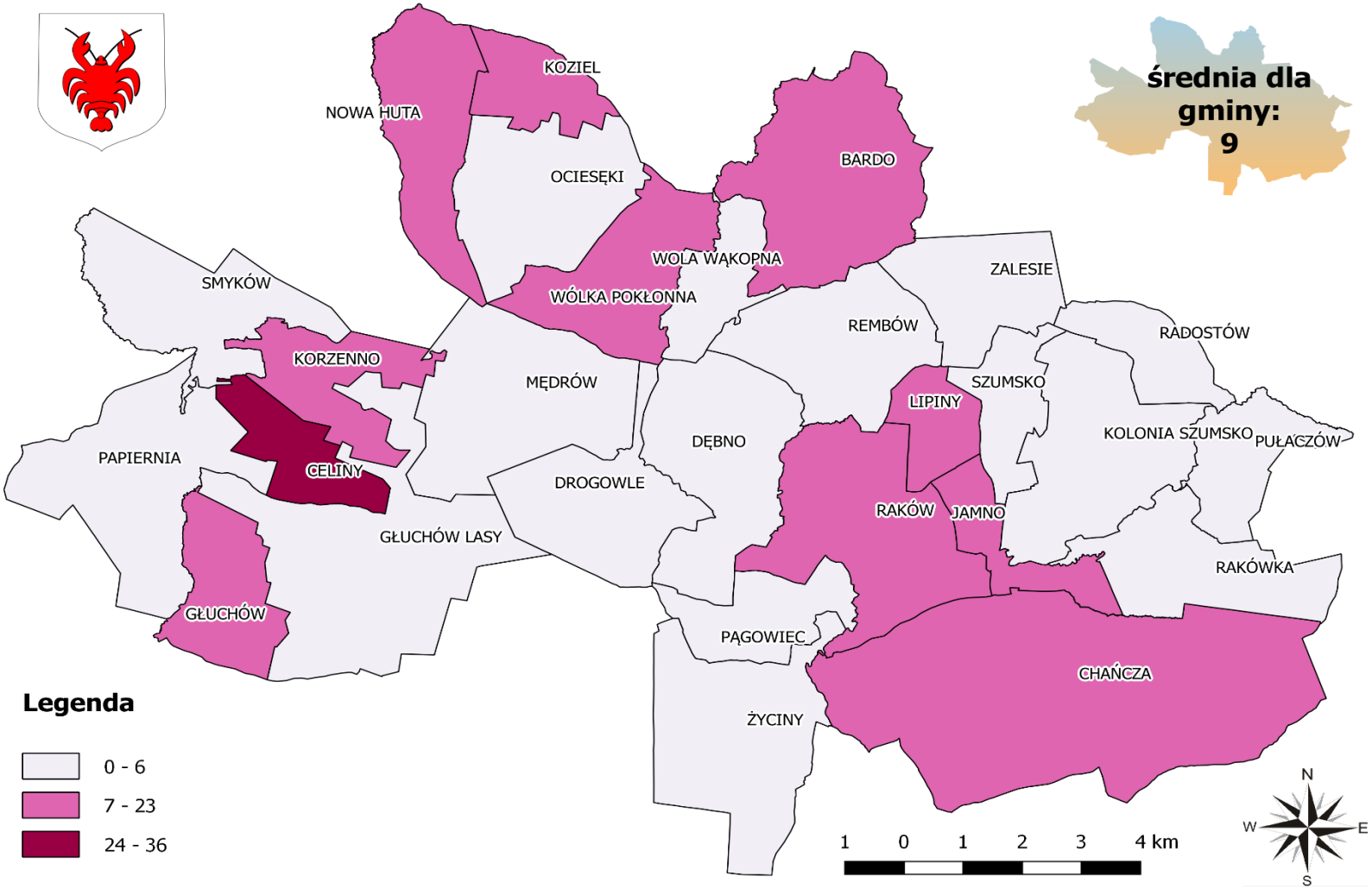

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Mapa 19 Rozkład wartości wskaźnika „powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

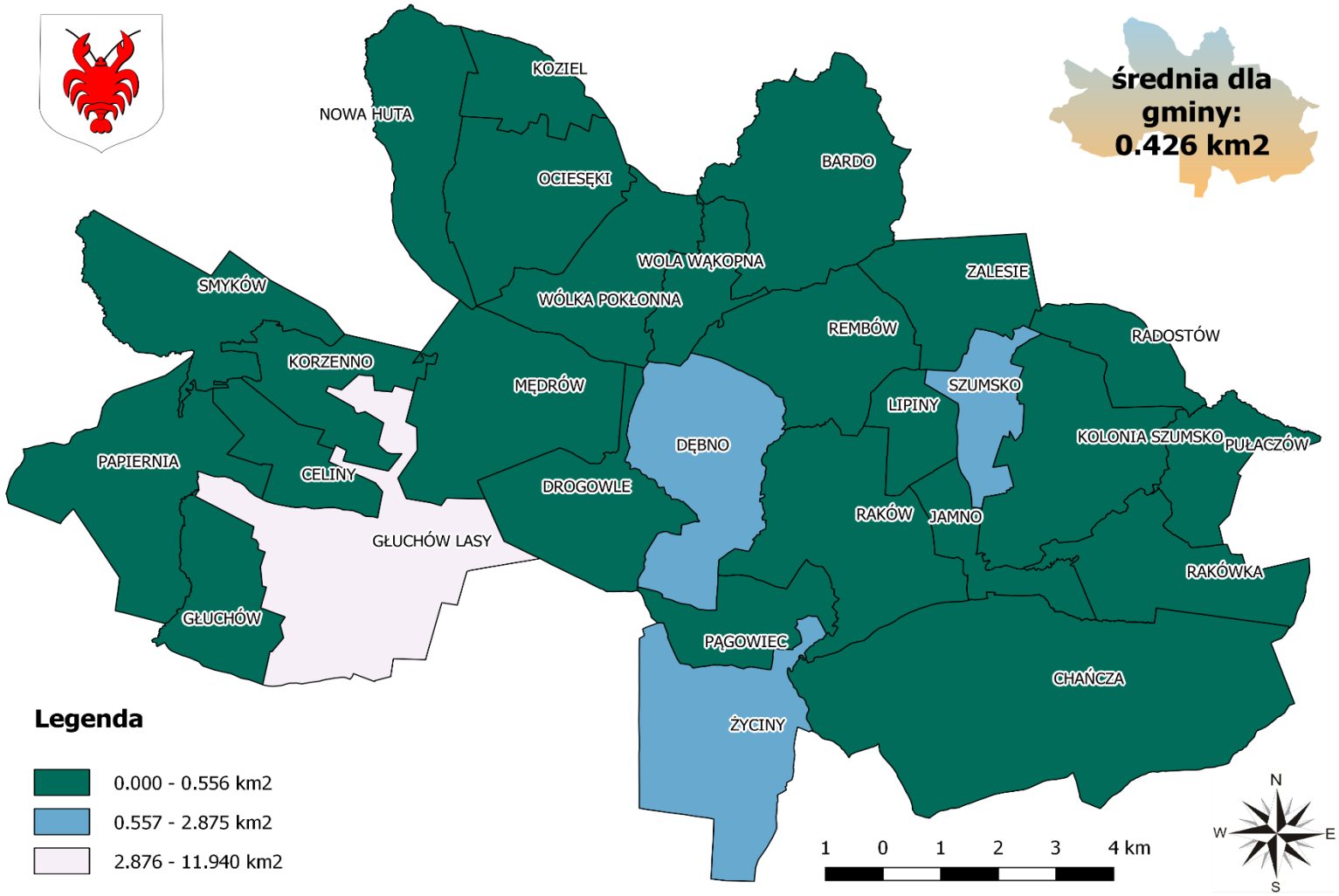

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Mapa 20 Rozkład wartości wskaźnika „ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków

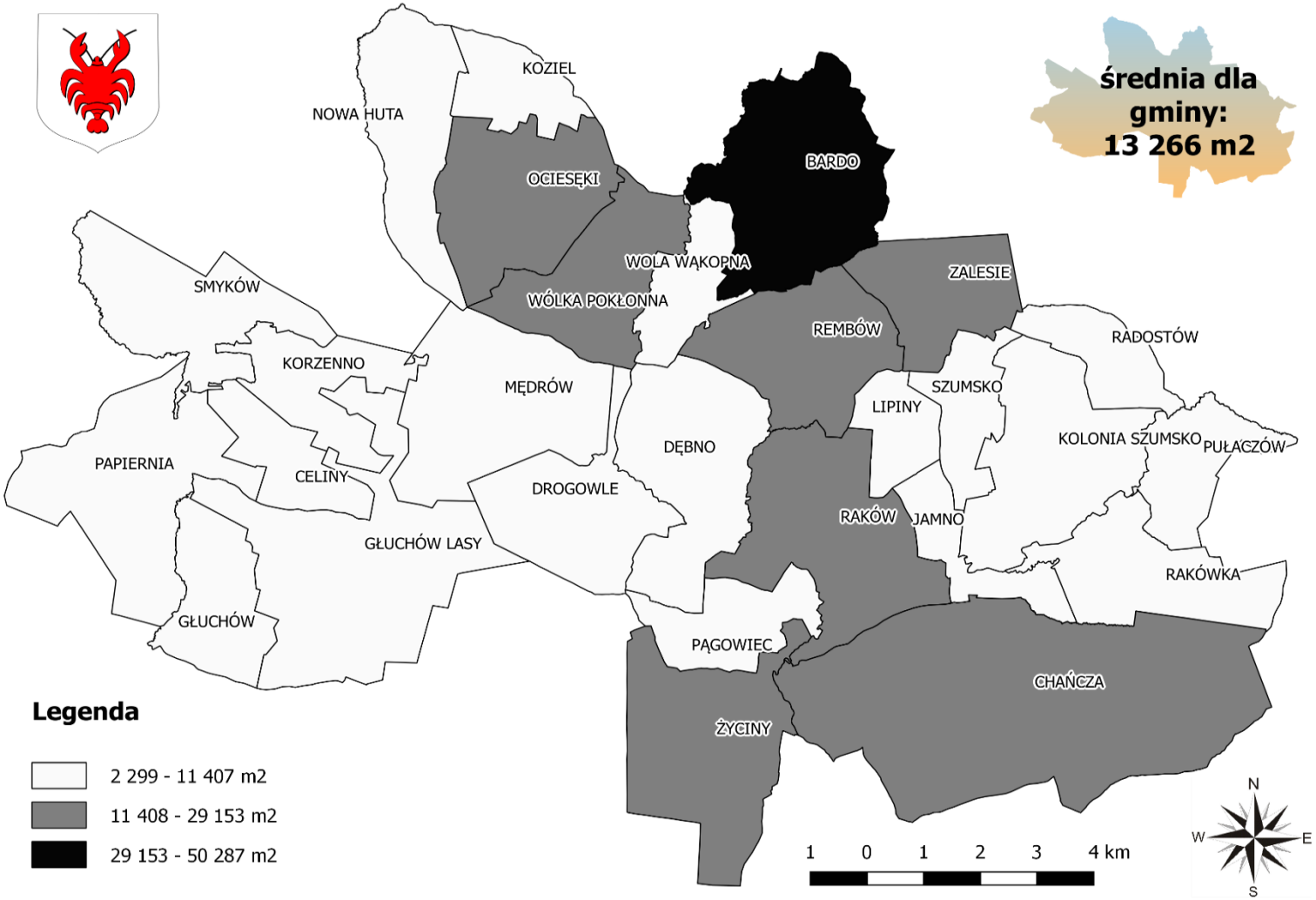

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Raków

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna
Unia Europejska
Fundusz Spójności

Tabela 5 Analiza jakościowa – charakterystyka negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno--funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej

Sfera	Charakterystyka negatywnych zjawisk
Społeczna	1. Systematycznie malejąca liczba ludności zamieszkująca obszar rewitalizacji świadcząca o spadku kapitału społecznego. 2. Najczęstsze powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej z powodu bezrobocia i ubóstwa – zagrożenie występowaniem patologii społecznych. 3. Wyższy poziom bezrobocia w porównaniu do wartości dla całej gminy – ograniczone perspektywy dla osób w wieku produkcyjnym. 4. Brak dostosowania kwalifikacji i umiejętności potencjalnych pracowników do aktualnej sytuacji na rynku pracy. 5. Wyższa liczba osób długotrwale bezrobotnych w porównaniu do roku 2010. 6. Niedostateczna oferta kulturowa dla mieszkańców. 7. Zróżnicowanie zamożności mieszkańców. 8. Sporadyczna i pojedyncza aktywność i integracja mieszkańców.
Gospodarcza	1. Niska atrakcyjność ofert pracy na terenie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. 2. Niedostateczna konkurencyjność przedsiębiorstw na obszarze rewitalizacji. 3. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług.
Przestrzenno--funkcjonalna	1. Niedostateczne zagospodarowanie terenu wokół zalewu w Chańczy w bazę rekreacyjno-wypoczynkową. 2. Zaburzenie ładu przestrzennego i architektonicznego spowodowanego istnieniem niszczejących budynków mieszkalne. 3. Niedostateczne zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rynku w Dębnie. 4. Niedostateczne wyposażenie przestrzeni publicznych w infrastrukturę społeczną, kulturalną, sportową i rekreacyjną. 5. Bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych. 6. Niedostateczny stan ciągów pieszo-jezdnych, stwarzają zagrożenie.
Techniczna	1. Degradacja techniczna zabytków obiektów dziedzictwa kulturowego. 2. Postępująca degradacja techniczna budynków użyteczności publicznej oraz o przeznaczeniu mieszkaniowym. 3. Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną. 4. Niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej.
Środowiskowa	1. Niedostateczna ilość terenów zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji. 2. Wysoka ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. 3. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Występowanie ww. negatywnych zjawisk skoncentrowanych na obszarze rewitalizacji obrazują zdjęcia wykonane podczas spaceru studyjnego, połączonego z wizją lokalną.

Fotografia 1 Ulica Buźniczna w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy w Rakowie

Fotografia 2 Ulica Targowa w Rakowie (1)

Źródło: Urząd Gminy w Rakowie

Fotografia 3 Ulica Targowa w Rakowie (2)

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 4 Ulica Górki w Rakowie (1)

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 5 Ulica Górki w Rakowie (2)

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 6 Zbiornik wodny Chańcza

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 7 Ulica Kościuszki w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 8 Ulica Leśna w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 9 Budynek Urzędu Gminy w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 10 Organistówka

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 11 Piwnica w budynku Domu Wójta w Rakowie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 12 Rynek w Dębnie

Źródło: Urząd Gminy Raków

Fotografia 13 Pomnik i budynek świetlicy wiejskiej w Chańczy

Źródło: Urząd Gminy Raków

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Raków na lata 2016–2020[7] opiera się na czterech celach strategicznych:

1. Poprawa warunków życia mieszkańców.
2. Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców gminy.
3. Rozwój przedsiębiorczości.
4. Rozwój turystyki.

Realizacja powyższych założeń pozwoli na spełnienie misji postawionej w dokumencie, która zakłada „zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez wykorzystanie zasobów gminy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju" oraz wizji wskazującej wykorzystanie lokalnych potencjałów w celu budowania lepszej przyszłości oraz tworzenia miejsca do dobrego życia i atrakcyjnego wypoczynku. Uzasadnieniem dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych są słabe strony i zagrożenia wskazane w analizie SWOT wykonanej na potrzeby opracowania Strategii, które dotyczą w szczególności sfer: społecznej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

[7] Strategia Rozwoju przyjęta została Uchwałą Nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Raków z dnia 19 lutego 2016 roku.

Szansami wskazanymi w analizie SWOT mogącymi zniwelować zdiagnozowane problemy są m.in.: rozwój infrastruktury turystycznej, dalszy rozwój zintegrowanej oferty turystycznej, rosnące zainteresowanie agroturystyką i turystyką weekendową, zagospodarowanie terenów nad zalewem Chańcza czy rozwój OZE.

Zgodnie z pkt 4 z rozdziału 3 Wytycznych, wyznaczony do rewitalizacji obszar powinien cechować się nie tylko szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, ale też musi mieć istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Wyznaczony obszar rewitalizacji stanowi centrum działalności administracyjnej, usługowej, gospodarczej, społecznej, kulturalnej związanej z bezpośrednim oddziaływaniem ośrodka gminnego (Raków), jak również spełnia istotną rolę sportową, rekreacyjną i turystyczną ze względu na położenie przy zalewie Chańcza. W Rakowie krzyżują się dwie drogi wojewódzkie, są to: droga wojewódzka nr 756 relacji Starachowice – Nowa Słupia – Łagów – Szydłów – Stopnica oraz droga wojewódzka nr 764 relacji Kielce – Daleszyce – Raków – Staszów – Rytwiany – Połaniec – Tuszów Narodowy. Na tym terenie zlokalizowane są siedziby m.in. Urzędu Gminy Raków, Gminnej Biblioteki Publicznej w Rakowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rakowie, Zespołu Szkolno--Przedszkolnego w Rakowie, Gimnazjum im. Jana Pawła II w Rakowie, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Rakowie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Rakowie i Chańczy oraz licznych obiektów agroturystycznych, noclegowych oraz handlowo-usługowych.

W granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji zlokalizowane są niezamieszkałe tereny poprzemysłowe: tereny byłej Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska (czasy PRL), w której prowadzona była działalność gospodarcza, sprzedaż wszelkich artykułów od spożywczych począwszy poprzez artykuły przemysłowe, aż do nawozów, materiałów siewnych, budowlanych i węgla na opał. Na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie zlokalizowana była również betoniarnia „Raków", wchodząca w skład przedsiębiorstwa Jędrzejowskie Zakłady Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych. Uwarunkowania przestrzenne i tradycje przemysłowe obszaru rewitalizacji oraz Gminy Raków związane były w szczególności ze Staropolskim Zagłębiem Przemysłowym z XVII–XIX wieku Gmina Raków, w tym obszar rewitalizacji, charakteryzowała się przede wszystkim przemysłem huty szkła.

Ponadto obszar charakteryzuje się koncentracją obiektów dziedzictwa kulturowego[8]:

1) układ urbanistyczny i zespół zabudowy małomiasteczkowej, nr rej.: A.453 z 28.04.1984 r.;
2) zespół kościoła parafialnego, nr rej.: A.454/1-3 z 2.10.1956 r., z 12.04.1957 r. i z 21.06.1967 r.:
    - kościół par. pw. Świętej Trójcy, 1640–50 r., 1947 r.,
    - dzwonnica,1 połowa XVIII w.,
    - zbór ariański, obecnie plebania, ul. Kościelna 3, XVI/XVII w.;
3) kościół (dawny reformatów) pw. św. Anny, 1641 r., XVIII w., nr rej.: A.455 z 5.10.1956 r. i z 21.06.1967 r.;
4) dom „Wójtostwo", ul. Sienieńskiego 9, XVI/XVII w., nr rej.: 508 z 18.09.1957 r. oraz 456 z 15.04.1967 r.

Wyznaczony obszar rewitalizacji ze względu na najważniejsze znaczenie rozwoju gminy, skupia największe natężenie sprzeczności i konfliktów rozwojowych prowadzących do nawarstwiania się problemów społecznych i gospodarczych, a także degradacji w sferach: technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Ponadto w związku z lokalizacją na tym terenie największej koncentracji substancji mieszkaniowej, obszar ten wykazuje znaczną kumulację negatywnych zjawisk prowadzących do marginalizacji społecznej jej mieszkańców, występowania patologii społecznych, nasilania się „wyuczonej bezradności", niewielkiej aktywności społecznej oraz niedostatecznej możliwości zaspokajania potrzeb w zakresie świadczonych usług.

Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż obszar ten ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano najwięcej problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

[8] Strona internetowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa, nid.pl, inf. z dnia 01.09.2016.

Spis fotografii

Fotografia 1 Ulica Buźniczna w Rakowie 53
Fotografia 2 Ulica Targowa w Rakowie (1) 53
Fotografia 3 Ulica Targowa w Rakowie (2) 54
Fotografia 4 Ulica Górki w Rakowie (1) 54
Fotografia 5 Ulica Górki w Rakowie (2) 55
Fotografia 6 Zbiornik wodny Chańcza 55
Fotografia 7 Ulica Kościuszki w Rakowie 55
Fotografia 8 Ulica Leśna w Rakowie 56
Fotografia 9 Budynek Urzędu Gminy w Rakowie 57
Fotografia 10 Organistówka 57
Fotografia 11 Piwnica w budynku Domu Wójta w Rakowie 58
Fotografia 12 Rynek w Dębnie 58
Fotografia 13 Pomnik i budynek świetlicy wiejskiej w Chańczy 59

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Raków na tle województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego 5
Mapa 2 Podział Gminy Raków na jednostki strukturalne 7
Mapa 3 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 17
Mapa 4 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 20
Mapa 5 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 23
Mapa 6 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 26
Mapa 7 Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 28
Mapa 8 Obszar przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (1ng/m^3) w województwie świętokrzyskim 29

Mapa 9 Koncentracja negatywnych zjawisk we wszystkich sferach w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków – wskaźnik syntetyczny 36
Mapa 10 Granice wyznaczonego obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Raków..... 38
Mapa 11 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Raków..... 40
Mapa 12 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków 41
Mapa 13 Rozkład wartości wskaźnika „udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków..... 44
Mapa 14 Rozkład wartości wskaźnika „udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 45
Mapa 15 Rozkład wartości wskaźnika „udział osób bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 46
Mapa 16 Rozkład wartości wskaźnika „liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 47
Mapa 17 Rozkład wartości wskaźnika „liczba założonych tzw. „niebieskich kart" na 10 tys. mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków..... 48
Mapa 18 Rozkład wartości wskaźnika „liczba zakończonych działalności gospodarczych na 1 000 osób w wieku produkcyjnym" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków..... 49
Mapa 19 Rozkład wartości wskaźnika „powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków..... 50
Mapa 20 Rozkład wartości wskaźnika „ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest" w poszczególnych jednostkach referencyjnych na terenie Gminy Raków 51

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Raków 14

Spis tabel

Tabela 1 Zestawienie podstawowych danych dotyczących jednostek strukturalnych Gminy Raków (stan na koniec 2014 roku) 8
Tabela 2 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Raków w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej 10
Tabela 3 Potencjały lokalne w podziale na sołectwa Gminy Raków 31
Tabela 4 Analiza ilościowa – zestawienie wskaźników dla obszaru rewitalizacji i Gminy Raków (dane za 2014 rok) 42
Tabela 5 Analiza jakościowa – charakterystyka negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno--funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej 52

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna
Unia Europejska Fundusz Spójności

Załączniki

Załącznik 1. *Matryca ze wskaźnikami przedstawiającymi stan kryzysowy na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych w Gminie Raków*

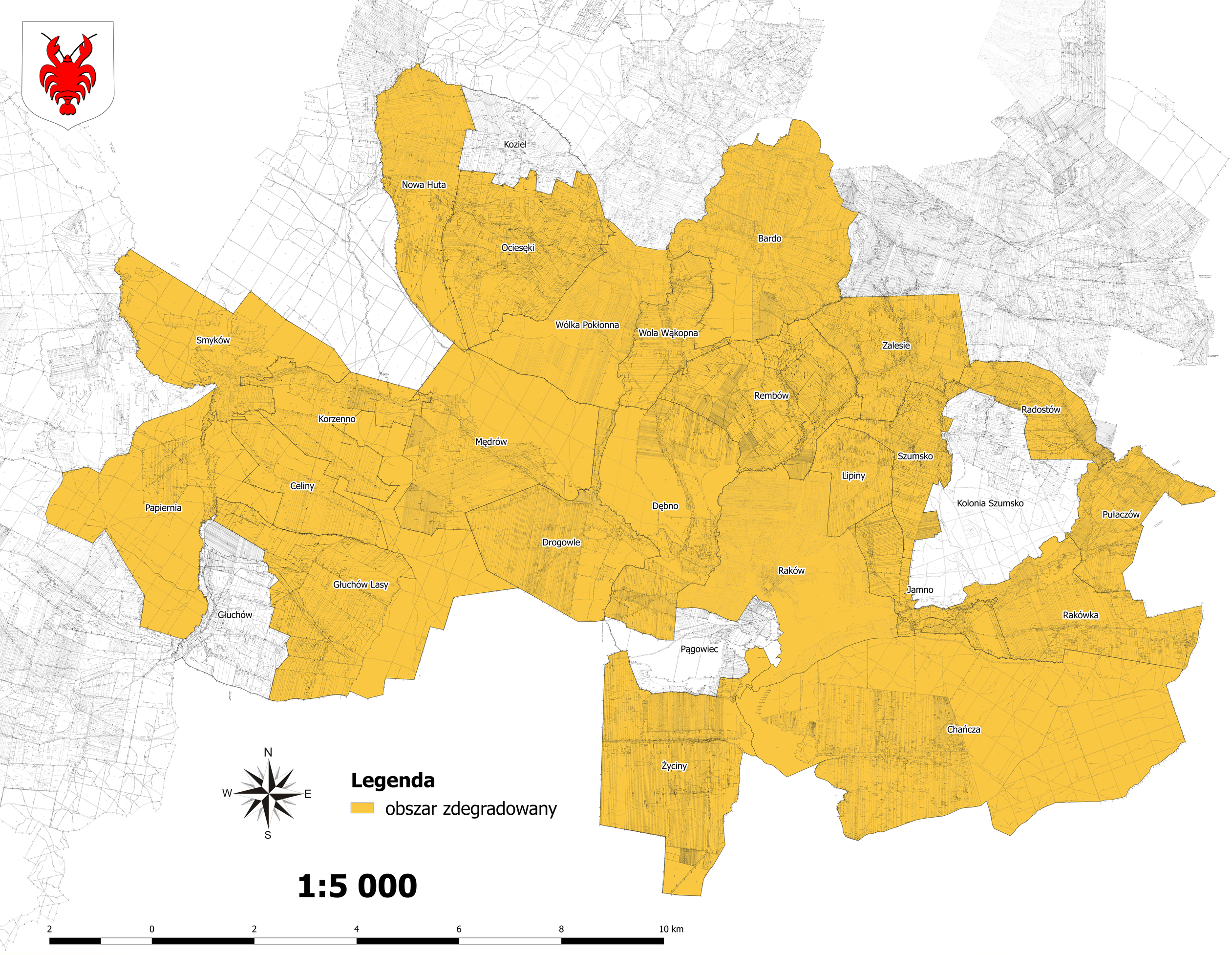

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Rembów
Radostów
Lipiny
Szumsko
Pułaczów
Kolonia Szumsko
Dębno
Drogowle
Raków
Jamno
Rakówka
Pągowiec
Chańcza
Życiny

N
W
E
S

Legenda

obszar rewitalizacji

1:2 500

1 0 1 2 3 4 5 km

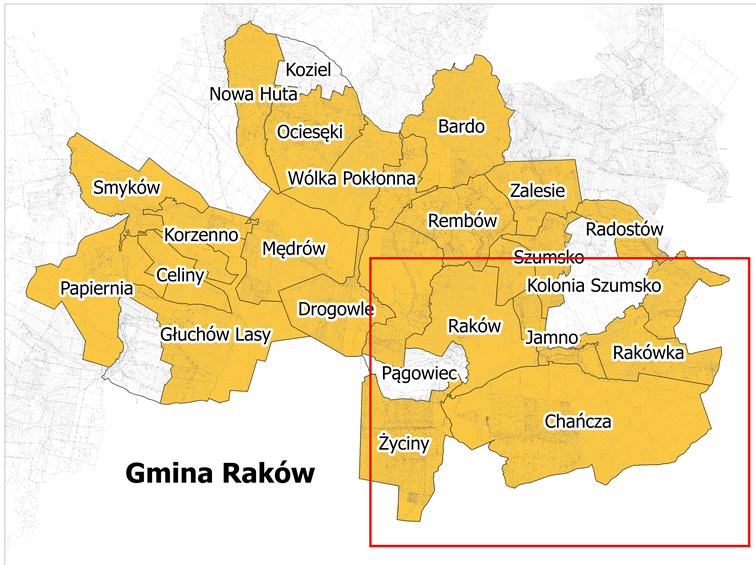

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

UZASADNIENIE

,,Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016-2025" jest dokumentem zawierajacym szereg działań rewitalizacyjnych podejmowanych w oparciu o wspólną, zintegrowaną i zrównoważoną strategię majacą na celu ograniczenie wysokiej koncentracji problemów gospodarczych, środowiskowych, przestrzennych oraz społecznych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (Raków, Chańcza, Dębno). Ponadto Program Rewitalizacji Gminy Raków na lata 2016-2025 stanowi podstawę do ubiegania się o środki zewnętrzne (RPO, PIOŚ). Program Rewitalizacji stanowi spójny dokument strategiczny majacy na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego majacego istotne znaczenie dla rozwoju gminy poprzez przedsięwziecia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny, środowiskow), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany i zintegrowany. Dokument został opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Program Rewitalizacji był konsultowany z interesariuszami obszaru rewitalizacji w trakcie jego tworzenia, w szczególności z mieszkańcami wyznaczonego obszaru zdegradwanego, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami.

Zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach i Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach w zakresie wydania opinii co do konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko ww. dokumentu.